

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra soukromého práva a civilního procesu

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Koncentrace v občanském procesu – vývoj, klady
a zápory

Simona Štěpanovská

Plzeň 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma Koncentrace v občanském procesu – vývoj, klady a zápory vypracovala samostatně a veškeré použité zdroje jsem uvedla v seznamu použitých pramenů a literatury.

.....

Podpis

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala vedoucí diplomové práce paní JUDr. Mileně Opatrné za odborné vedení, cenné rady a připomínky. Dále patří mé poděkování všem pedagogům a pracovníkům Fakulty právnické za získání všech znalostí během mého studia. V neposlední řadě děkuji celé své rodině za poskytnutí vhodných podmínek k psaní mé práce a za podporu.

Obsah

1. Úvod	8
2. Civilní (občanský) proces	11
2.1 Pojem a druhy civilního procesu	11
2.2 Základní zásady civilního procesu	12
2.3 Prameny civilního procesu	13
2.4 Subjekty civilního procesu	15
3. Zásada koncentrace řízení a další zásady s ní související	16
3.1 Pojem koncentrace řízení a její druhy	16
3.1.1 Koncentrace ze zákona (ex lege)	16
3.1.2 Koncentrace rozhodnutím soudu (soudcovská)	17
3.2 Související zásady s koncentrací řízení očima různých autorů	17
4. Vývoj právní úpravy koncentrace řízení v českém civilním procesu	19
4.1 Vývoj právní úpravy koncentrace řízení v českém civilním procesu do roku 1989	19
4.1.1 Obecný soudní řád z roku 1781	19
4.1.2 Zákon č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních	21
4.1.3 Zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví	24
4.1.4 Zákon č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád	24
4.1.5 Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád	25
4.2 Velká novela občanského soudního řádu, zákon č. 30/2000 Sb.	25
4.3 Souhrnná novela občanského soudního řádu, zákon č. 7/2009 Sb.	28
5. Platná úprava koncentrace řízení dle o. s. ř.	30
5.1 Formy projevů zásady koncentrace řízení v civilním procesu	30
5.1.1 Obligatorní koncentrace řízení	30
5.1.2 Fakultativní koncentrace řízení	31
5.2 Kvalifikovaná výzva dle § 114b o. s. ř.	32
5.2.1 Obsah institutu tzv. kvalifikované výzvy	34
5.2.2 Podmínky k vydání usnesení dle § 114b o. s. ř.	36
5.2.3 Pár dalších poznámek ke kvalifikované výzvě	38
5.3 Přípravné jednání	40
5.3.1 Obsah přípravného jednání	41
5.3.2 Podmínky pro nařízení přípravného jednání	45

5.3.3	Následky nedostavení se k přípravnému jednání	46
5.4	Koncentrace řízení dle § 118b o. s. ř.	48
5.5	Výjimky z účinků zásady koncentrace řízení	51
5.5.1	Skutečnosti a důkazy, které mají zpochybnit věrohodnost provedených důkazů	51
5.5.2	Skutečnosti a důkazy, které nastaly po přípravném jednání	52
5.5.3	Skutečnosti a důkazy, které nemohl účastník bez své viny včas uvést	53
5.5.4	Skutečnosti a důkazy uvedené až po výzvě dle § 118a odst. 2 o. s. ř.	54
5.5.5	Další možné výjimky	56
5.6	Koncentrace řízení a její vliv na přistoupení a záměnu účastníků řízení	59
5.7	Koncentrace řízení a její vliv na změnu žaloby	60
5.8	Koncentrace řízení dle § 119a o. s. ř. a uplatnění principu neúplné apelace v odvolacím řízení	62
5.9	Poučovací povinnost soudu spojená s koncentrací řízení a její porušení	64
5.9.1	Absence poučení účastníků soudem dle § 114c o. s. ř.	65
5.9.2	Absence poučení účastníků soudem dle § 118a o. s. ř.	66
5.9.3	Absence poučení účastníků soudem dle § 118b o. s. ř.	68
5.9.4	Absence poučení účastníků soudem dle § 119a o. s. ř.	68
5.10	Klady a zápory zásady koncentrace řízení	69
6.	Přehled judikatury související s koncentrací a skutkovou fikcí	73
6.1	Obecný režim koncentrace	73
6.2	Zvláštní typ koncentrace na základě výzvy podle § 114b o. s. ř.	75
6.3	Poučovací povinnost soudu	76
7.	Právní úprava koncentrace řízení v Anglii a Walesu	78
7.1	Obecný úvod do právní úpravy civilního soudního řízení	78
7.2	Prvky koncentrace v řízení na prvním stupni	79
8.	Závěr	82
9.	Resumé	85
10.	Seznam použitých pramenů a literatury	86
11.	Přílohy	90

1. Úvod

Předkládaná práce se věnuje problematice zásady koncentrace řízení a jejímu uplatnění v českém civilním soudním řízení a institutům s touto problematikou souvisejících jak z pohledu doby současné, tak i minulé. Cílem práce tedy je provedení ucelené analýzy právní úpravy koncentračních institutů českého civilního sporného řízení *de lege lata* a v rámci úvah *de lege ferenda* navržení alternativ při řešení sporných otázek dané problematiky.

Téma práce jsem si zvolila především proto, že byla tato problematika v poslední době často diskutovanou otázkou při výuce a zaujala mě. Také proto, že je toto téma aktuální a uvažuji do budoucna o povolání soudkyně a vím, že právě občanský soudní řád je pro povolání soudců tím stěžejním. A v neposlední řadě také proto, že si myslím, že se tato problematika týká každého z nás, kdo byl, je nebo někdy bude účastníkem řízení.

Problematiku koncentrace řízení je v současné době dle mého názoru dosti obtížné zpracovat vzhledem k tomu, že je zde velký nedostatek odborné literatury na toto téma. Tento nedostatek spatřuji především v tom, že právní úprava této problematiky je stále poměrně nová a lze tedy spíše nalézt řadu časopiseckých článků, které se věnují vždy nějaké části s touto problematikou související, nikoliv však zásadě koncentrace řízení jako celku. Koncentrace řízení je ovlivněna především stěžejní novelou č. 30/2000 Sb., která do naší úpravy vrátila prvky koncentrace řízení a klade důraz na povinnost tvrzení a povinnost důkazní účastníků ve sporném řízení. Novela posiluje podíl odpovědnosti účastníků za průběh a výsledek sporu před soudem prvního stupně, přičemž výsledkem by mělo být rychlejší vyřízení věci. Novela změnila i řízení před odvolacím soudem a to v tom smyslu, že ve většině případů zavedla princip neúplné apelace. To znamená, že zavedla nemožnost tvrzení nových skutečností a navrhování nových důkazů (tzv. nova nebo novoty), které nebyly uplatněny před soudem první instance. Novější a více diskutovaná je novela č. 7/2009 Sb., která je podrobována velkým počtem článků, ze kterých budu mimo jiné také čerpat, a které se zabývají jednak otázkou, do jaké míry je institut koncentrace řízení pozitivním či negativním ovlivněním postavení účastníků řízení, tak i tomu, zda je těmto účastníkům poskytnuta ochrana subjektivním soukromým právům, jaká být má. Prvky koncentrace řízení totiž mají být a můžeme říct, že jsou nástrojem k naplnění ústavního práva na projednání

a rozhodnutí věci v přiměřené době, resp. bez zbytečných průtahů dle čl. 38 Listiny základních práv a svobod, jež je součástí práva na spravedlivý proces. Novela č. 7/2009 Sb. zavádí zásadní zvýšení procesní odpovědnosti účastníků civilního soudního řízení za průběh a výsledek řízení jako jeden z prostředků, který by měl vést k rychlému řízení. Mezi nejvýznamnější změny, které tato novela, jejímž cílem je efektivně zamezit průtahům v soudním řízení, přinesla, bylo zavedení nového institutu přípravného jednání či naklonění se k zásadě formální pravdy.

Práci, která má jedenáct kapitol (částí) včetně úvodu, závěru, resumé, seznamu použitých pramenů a literatury a příloh, jsem se snažila systematicky uspořádat tak, aby na sebe jednotlivé kapitoly logicky navazovaly. Druhá kapitola zahrnuje vymezení pojmu civilního procesu a jeho druhy, jakož i základních zásad civilního procesu, především tzv. odvětvových, mezi které patří zásada dispoziční, projednací, materiální pravdy a volného hodnocení důkazů, jakož i jejich protipóly. Dále se tato kapitola věnuje pramenům civilního procesu, mezi které patří zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod a celá řada dalších zákonů. Poslední podkapitola této části práce zmiňuje subjekty civilního řízení, resp. tři definice účastníků řízení podle zákona č. 99/1963, občanský soudní řád. Třetí část práce se již věnuje zásadě koncentrace řízení a jejímu vymezení a dalším konkrétním odvětvovým zásadám s ní souvisejícím jako jsou zásada jednotnosti řízení, zásada arbitrárního a legálního pořádku a zásada eventuální. Všechny tyto zásady spolu úzce souvisí a jsou často v literatuře zaměňovány. Záměnu však lze ale také spatřovat v důsledku různých názorů na jejich interpretaci, proto jsem se snažila nastínit tyto zásady očima různých autorů. Čtvrtá, velmi důležitá kapitola mé práce se věnuje historickému vývoji koncentrace řízení na našem území a je východiskem pro pochopení dalšího výkladu. Slouží také jako komparace k současné právní úpravě a úzce navazuje na kapitolu následující. Je v ní obsažen celkový přehled vývoje až do roku 1989 a obsahuje také dvě podkapitoly věnované nejdůležitějším novelám občanského soudního řádu, zákonu č. 30/2000 Sb. a zákonu č. 7/2009 Sb., kterými byly do našeho právního řádu navraceny prvky koncentrace řízení. Pátá, stěžejní část mé práce nabízí celkový rozbor platné právní úpravy koncentrace řízení a jejím projevům v civilním soudním řízení. Důraz je postupně kladen na institut kvalifikované výzvy dle § 114b občanského soudního řádu, na přípravné jednání dle § 114c občanského soudního řádu, na koncentraci

řízení dle §118b občanského soudního řádu, na koncentraci řízení dle § 119a občanského soudního řádu a uplatnění principu neúplné apelace v odvolacím řízení a na otázku poučovací povinnosti soudu spojenou s koncentrací řízení a jejím porušováním. Tato kapitola se také věnuje výjimkám ze zásady koncentrace řízení a pozitivní a negativní stránce koncentrace řízení, jakož i návrhům na zlepšení právní úpravy v rámci *de lege ferenda*. Šestá kapitola je pak věnovaná judikatuře související s problematikou koncentrace řízení a je rozdělena do tří podkapitol - obecný režim koncentrace, zvláštní typ koncentrace na základě výzvy podle § 114b občanského soudního řádu a poučovací povinnost soudu. V závěru mé práce jsem v kapitole sedmé nastínila problematiku koncentrace řízení v Anglii a Walesu, jak v obecné rovině v řízení na prvním stupni, tak z pohledu komparace.

Analýza problematiky (metoda analytická) odpovídá zadání a zpracování práce, přičemž historický vývoj (metoda historická) je nutný k pochopení právní úpravy *de lege lata*. V závěru práce jsem použila ještě také metodu komparativní a sice v souvislosti s nastíněním problematiky koncentrace řízení ve dvou zemích Velké Británie, v Anglii a Walesu.

2. Civilní (občanský) proces

2.1 Pojem a druhy civilního procesu

Civilní proces je postup soudů a dalších subjektů civilního procesu při poskytování ochrany soukromoprávním a některým jiným právním vztahům, který je upraven normami procesního práva. Civilní proces je také jeden z druhů procesů a lze jej také charakterizovat jako soubor právních vztahů zákonem upravených, vznikajících v důsledku procesních úkonů soudů a jiných subjektů. Takovouto definici můžeme také odvodit z definice pro civilní procesní právo, která zní: civilněprocesním právem rozumíme souhrn právních norem, které upravují civilní proces, tj. postup soudu a účastníků v občanském soudním řízení a právní vztahy, které v důsledku toho vznikají.

Civilní proces je v základu jednotný, ale dělí se na několik druhů, což je důsledkem vývoje této oblasti. Civilní proces můžeme dělit na **řízení nalézací**, které může být sporné nebo nesporné. Nesporné řízení se zahajuje většinou z úřední povinnosti (*ex offio*), ale lze jej zahájit i na návrh. Je ukončeno konstitutivním rozhodnutím, na jehož základě vznikají, mění se či zanikají určitá práva a povinnosti. Jednotlivé zvláštní druhy tohoto řízení jsou upraveny v § 175a – 200za stávajícího zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen o. s. ř.), kdežto sporné řízení se zahajuje pouze na návrh a je ukončeno deklaratorním rozhodnutím soudu, které pouze stanovuje, zda zde určitá práva či povinnosti jsou či nejsou. Dělení na řízení sporné a nesporné však o. s. ř. nezná, protože se dříve vycházelo z koncepce jednotného řízení. V nalézacím řízení soud svým rozhodnutím zjišťuje co je právem, popř. právo vytváří. Dalším druhem civilního procesu je **řízení vykonávací** (exekuční), které sleduje realizaci soudem uložené povinnosti, protože nebylo plněno dobrovolně ve stanovené lhůtě. Dalším typem je **řízení insolvenční**, ve kterém je rozhodováno o úpadku a jeho řešení a obsahuje prvky řízení nalézacího i vykonávacího. Čtvrtým typem je **řízení rozhodčí** (arbitrážní), ve kterém nerozhoduje soudce, ale rozhodce či rozhodci, protože se tak strany dohodly ve smlouvě. Posledním druhem civilního procesu je **řízení zajišťovací**, do kterého se řadí předběžná opatření (§ 74 – 77a o. s. ř.), prétorský smír (§ 67 – 69 o. s. ř.), zajištění důkazu (§ 78 – 78a o. s. ř.) a zajištění předmětu důkazního prostředku ve věcech týkajících se práv z duševního vlastnictví (§ 78b – 78g o. s. ř.). Pro tyto

instituty je společné, že slouží k předběžnému zajištění práva nebo jeho výkonu v případě jeho ohrožení.¹

2.2 Základní zásady civilního procesu

Obecně za pojem zásada neboli princip lze označit obecné pravidlo či návod, kterým se má určité právní odvětví řídit. Nejdůležitější zásady, kterými se řídí celý náš právní řád, najdeme právě proto hned v Ústavě České republiky (dále jen „Ústava“) či Listině základních práv a svobod (dále jen „Listina“), a kterými jsou např. rovnost účastníků před soudem (čl. 95 Ústavy), nezávislost a nestrannost soudů a soudců (čl. 81 Ústavy) či právo na spravedlivý proces (čl. 36 Listiny), jiné pak můžeme nalézt v jednotlivých zákonech.

Mezi základní zásady civilního procesu, které jsou vedle ústavních zásad fungování soudnictví (např. nezávislost a nestrannost soudů a soudců, zásada zákonného soudu a zákonného soudce, princip veřejnosti) nazývány jako odvětvové patří (nejde tedy o taxativní výčet): **zásada dispoziční** (znamená, že procesní iniciativu mají samotní účastníci řízení, kteří disponují, tedy nakládají, se samotným řízením - např. tím, že podáním žaloby zahájí řízení, ale i s předmětem řízení - např. tím, že rozšíří své návrhy v průběhu řízení; zásada dispoziční je charakteristická pro řízení sporná, to ovšem nevylučuje možnost zahájit i řízení nesporné na návrh), **zásada oficiality** (je opakem zásady dispoziční a znamená tedy, že procesní iniciativa je v rukou soudu, který sám rozhoduje o zahájení řízení a také sám vymezuje předmět tohoto řízení; tato zásada je charakteristická pro řízení nesporná, ve kterých soud zahajuje řízení bez návrhu z úřední povinnosti (*ex offico*), ovšem ne vždy), **zásada projednací**, která je vyjádřením institutů „povinnost tvrzení“ a „povinnost důkazní“ a s nimi spojená břemena, a ve své podstatě tedy znamená, že účastníci musí navrhnout soudu důkazy pro svá skutková tvrzení, která pak soud projednává a zjišťuje (soud však může provést i důkazy účastníky neoznačené), zásada projednací je tedy charakteristická pro řízení sporná, **zásada vyšetřovací** též označovaná jako zásada vyhledávací či inkviziční je vyjádřením povinnosti a odpovědnosti soudu za objasnění skutkového stavu potřebného k požadovanému rozhodnutí, není to ovšem vyloučení výše zmíněných institutů povinností ani možností nabízet důkazy, ale nejsou již zde výše zmíněná břemena,

---

¹ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. Praha: Linde Praha, a.s., 2011, s. 41.

zásada vyšetřovací je spojena s nesporným řízením, **zásada materiální pravdy** (též objektivní pravdy) znamená, že proces je uzpůsoben tak, aby umožňoval zjištění skutečného skutkového stavu (soud se má snažit zjistit objektivní pravdu a učinit ji základem pro své rozhodnutí, objektivní pravda může být chápána jako subjektivní přesvědčení soudce o tom, jaký je skutečný skutkový stav²), což je prostředkem k dosažení cíle občanského soudního řízení, **zásada formální pravdy** (je opakem zásady materiální pravdy a je založena na dodržení určitých postupů, podle nichž je dán výsledek procesu, který buď je, nebo není v souladu se skutečností neboli pravdou, zásada formální pravdy je spojována se subjektivní pravdou, tj. pravda každé jednotlivé strany, o které se snaží přesvědčit soud), **zásada volného hodnocení důkazů** ovládá naše civilní právo a znamená, že soud hodnotí jednotlivé důkazy dle svého uvážení a předem nepřisuzuje žádnému z důkazních prostředků vyšší sílu, tato zásada je výslovně formulována v § 132 o. s. ř., který říká: „*Důkazy hodnotí soud podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti; přitom pečlivě přihlíží ke všemu, co vyšlo za řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci.*“, **zásada legální důkazní teorie** naopak znamená, že zákon stanoví důkazní sílu jednotlivých důkazních prostředků. Ačkoliv je náš právní řád ovládán zásadou volného hodnocení důkazů, nacházíme zde i prvek zásady legální důkazní teorie, a sice v § 134 o. s. ř. týkajícího se veřejných listin.

Zásadou legálního pořádku, zásadou eventuální, zásadou arbitrárního pořádku a zásadou jednotnosti řízení se budu více zabývat v kapitole věnované souvisejícím zásadám se zásadou koncentrační, a zásadou koncentrační v průběhu celé mé práce.

Zásadu hospodárnosti, zásadu rovnosti a kontradiktornosti, zásadu ústnosti či zásadu přímosti některé publikace uvádí mezi zásady odvětvové a některé mezi zásady fungování soudnictví. Já bych se přikláněla k názoru, že by se měly řadit mezi zásady fungování soudnictví, neboť mi tyto zásady přijdou stěžejní též jako např. zásada zákonného soudu a zákonného soudce, protože také ovlivňují celý náš právní řád a řídí se jimi všechna odvětví práva.

2.3 Prameny civilního procesu

Prameny civilního procesu jsou takové právní předpisy, které upravují postup při vydávání aktů aplikace práva, zjednodušeně řečeno, které upravují řízení.

---

² WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. Praha: Linde Praha, a.s., 2011, s. 81.

Základním pramenem civilního procesu je zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, který platí přímo nebo subsidiárně pro všechny ostatní normy práva jako takového neupravující některé otázky a má tak tedy obecnou povahu (je to *lex generalis*). Součástí tohoto zákona jsou samozřejmě jeho novely, popřípadě nálezy Ústavního soudu, kterými byl tento zákon modifikován. Mezi další prameny řadíme samozřejmě ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky a ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod. Dále zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců a státních zástupců, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 186/2006 Sb., o úpadku a způsobu jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), ve znění pozdějších předpisů. Z prováděcích předpisů nutno jmenovat vyhlášku č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů a nařízení vlády č. 595/2006 Sb., o způsobu výpočtu nepostižitelné částky, která nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy při výkonu rozhodnutí, a o stanovení částky, nad kterou je mzda postižena srážkami bez omezení. Dále lze jmenovat zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, zákon č. 36/1997 Sb., o znalcích a tlumočnících, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní.³

Na závěr lze jmenovat, že pro náš právní řád jsou samozřejmě závazné též vyhlášené mezinárodní smlouvy a sekundární předpisy orgánů Evropské unie, kterými jsou nařízení a směrnice (např. nařízení Rady (ES) č. 44/2001, o pravomoci soudů a uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech občanskoprávních (tzv. Bruselská úmluva I), nařízení Rady (ES) č. 1348/2000, o doručování písemností ve věcech

---

³ KINDL, M., ŠÍMA, A., DAVID, O. v publikaci *Občanské právo procesní* uvádějí, že zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích patří mezi prameny finančního práva, ale myslím, že ho lze uvést i mezi prameny občanského práva procesního. Naopak mezi prameny občanského práva procesního dále řadí zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní s čímž souhlasím, jelikož jde o úpravu řízení dle V. části o. s. ř., tedy o správní soudnictví, které upravuje jak občanský soudní řád, tak soudní řád správní (KINDL, M., ŠÍMA, A., DAVID, O. *Občanské právo procesní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2008, s. 72 – 73.).

občanských a obchodních či nařízení Rady (ES) č. 1206/2001, o spolupráci soudů členských států při provádění důkazů ve věcech občanských a obchodních).

2.4 Subjekty civilního procesu

Procesním subjektem je ten, kdo může svými procesními právy či povinnostmi ovlivňovat průběh řízení, nebo ten, kdo může tato práva a povinnosti vykonávat. V civilním procesu rozlišujeme dvě skupiny subjektů, přičemž první skupinu reprezentuje soud, který vykonává procesní práva a povinnosti. Druhou skupinu zastupují účastníci řízení, kteří jsou nositeli procesních práv a povinností. Obě tyto skupiny jsou v civilním procesu obligatorní, neboť civilní proces nelze realizovat bez účasti jak soudu tak ani účastníků řízení. Soud má zde nadřazené postavení, avšak nemá žádná práva, nýbrž pravomoci (kompetence) a sice pravomoc rozhodovací. Naproti tomu účastníci řízení zde mají již výše zmíněná procesní práva, kterými je např. možnost podání či zpětvzetí žaloby a které lze definovat třemi způsoby: 1. definice vychází z ustanovení § 90 o. s. ř., který stanovuje: „*Účastníky řízení jsou žalobce a žalovaný.*“ a je aplikovatelná pouze na řízení sporná, 2. definice vychází z ustanovení § 94 odst. 1 věta první o. s. ř.: „*V řízení, které může být zahájeno i bez návrhu, jsou účastníky navrhovatel a ti, o jejichž právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno.*“ a konečně 3. definice je obsažena v § 94 odst. 2 o. s. ř. a stanovuje: „*Účastníky řízení jsou také navrhovatel a ti, které zákon za účastníky označuje.*“. Za tzv. zvláštní účastníky civilního procesu lze označit státní zastupitelství a Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, jejichž práva a podmínky účasti stanovuje § 35 a § 35a občanského soudního řádu.

V souvislosti se subjekty civilního procesu je nutné se zmínit ještě o osobách zúčastněných na řízení, kterými jsou např. svědci, znalci, tlumočníci, opatrovníci, advokáti atp., pro které je společné, že nemohou vlastním jménem ovlivňovat průběh a postup procesu. Svědci, znalci a tlumočníci se však mohou stát účastníky části řízení v případě, že uplatní právo na náhradu svých nákladů (tzv. svědečné, znalečné, tlumočné).

3. Zásada koncentrace řízení a další zásady s ní související

Se zásadou koncentrace řízení (dále též „zásada koncentrační“) úzce souvisí především zásada arbitrárního pořádku a legálního pořádku, zásada jednotnosti řízení a zásada eventuální. Všechny tyto zásady, které jsou často zaměňovány a občas i používané jako synonyma (např. i autor František Štajgr vnímá některé z těchto zásad shodně⁴), můžeme dle výše uvedeného dělení zařadit do zásad odvětvových.

3.1 Pojem koncentrace řízení a její druhy

Koncentrace řízení znamená, že po uplynutí zákonem stanovené lhůty již nelze dále navrhopvat důkazy a tvrdit nové skutečnosti. Jinak řečeno: *„koncentrací řízení rozumíme navození skutkového a důkazního „stopstavu“, buď ze zákona, nebo na základě rozhodnutí soudu, který účastníkům, s výjimkou případů výslovně stanovených zákonem, nadále zabraňuje v řízení uplatňovat další skutečnosti a důkazy“*.⁵

3.1.1 Koncentrace ze zákona (ex lege)

K tomuto typu koncentrace bych stručně uvedla, protože se jím budu ještě dále zabývat samozřejmě později (kapitola 5.4), že je vyjádřen v ustanovení § 118b o. s. ř., který mimo jiné stanovuje, že rozhodující skutečnosti a důkazy musí být uvedeny v řízení před soudem prvního stupně a v odvolacím řízení k nim již soud nepřihlédne mimo výjimek uvedených v § 205a o. s. ř. Dále lze v souvislosti se zákonnou koncentrací zmínit § 119a o. s. ř., který pojednává o poučení soudu o povinnosti uvést skutečnosti a navrhnout důkazy dříve, než ve věci vyhlásí rozhodnutí. Zákonná koncentrace jmenovaným § 118b o. s. ř. ještě požadavky zpřísňuje tím, že požaduje, aby v případě, že bylo provedeno přípravné jednání, účastníci uvedli rozhodné skutečnosti a navrhli důkazy do konce tohoto jednání a v případě, že nebylo provedeno přípravné jednání, aby tak učinili do konce prvního jednání ve věci samé.

---

⁴ ŠTAJGR, Fr. *Zásady civilního soudního řízení*. Praha: Nákladem spolku československých právníků Všeherd, 1946, s. 48 – 50.

⁵ SVOBODA, K. *Dokazování*. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009, s. 156.

I soud zde má však určité povinnosti a sice včas upozorňovat, že je třeba doplnit skutková tvrzení a důkazy, jakmile to v řízení vyjde najevo dle ustanovení § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. Obdobnou výzvu může soud provést dle ustanovení § 118a odst. 2 o. s. ř., pokud je možné věc posoudit po právní stránce jinak než účastník zamýšlel, ale je k tomu třeba doplnit skutková tvrzení.

3.1.2 Koncentrace rozhodnutím soudu (soudcovská)

Tzv. soudcovská koncentrace (též nazývaná také jako koncentrace vhodná) byla v souvislosti se zavedením institutu přípravného jednání v tzv. souhrnné novele o. s. ř. (Zákon č. 7/2009 Sb., kterým se mění občanský soudní řád) zrušena pro nadbytečnost. Byla zakotvena v § 118c občanského soudního řádu. Prvky soudcovského rozhodnutí o koncentraci řízení obsahuje již jen možnost soudce, aby na žádost účastníka a z důležitých důvodů stanovil lhůtu k doplnění tvrzení (buď v přípravném jednání, kde tato lhůta nemůže být delší než 30 dnů dle ustanovení § 114c odst. 4 o. s. ř. anebo v jednání samém dle ustanovení § 118b odst. 1 o. s. ř.). Pokud budou navrženy důkazy či tvrzeny nové skutečnosti později, soud k nim nebude již přihlížet. Jak je tomu však v právu jako takovém zvykem, samozřejmě i zde byly určité výjimky, které se kryjí s výjimkami ze zásady koncentrace řízení dle platné právní úpravy a kterými se budu zabývat v samostatné kapitole této práce věnované výjimkám ze zásady koncentrace řízení (kapitola 5.5). Dále o institutu tzv. soudcovské koncentrace a o další skupině druhů koncentrace řízení, která ovšem již byla také zčásti zrušena, v kapitole o vývoji právní úpravy koncentrace řízení (kapitola 4.2).

3.2 Související zásady s koncentrací řízení očima různých autorů

Co se týká **principu jednotnosti řízení** se autoři A. Winterová⁶, I. Schelleová⁷, V. Hora⁸, M. Kindl, A. Šíma a O. David⁹ víceméně shodují a vidí základ této zásady v tom, že řízení tvoří od zahájení až po vydání rozhodnutí jeden

⁶ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. Praha: Linde Praha, a.s., 2011, s. 77 – 78.

⁷ SCHELLEOVÁ, I. a kol. *Civilní proces*. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia nakladatelství a.s., 2006, s. 152.

⁸ HORA, V. *Učebnice civilního práva procesního*. Praha: Nákladem spolku československých právníků Všehrd. 1947, s. 210 – 212.

⁹ KINDL, M., ŠÍMA, A., DAVID, O. *Občanské právo procesní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2008, s. 147 – 157.

celek. Řízení není rozděleno na jednotlivé od sebe přísně oddělené etapy. Postup procesních úkonů určuje soud a tudíž jde o libovolný pořádek (**arbitrární pořádek**). K tomu autorka K. Hamuláková logicky dodává, že zásada jednotnosti řízení ze zásady arbitrárního pořádku vyplývá.¹⁰

Na teorii, že **princip legálního pořádku** je vyjádřením toho, že řízení se rozpadá do určitých stadií, v nichž je nutno provést vždy ty úkony, pro něž je procesní stadium určeno, pod sankcí prekluze se bez výjimky shodují autoři A. Winterová, M. Kindl, A. Šíma a O. David. To znamená, že určité právní úkony lze provádět jen v určitých fázích řízení a jen zákon určuje kdo, kdy a jak může úkony realizovat. Procesní úkony jsou tak ze zákona koncentrovány (odtud **zásada koncentrační**). Václav Hora ve své Učebnici civilního práva procesního uvádí, že řízení je rozděleno na stadia, kdy jedno je vždy podmínkou toho druhého a institut prekluze zmiňuje až u principu eventuálního, který označuje též jako princip koncentrační či soustředovací. Se synonymickým použitím soustředovacího principu k principu koncentračnímu lze souhlasit, i když se příliš nepoužívá, ale již nelze souhlasit se synonymickým použitím této zásady k zásadě eventuální.

Princip eventuální dle autorky A. Winterové znamená navrhování důkazů z opatrnosti in eventum, tedy pro situaci, která eventuálně ve sporu vznikne. Dle autorky K. Hamulákové to pro tuto situaci znamená, nejen navrhování důkazů, ale též skutkových tvrzení a poukazuje na rozdíl mezi zásadou eventuální a zásadou legálního pořádku, který vidí v tom, že zásada eventuální dopadá jen na účastníky řízení, kdežto zásada legálního pořádku se týká jak účastníků řízení, tak i soudu. Dále podotýká, že zásada eventuální je jakýmsi vyústěním zásady koncentrační. Nakonec bych uvedla i již výše naznačenou teorii autora V. Hory, se kterou se ovšem ztotožňuji nejméně, protože i já spatřuji rozdíl ve zmíněných zásadách, byť nepatrný. Definuje zásadu eventuální tím, že strana musí v jistém oddílu řízení vykonat pod následkem prekluze současně veškeré procesní úkony, pro něž byl tento oddíl určen, třebaže už jeden z nich stačil k dosažení cíle, takže ostatní úkony byly činěny jen pro případ potřeby (in eventum).

---

¹⁰ HAMULÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 25 – 30.

4. Vývoj právní úpravy koncentrace řízení v českém civilním procesu

Ke správnému pochopení právní úpravy nejen koncentrace řízení, ale i jakékoliv jiné právní problematiky, je vždy nutné se poohlédnout do historie a na události, které předcházely úpravě současné. Teprve poté se lze na danou problematiku dívat objektivně, popřípadě ji i objektivně hodnotit, kritizovat či také navrhnout změny úpravy v rámci *de lege ferenda*.

4.1 Vývoj právní úpravy koncentrace řízení v českém civilním procesu do roku 1989

4.1.1 Obecný soudní řád z roku 1781

Již roku 1627 v Obnoveném zřízení zemském byla zakotvena zásada soustředovací a zásada oficiality. Základním rysem bylo také písemné podání žalobce či žalovaného. Po roce 1627 začala s reformami civilního, ale také trestního procesu Marie Terezie. Větších změn dostal civilní proces však až ve druhé polovině 18. století, kdy završil proces reformou Josef II. tím, že sjednotil civilní proces pod působnost soudní soustavy a vydal pro ni novou civilněprocesní normu. Do té doby se zásady civilního procesu nijak významně formálně neodlišovaly od projednávání trestních věcí.¹¹

Josefínský soudní řád neboli Obecný soudní řád z 1. 1. 1781 je prvním moderním uceleným zákonem pro občanské soudní řízení v českých zemích. Byl novelizován v podobě tzv. Západohaličského soudního řádu 19. 12. 1796 a stal se základem pro civilní řízení na příštích více než sto let, až do roku 1898, kdy byl odstraněn jurisdikční normou, soudním a exekučním řádem v roce 1895.¹²

---

¹¹ MALÝ, K. a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: Linde, a.s. 2003, s. 194.

¹² MALÝ, K. a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: Linde, a.s. 2003, s. 195.

Josefínský soudní řád zakotvuje zásadu legálního pořádku, „*kteřá znamenala zákonné rozčlenění procesu, zejména pak přísné oddělení důkazního řízení v samostatné fázi sporu*“.¹³

Co se týká nejdůležitějších pravidel Josefínského soudního řádu (dále jen j. s. ř.), platící pro všechny druhy sporných řízení na prvním stupni, bych zmínila, že na svém počátku patent v § 2 zakotvuje taxativně vymezenou skupinu procesních úkonů, a sice žalobu a repliku, které přísluší žalobci, a odpověď a dupliku, jež přísluší žalovanému. Žalobce musel v žalobě uvést vše rozhodné pro zjištění skutečného stavu věci, a to vyčerpávajícím způsobem, protože v dalších fázích řízení již novoty, které by nevycházely z tvrzení protistrany, nemohly být uváděny. Na fázi žalobní navazovala fáze odpovědní dle § 5 j. s. ř., což bylo ustanovení základní pro celý proces shromažďování skutkové materie případu. V odpovědi se žalovanému ukládala povinnost, aby úplně, jednoznačně a adresně ve vztahu k jednotlivým tvrzením žalobce uvedl vše na svou obranu. Ustanovení § 7 j. s. ř. výslovně zakotvovalo princip eventuální, kdy žalovaný měl uvést všechny obrany, které by mohly sloužit jako negace žalobních tvrzení a mohly by tak přijít soudu do úvahy při posuzování věci jako relevantní obrana. Následovala fáze repliky, kdy žalobce musel postupovat stejně jako žalovaný, konkrétně v reakci na odpovědní tvrzení za stejných podmínek dle § 5 j. s. ř. Nové skutečnosti nad rámec již probíraného obsahu věci zásadně připuštěny nebyly. Jde o důsledný projev zásady koncentrace řízení, kdy má být proces sestaven z jasně předem stanovených skutečností. Na již probíhající či předcházející fázi nemá být později nic doplňováno či uváděno. Následující fází byla duplika žalovaného, který měl podle pravidla § 5 j. s. ř. reagovat na skutečnosti uvedené žalobcem. Zákaz novot zde platil stejně jako v případě předchozích úseků řízení a žalovaný se mohl vyjadřovat pouze k tomu, co uvedl žalobce. Vyjádření dupliky měla být úplná a konkrétní a odpovídat pouze na to, co obsahovala replika. Po uplynutí všech čtyř přípustných fází se skutkový stav uzavíral, přičemž o skutečnostech druhé strany, které odpůrce nenapadl tvrzením, platila domněnka, že jsou pravdivá dle § 11 j. s. ř. Řízení mohla být konána buď v režimu řízení písemného, které převažovalo a bylo pravidlem tehdejšího civilního procesu nebo v určitých zákonem vymezených záležitostech dle § 15 j. s. ř. mohlo být provedeno i řízení ústní. V řízení písemném byla k jednotlivým procesním

---

¹³ WINTEROVÁ, A. Koncentrace civilního soudního řízení. *Bulletin advokacie*. 2001, č. 4, s. 9.

úkonům, jak byly představeny, poskytnuta vždy lhůta. Její marné uplynutí znamenalo pro odpovědnou stranu ztrátu sporu a za pravdu bylo dáno bez dalšího dokazování odpůrci. V jednotlivých písemných podáních se nepřipouštělo uvádět nové skutečnosti, pokud pro danou fázi řízení již nebyly přípustné a soud k nim nesměl přihlížet dle § 47 j. s. ř. Ustanovení § 49 j. s. ř. však obsahovalo pro žalobce výjimku ze zásady koncentrace skutkových tvrzení do žaloby. Pokud žalobce prokázal, že dříve nic úmyslně nezamlčel, mohl uvádět novoty i v replice. Takový režim musel ovšem povolit soud a výjimka se potom vztahovala i na dupliku žalovaného, který mohl k novým tvrzením žalobce uvádět svá korespondující tvrzení. Obdobný krok směrem k prolomení koncentrační zásady mohl učinit žalovaný až v duplice, pokud mu soud přivolil uvádět novoty na základě přísahy, že je nezamlčel dříve ve zlém úmyslu, a to dle § 55 j. s. ř. Pokud jde o řízení ústní, platil stejný proces po sobě jdoucích fázích řízení, ale v rychlejší formě, protože stadia proběhla přímo u soudního stání, které bylo zpravidla jedno.

V řízení opravném, platil při apelaci úplný zákaz novot.¹⁴

4.1.2 Zákon č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních

Z výše uvedeného vyplývá, že do přijetí rakouského zákona č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních neboli civilního řádu soudního a zákonů, které jej doprovázely¹⁵, byl civilní proces rozdělen na striktně dané fáze ovládané principem legálního pořádku, ve kterých se jednotlivé procesní úkony koncentrovaly, odtud pak teoretické označení koncentrační princip.

Civilní řád soudní (dále jen c. ř. s.) můžeme pak označit za určitý protipól, co se týče ovládající zásady tohoto zákona, k Josefinskému soudnímu řádu, protože je ovládán zásadou arbitrárního pořádku a přináší tak modernější a pružnější proces, v němž odpadají nepřekročitelné hranice jednotlivých fází řízení, jakožto i fáze samy, a průběh řízení je ponechán na soudcově uvážení.¹⁶ Hlavním tvůrcem civilního řádu soudního, který nabyl účinnosti dne 1. ledna 1898 a který se na základě

---

¹⁴ JURÁŠ, M. *Zásada koncentrace řízení v českém a ruském civilním procesu – Diplomová práce*. Olomouc, 2011, s. 28 – 30.

¹⁵ Zákon č. 112/1895 ř. z., jímž se uvádí Civilní řád soudní, tzv. uvozovací zákon k jurisdikční normě (zákon č. 110/1895 ř. z.), jurisdikční norma (zákon č. 111/1895 ř. z.), exekuční řád (zákon č. 79/1896) a zákon o organizaci soudní (zákon č. 217/1896 ř. z.).

¹⁶ WINTEROVÁ, A. Koncentrace civilního soudního řízení. *Bulletin advokacie*. 2001, č. 4, s. 8.

recepčního zákona č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého, stal součástí českého právního řádu, ovládaného rakouským právním řádem¹⁷, byl Franz Klein.

Vysoce kvalitní, mnohdy označován i za dokonalý, civilní řád soudní u nás platil do roku 1950, kdy byl vystřídán zákonem č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád a v Rakousku platí v novelizované podobě dodnes.

První koncentrovanou obligatorní fází řízení podle civilního řádu soudního je jakási obdoba dnešní přípravy jednání a je to institut tzv. prvního roku (§ 230 c. ř. s., § 239 c. ř. s. a § 440 c. ř. s.), který sloužil k dovyjasnění otázek mezi účastníky řízení a soudem, případně i k ukončení daného řízení. Takové otázky se týkaly především žaloby, protože soud se v této fázi řízení nezabýval ani skutkovými tvrzení stran, ani důkazy. Dle výsledků tohoto roku mohl soudce ve formě přípravného podání vyzvat žalovaného k odpovědi na žalobu ve lhůtě maximálně čtyři týdny. Pokud se žalovaný v této lhůtě nevyjádřil, vydal soud na návrh žalobce rozsudek pro zmeškání. Tento nedostatek byl zhojen, pokud žalovaný podal vyjádření do doby, než byl návrh na vydání rozsudku pro zmeškání podán. Zde můžeme spatřovat podstatný rozdíl se současnou právní úpravou institutu kvalifikované výzvy dle ustanovení § 114b o. s. ř. a to především v ochraně žalovaného. Dnes je v takovém případě vydán namísto rozsudku pro zmeškání rozsudek pro uznání a to i v případě, že vyjádření žalovaného dojde soudu do doby vydání rozsudku pro uznání.

Dalším koncentračním úsekem civilního řízení byl institut tzv. přípravného řízení podle § 245 a následující c. ř. s., který byl ovšem na rozdíl od prvního roku fakultativní fází řízení a který byl jakousi obdobou dnešního přípravného jednání dle § 114c o. s. ř., ovšem s četnými rozdíly. Přípravné řízení ve smyslu zákona civilního řádu soudního bylo možno naříditi kvůli velkému množství skutkových tvrzení v žalobě. V tomto případě pak sloužilo k uspořádání daných tvrzení a důkazů, které mají být projednávány v rámci dalšího řízení. Další možností přípravného řízení bylo jeho nařízení na návrh žalobce, a to dokonce i v průběhu ústního jednání (dle § 246 c. ř. s.). I zde, jako dnes u přípravného jednání, platila zásada koncentrace řízení, v důsledku níž nebylo možno tvrdit nové skutečnosti a navrhopvat nové důkazy po skončení přípravného řízení (dle § 263 c. ř. s.). Výjimky pak zde tvořily skutečnosti a důkazy, kterým druhá strana neodporovala a skutečnosti a důkazy,

---

¹⁷ Oproti Slovensku, kde platil uherský právní řád.

o kterých navrhovatel v době přípravného řízení nevěděl. Zásada koncentrace řízení zde tedy mohla být prolomena, pokud s tím obě strany souhlasily. To dnešní úprava neumožňuje. V případě nedostavení se jednoho z účastníků k přípravnému řízení byl civilní řád soudní mírnější než stávající úprava a dával tak pasivnímu účastníkovi možnost v rámci nařízení nového roku napravit svou procesní pasivitu. Toto však mohlo často vést k průtahům daného řízení.¹⁸

Následovala fáze tzv. ústního přelíčení, která byla omezena jen na provádění dokazování a projednání věci stanovených v přípravném řízení za účelem vynesení rozsudku. Pokud ústnímu přelíčení nepředcházelo přípravné řízení, bylo možno uvádět nové skutečnosti a důkazy do skončení ústního jednání, přičemž zde měl soudce možnost určitý návrh prohlásit za nepřipustný, pokud se mu jevílo, že jej účastník neuplatnil dříve pouze z důvodu, aby protahoval řízení. To bylo obsaženo v ustanovení § 179 c. ř. s. a v § 275 c. ř. s. a lze v tom spatřovat období soudcovské koncentrace řízení uplatňované u nás v letech 2001 až 2009.

V odvolacím řízení nebylo dle § 482 c. ř. s. připuštěno uplatňování nových skutečností a důkazů a platila zde tedy zásada neúplné apelace. V řízení odvolacím tedy platil zákaz novot. Nové skutečnosti a důkazy bylo možné uvést pouze k podpoře nebo vyvrácení odvolacích důvodů, nikoliv ve věci samé. Nicméně i tyto skutečnosti a důkazy byly koncentrovány, a to ve vztahu k odvolateli odvolacím spisem nebo přípravným podáním (§ 482 c. ř. s.) a ve vztahu k tzv. odvolacímu odpůrci do lhůty čtrnácti dnů po obdržení odvolacího spisu (§ 468 c. ř. s.).¹⁹ Odvolací návrh proto nemohl být v odvolacím řízení rozšířen, a proto v tomto směru platila zásada koncentrační a zásada eventuality. „*Eventuální princip, který vyžadoval, aby byly „in eventum“ v procesu činěny úkony (např. navrhovány důkazy) nadbytečné, popř. i vzájemně rozporné, které by v pozdějším stadiu již nově navrženy být nemohly, a přece by se – podle vývoje sporu – mohla ukázat jejich potřeba.*“²⁰ Na rozdíl od nynější právní úpravy, která poskytuje taxativní výčet odvolacích důvodů, tak dřívější civilní soudní řád podobný výčet neupravoval.

---

¹⁸ HAMUL'ÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 32 – 34.

¹⁹ HAMUL'ÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 35.

²⁰ WINTEROVÁ, A. Koncentrace civilního soudního řízení. *Bulletin advokacie*. 2001, č. 4, s. 9.

4.1.3 Zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví

Hlavním účelem zákona č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, mělo být zjednodušení systému soudnictví a jeho větší přiblížení občanům. V rámci toho bylo do senátů přibíráno větší množství soudců laiků, tzv. soudců z lidu. Jako další významné změny přinesené tímto zákonem lze zmínit vnesení do právního řádu zásadu materiální pravdy jako vedoucí, či zavedení systému úplné apelace, tedy možnosti uvádět nové skutečnosti a navrhopat nové důkazy v odvolacím řízení. Tím byl zrušen doposud platný § 482 c. ř. s.²¹

4.1.4 Zákon č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád

Zákon č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád, který nabyt účinnosti dne 1. ledna 1951, navazuje na zákon o zlidovění soudnictví a pokračuje v uplatňování zásady materiální pravdy. „*V občanském procesu zcela převládá princip materiální pravdy, jehož excesivní chápání zabránilo všem projevům soukromé iniciativy a soukromé odpovědnosti, tedy i procesní odpovědnosti.*“²²

Tento občanský soudní řád, který nerozlišoval řízení na sporná a nesporná, avšak obsahoval jedenáct hlav o různých druzích řízení, zahrnoval též zásadu vyšetřovací a zásadu oficiality, podle které soud z úřední povinnosti dle § 88 tohoto zákona opatřoval a prováděl i takové důkazy, které nenavrhli žádný z účastníků, pokud byly pro rozhodnutí významné. Občanský soudní řád samozřejmě nevyklučoval ani zahájení řízení na návrh, které bylo ovšem dosti omezeno ve prospěch státu. Celkově byl civilní proces dle zákona č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád, vyjádřením zásady arbitrárního pořádku a neobsahoval žádné prvky zásady legálního pořádku.

Zásada koncentrace řízení se v tomto zákoně také v zásadě neuplatňovala vyjma námitek proti směnečnému (šekovému) platebnímu rozkazu, které bylo možno dle ustanovení § 423 tohoto zákona uplatnit ve lhůtě tří dnů od doručení platebního rozkazu.

Odvolací řízení bylo v zákoně č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád, ovládáno systémem úplné apelace, tedy možnosti tvrdit nové skutečnosti a navrhopat

---

²¹ HAMULÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 35 – 36.

²² WINTEROVÁ, A. Koncentrace civilního soudního řízení. *Bulletin advokacie*. 2001, č. 4, s. 10.

nové důkazy bez omezení. Existovaly zde tedy sice dvě soudní instance, ale materiálně se jejich náplň činnosti významně nelišila.

4.1.5 Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Nový občanský soudní řád, zákon č. 99/1963 Sb., nabyl účinnosti dne 1. dubna 1964, vychází z Ústavy z roku 1960 a navazuje na zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, a na zákon č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád. I tento zákon je ovládán zásadou arbitrárního pořádku, materiální pravdy, nerozlišuje mezi sporným a nesporným řízením, a zásada koncentrace řízení je tím pádem s civilním procesem té doby také neslučitelná. Hlavním cílem je dospět k absolutní pravdě, jak postupem u první, tak i odvolací instance.

Odvolací řízení bylo také upraveno shodně jako v zákoně č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád, a byl tedy ovládán zásadou úplné apelace, s výjimkou námitek proti směnečnému (šekovému) platebnímu rozkazu.

Tento stav, kdy soud aktivně pomáhal účastníkům řízení v nalézání důkazů, trval v českém civilním procesu až do přijetí zákona č. 30/2000 Sb., který široce novelizoval civilní proces upravený zákonem č. 99/1963 Sb.

4.2 Velká novela občanského soudního řádu, zákon č. 30/2000 Sb.

Výrazné změny v celkovém pojetí civilního procesu nastaly od roku 1964 až přijetím zákona č. 30/2000 Sb., občanský soudní řád, který nabyl účinnosti dne 1. ledna 2001. Tzv. velká novela občanského soudního řádu znovu zavedla zásadu koncentrace řízení do českého civilního práva procesního a přešla k zásadě formální pravdy, přičemž nastolila i zásadu legálního pořádku, která ovšem zásadu arbitrárního pořádku nenahradila, ale určitým způsobem ji modifikovala. Jejím hlavním cílem mělo být urychlení soudního řízení tak, aby bylo v souladu s ústavním právem na vyřízení věci bez zbytečných průtahů, garantovaného čl. 38 ústavního zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod či např. čl. 6 odst. 1 Evropské Úmluvy o lidských právech a základních svobodách vyhlášené pod č. 209/1992 Sbírky zákonů České republiky, který stanoví, že každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem. *„Úpravu urychlování řízení a odstraňování zbytečných*

*průtahů obsaženou v novele lze charakterizovat spíše jako stručnější, jednodušší a užší, než jsou právní úpravy téže problematiky v civilních soudních řádech mnohých jiných vyspělých zemí. Tuto skutečnost lze chápat spíše jako přednost než jako nedostatek naší nové úpravy. Zkušenost jiných zemí ukazuje, že velmi podrobná, složitá a komplikovaná úprava urychlování civilního řízení nemusí být tím nejlepším prostředkem k dosažení cíle.*²³ Tzv. velká novela občanského soudního řádu dopadla především na soudce první instance a s vidinou zkvalitnění a zrychlení civilního procesu jim ukládala mnoho nových povinností, ale také novou možnost v podobě využití nových procesních nástrojů.

Velká novela mimo zpřesnění § 114 o. s. ř. úplně nově zavedla § 114a o. s. ř. a tím podrobněji upravila institut přípravy jednání tak, že v případě nerozhodnutí dle § 114 odst. 2 o. s. ř. má předseda senátu připravit jednání tak, aby bylo možné věc rozhodnout zpravidla při jediném jednání. Mnohem významnější však bylo zavedení institutu tzv. kvalifikované výzvy či přípravy s kvalifikovanou výzvou dle § 114b o. s. ř., podle které má soudce úplně nově možnost vydat rozsudek pro uznání v případě pasivity žalovaného, která spočívá v nevyjádření se na výzvu soudce k žalobě (více v kapitole 5.2). V důsledku zavedení tohoto nového institutu musel být změněn i § 153a o. s. ř., který do té doby dával možnost soudcům vydat rozsudek pro uznání jen za situace, že žalovaný uplatňovaný nárok v žalobě uznal.

Jak již bylo výše zmíněno, tato novela opět zavedla do českého civilního práva procesního zásadu koncentrace řízení a to ustanovením § 118b o. s. ř. a § 118c o. s. ř., která měla sloužit ke zvýšení odpovědnosti účastníků řízení za jeho průběh. Nově se tedy v našem civilním procesu objevuje koncentrace zákonná provedením § 118b o. s. ř. (kapitola 5.4) a koncentrace soudcovská (neboli vhodná) provedením § 118c o. s. ř., která může být nařízena v jakémkoli řízení s výjimkou nesporných řízení vyjmenovaných v § 120 odst. 2 o. s. ř., a to pouze na návrh účastníka, který je poškozován průtahy řízení. *„Podle mého názoru by mělo být soudu umožněno rozhodnout o koncentraci řízení bez návrhu účastníků, zejména právě v těch případech, kdy poruší své procesní povinnosti obě strany sporu a jednání je třeba odročit pro chování obou stran, což bohužel není případ nikterak výjimečný.*²⁴ Tento názor pokládám za logický a mohu se s ním ztotožnit. Konkrétní úprava

²³ MACUR, J. Koncentrace řízení a procesní prekluzivní lhůty podle novely občanského soudního řádu č. 30/2000 Sb. *Bulletin advokacie*. 2001, č. 1, s. 11 – 12.

²⁴ JIRSA., J. K prvním narozeninám velké novely občanského soudního řádu. *Soudce*. 2002, roč. IV., č. 1, s. 5.

koncentrace vhodné v § 118c o. s. ř. je následující: odst. 1: „Dochází-li v projednání věci k průtahům proto, že účastník je nečinný nebo že přes výzvy soudu nevyklíčil všechny rozhodné skutečnosti nebo neoznačil potřebné důkazy, může soud, je-li to účelné a nejde-li o věci uvedené v § 120 odst. 2, na návrh jiného účastníka usnesením rozhodnout, že ve věci lze uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání nejpozději ve lhůtě, kterou určí, a že k později uvedeným skutečnostem a důkazům nebude přihlíženo; lhůta nesmí být kratší než 15 dnů od doručení usnesení.“ a odst. 2: „Po lhůtě určené soudem mohou účastníci uvést další skutečnosti nebo označit důkazy, jen jestliže jimi má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků nebo jestliže účastník byl vyzván k doplnění vyklíčení rozhodných skutečností podle § 118a odst. 2, jakož i skutečnosti a důkazy, které nastaly (vznikly) po uplynutí lhůty nebo které účastník nemohl bez své viny včas uvést.“. Z toho evidentně vyplývá, že ani soudcovská koncentrace neplatila bezvýjimečně. Obsah těchto výjimek se kryl s okruhem těch skutečností a důkazů, které jsou jako výjimky z koncentrace řízení přípustěny i za současné právní úpravy dle § 118b o. s. ř. účinného od 1. 7. 2009 (kapitola 5.5).

Lze také souhlasit s profesorkou A. Winterovou: „Navzdory dílčím připomínkám lze, podle mého názoru, zavedení prvků koncentrace do českého civilního procesu uvítat. Chceme-li rychlejší a efektivnější proces, je třeba, aby k tomu přispěly všechny subjekty řízení (o vnějších faktorech nemluvě) ... Sami (účastníci) mohou docílit toho, aby se popsaná ustanovení donucovací a sankční povahy nemusela vůbec použít. K tomu stačí, budou-li aktivně plnit své procesní role. Žalobce útočí, žalovaný se brání, oba jsou k tomu vybaveni procesními prostředky.“²⁵

V souvislosti s uvedenou koncentrací byl velkou novelou do českého právního řádu po padesáti letech navrácen systém neúplné apelace uplatňovaný v odvolacím řízení a projeven byl v souvislosti s poučovací povinností soudu v § 119a o. s. ř. (kapitola 5.9.4) a následně v souvislosti s povolenými výjimkami v § 205a o. s. ř. (kapitola 5.8).

Tzv. velká novela občanského soudního řádu byla v našem právním řádu průlomovou. Do přijetí zákona č. 7/2009 Sb., občanský soudní řád, který byl poslední důležitou novelou občanského soudního řádu, byl přijat ještě mimo jiné

---

²⁵ WINTEROVÁ, A. Koncentrace civilního soudního řízení. *Bulletin advokacie*. 2001, č. 4, s. 22.

zákon č. 59/2005 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. dubna 2005 a který v ustanovení § 114c o. s. ř. zakotvuje nový institut soudního roku, který byl zaměřen obdobně jako kvalifikovaná výzva a ve vztahu k § 114b o. s. ř. byl institutem subsidiárním, který materiálně v podstatě odpovídala přípravnému jednání dle § 114c o. s. ř. účinném od 1. 7. 2009.

Na závěr této kapitoly bych si ještě dovolila citovat jiné dělení koncentrace podle soudce K. Svobody: „*Český civilní proces před velkou doručovací a koncentrační novelou č. 7/2009 Sb. rozeznával dva základní typy koncentrace. a) Zralá koncentrace. Tedy koncentrace, k níž dochází ve chvíli, kdy již lze předpokládat, že veškeré podstatné skutečnosti byly do sporu vneseny a podstatné důkazy byly již stranami navrženy a soudem provedeny. b) Předběžná (předčasná) koncentrace. Tedy koncentrace, která nastává za situace, kdy je ještě předčasné tvrdit, že veškerá pro rozhodnutí důležitá fakta již byla během řízení tvrzena a stala se předmětem zjišťování.*“²⁶ Přičemž mezi zralou koncentrací je řazen § 119a o. s. ř., ovšem pouze do té doby než byl do občanského soudního řádu zakotven § 114c o. s. ř. a § 118c o. s. ř., který, jak již bylo několikrát řečeno, byl zákonem č. 7/2009 Sb. zrušen. Přijetím novely č. 7/2009 Sb. tedy zralá koncentrace mizí a zůstává pouze koncentrace předběžná, mezi kterou lze řadit veškerou koncentraci, ke které může dle platné právní úpravy dojít.

4.3 Souhrnná novela občanského soudního řádu, zákon č. 7/2009 Sb.

Tzv. souhrnná novela občanského soudního řádu, zákon č. 7/2009 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. července 2009, je poslední významnou novelou občanského soudního řádu. Jeho zákonodárci si touto normou kladli za cíl zjednodušit právní úpravu občanského práva procesního, zajistit aktivitu účastníků, minimalizovat nutnost odročování jednání z důvodu nových tvrzení a důkazů, odbřemenit soudce a především zamezit stávajícím průtahům řízení způsobenými pasivitou nebo obstrukcemi některé ze stran sporu.²⁷

Hlavním prostředkem pro urychlení řízení bylo zvýšení procesní odpovědnosti účastníků řízení za průběh a výsledek řízení. Toto zvýšení procesní

---

²⁶ SVOBODA, K. *Dokazování*. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009, s. 156 – 157.

²⁷ JANDUS, K., ONDAČKOVÁ, M. *Novela občanského soudního řádu* [online]. 12. 5. 2009 [navštíveno dne 1. února 2012]. Dostupné na: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/novela-obcanskeho-soudniho-radu-56300.html>>.

odpovědnosti účastníků řízení se projevilo posílením a zpřísněním právní úpravy dosavadní koncentrace řízení upravené v § 118b o. s. ř., jakožto zrušením tzv. soudcovské koncentrace dosud platné pod ustanovením § 118c o. s. ř. a zavedením nových institutů. Zrušení ustanovení § 118c o. s. ř. není dle mého, a spousty dalších autorů, tím nejšťastnějším krokem, protože soudce již nemá možnost bezprostředně reagovat na aktuální situaci v daném konkrétním řízení. Byla by ovšem potřeba toto ustanovení určitým způsobem přepracovat. Opět lze souhlasit s J. Jirsou, který tvrdí: „*Podstatný nedostatek stávající úpravy navíc spatřuji v tom, že rozhodnutí o koncentraci podle ustanovení § 118c o. s. ř., podle kterého může soud na návrh účastníka rozhodnout, „že ve věci lze uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání nejpozději ve lhůtě, kterou určí,“ je ve svém důsledku namířeno i proti tomu účastníkovi, který koncentraci navrhl. Z formulace „lze uvést“ totiž vyplývá, a v soudní praxi se takový postup ustálil, že výrok usnesení o koncentraci má znít tak, aby ukládal uvést rozhodné skutečnosti a navrhnout důkazy všem účastníkům, to znamená i těm, kteří průtahy nezpůsobili a sami koncentraci navrhli. Z opatrnosti potom poctivý účastník návrh nepodá.*“²⁸ Mělo by být proto z ustanovení jasné, že soudce může určit lhůtu, do kdy lze tvrdit a navrhnout důkazy tomu účastníkovi, který skutečně zavíjí průtahy v řízení. Dle důvodové zprávy k souhrnné novele se tato koncentrace příliš neosvědčila. „*Vhodná by se nám jevila např. možnost využití soudcovské koncentrace i bez návrhu některého z účastníků a zároveň vyloučení možnosti podání odvolání proti usnesení o nařízení této koncentrace, obdobně jako je tomu i v případě tzv. kvalifikované výzvy dle § 114b OSŘ [§ 202 odst. 1 písm. j) OSŘ].*“²⁹ Vyloučení možnosti podání odvolání proti usnesení o nařízení této koncentrace by bylo vhodné v souvislosti se stávajícími průtahy řízení, které jsou mimo jiné způsobovány i právě velkým počtem podávaných odvolání.

Jedním z nových institutů, která zavádí souhrnná novela, je přípravné jednání zakotvené do § 114c o. s. ř., jakožto i zpřesnění dosavadního znění § 114b o. s. ř. V důsledku toho je občanský soudní řád po této novele vedle zásady materiální pravdy, hojně ovládan zásadou formální pravdy, přičemž se obě tyto zásady vzájemně doplňují.

---

²⁸ JIRSA, J. *Novinky v civilním řízení soudním (kritická studie)*. Praha: LexisNexis CZ s. r. o., 2005, s. 66.

²⁹ BARTONÍČKOVÁ, K., KŘIVÁČKOVÁ, J. Koncentrace civilního soudního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené. *Právní rozhledy*. 2009, roč. 17, č. 17, s. 615.

5. Platná úprava koncentrace řízení dle o. s. ř.

Platná právní úprava koncentrace řízení vychází ze zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění později přijatých novel. V rámci následující, pro tuto práci stěžejní, kapitole se pokusím rozebrat koncentraci řízení³⁰ jako takovou, zákonnou, a další instituty s ní související v rámci *de lege lata*. Přičemž při vyskytnuvším se problému se pokusím daný problém vyřešit i v rámci úvah *de lege ferenda*.

5.1 Formy projevů zásady koncentrace řízení v civilním procesu

*„Koncentrace lze rovněž dělit podle toho, zda jsou z pohledu soudu a účastníků zcela nevyhnutelné nebo pouze fakultativní.“*³¹ Pokud je její uplatnění nevyhnutelné, jde o obligatorní neboli zákonnou koncentraci, která je obecná, musí nastat a uplatňuje se pro všechna sporná řízení. Za fakultativní koncentraci řízení pak lze považovat koncentraci zvláštní z rozhodnutí soudu na základě § 114b o. s. ř., ke které může dojít, ale nemusí. Je to ovšem stanovisko pouze některých autorů.³²

5.1.1 Obligatorní koncentrace řízení

Obligatorní koncentrace řízení se může z hlediska předmětu řízení projevat jako univerzální koncentrace řízení nebo jako selektivní koncentrace řízení.

Univerzální koncentraci řízení, jejíž účinky nastupují přímo ze zákona, zavedl do občanského soudního řádu zákon č. 7/2009 Sb., který novelizoval dosavadní § 118b o. s. ř. a ustanovení související. *„Systém univerzální koncentrace řízení, který nyní ovládá projednávání všech sporných věcí (i těch nejbánálnějších na straně*

---

³⁰ Zásada koncentrace řízení je dále upravena v části páté občanského soudního řádu v ustanovení § 250d pro řízení ve věcech, o nichž bylo rozhodnuto jiným orgánem. Předmětem této práce je problematika úpravy části třetí občanského soudního řádu s ohlednutím se i na odvolací řízení. V práci není věnována pozornost ani problematice koncentrace řízení v souvislosti se směnečným (šekovým) platebním rozkazem a námitkám proti němu, které lze podat ve lhůtě tří dnů a k později podaným námitkám již nelze přihlížet (dle § 175 odst. 4 o. s. ř.), protože jde o specifický případ rozhodnutí a jemu předcházející řízení, kterému by bylo hodno věnovat pozornost daleko větší, než pro kterou bych měla já v této práci prostor, a také proto, že projevy koncentrace řízení v jiných institutech jsou mnohem obecnější povahy a lze je využít v celé řadě civilních soudních řízení, oproti směnečnému (šekovému) platebnímu rozkazu.

³¹ SVOBODA, K. *Dokazování*. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009, s. 156.

³² Tento názor zastává např. autor Karel Svoboda ve své publikaci *Dokazování*. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009.

jedné, a na straně druhé i žalob na náhradu škody na zdraví), má zcela zásadní vliv na činnost soudu a úkony účastníků řízení.³³ Řízení nesporná jsou z účinků zásady koncentrace řízení výslovně vyjmuta a to odkazem na § 120 odst. 2 o. s. ř. v ustanovení § 114c o. s. ř. i § 118b o. s. ř. Platná právní úprava zakotvuje dva okamžiky, kdy mohou účinky koncentrace řízení nastat, a to v ustanovení § 114c odst. 4 o. s. ř. (resp. § 114c odst. 5 o. s. ř.) a v ustanovení § 118b odst. 1 o. s. ř. Účastníci řízení jsou povinni zásadně do skončení přípravného jednání, a nekonali-li se, zásadně nejpozději do skončení prvního jednání, splnit povinnost tvrzení, tedy uplatnit všechny skutečnosti právně významné pro žalovaný nárok nebo obranu proti němu, a též splnit povinnost důkazní, tj. označit důkazy způsobilé prokázat sporné tvrzené skutečnosti.³⁴

Selektivní koncentrace řízení je modifikací univerzální koncentrace řízení. I v tomto případě se jedná o koncentraci řízení, která nastupuje ze zákona v řízeních, pro něž to zákon předpokládá. Kritériem pro určení řízení je jejich předmět, podle něhož je zákonem stanovena koncentrace řízení nikoli u všech, ale pouze u určitého typu soudních řízení. Výběr okruhu civilních sporů záleží na volbě zákonodárce, který zohledňuje společenskou potřebu jednotlivých zájmů. Podstata účinků koncentrace řízení je stejná jako v případě univerzální koncentrace řízení.³⁵

5.1.2 Fakultativní koncentrace řízení

Fakultativní koncentrace řízení se neuplatňuje *ex lege* pravidelně. Z hlediska předmětu řízení je nastolení koncentrace řízení možné u všech sporných věcí. Konstrukce je postavena na fakultativním uplatnění institutu koncentrace řízení a není tedy obligatorní náležitostí civilních řízení, přičemž u nesporných řízení je vyloučena vždy dle § 118c o. s. ř. ve znění do 30. 6. 2009. Mluvíme tedy o soudcovské neboli vhodné koncentraci, koncentraci na návrh. Fakultativní, soudcovská koncentrace řízení byla upravena v ustanovení § 118c o. s. ř. a byla zavedena společně se selektivní koncentrací řízení zákonem č. 30/2000 Sb. K nařízení koncentrace, kterou umožňoval § 118c o. s. ř., o kterém se podrobněji

---

³³ BUREŠ, J. Úprava koncentrace řízení v občanském soudním řádu účinná od 1. 7. 2009. *Bulletin advokacie*. 2009, roč. 2009, č. 12, s. 28.

³⁴ BUREŠ, J. Úprava koncentrace řízení v občanském soudním řádu účinná od 1. 7. 2009. *Bulletin advokacie*. 2009, roč. 2009, č. 12, s. 28.

³⁵ JURÁŠ, M. *Zásada koncentrace řízení v českém a ruském civilním procesu – Diplomová práce*. Olomouc, 2011, s. 39.

zmiňují již výše (kapitola 4.2), však soud nebyl povinen a po návrhu účastníka bylo jeho diskreční pravomocí, zda řízení koncentrováno bude či nikoli, proto fakultativní koncentrace řízení.

Dle platné právní úpravy v souvislosti s fakultativní koncentrací řízení lze zmínit ustanovení § 114b o. s. ř., který hovoří o tzv. kvalifikované výzvě (kapitola 5.2) a dává možnost předsedovi senátu uložit žalovanému povinnost, aby se ve věci písemně vyjádřil a to ve lhůtě, která nesmí být kratší než 30 dnů od doručení usnesení o výzvě k vyjádření se. Na otázku, zda jde ale opravdu o koncentraci řízení v souvislosti s kvalifikovanou výzvou, jsou dnes dva různé názory, přičemž první jej pod koncentraci podřazuje a druhý nikoliv s tím, že jde spíše o projev zásady formální pravdy než zásady koncentrace řízení. Oba názory však shodně uvádějí, že institut kvalifikované výzvy s koncentrací řízení souvisí a výklad tohoto institutu je součástí téměř každého pojednání o koncentraci. Proto se jím budu zabývat i já v následující kapitole této práce, přičemž se domnívám, že prvky koncentrace obsahuje, proto ji zde mám zařazenou pod fakultativní koncentrací a později (v kapitole 6.2) při pojednání o judikatuře také v souvislosti s koncentrací řízení.

5.2 Kvalifikovaná výzva dle § 114b o. s. ř.

„Přestože institut kvalifikované výzvy nelze přímo podřadit pod koncentraci řízení, a to s ohledem na skutečnost, že účastníky neomezuje v možnosti dalšího tvrzení skutečností a navrhování důkazů, nepochybně patří do nové koncepce civilního soudního řízení vyznačující se posílením zásady formální pravdy.“³⁶ Tato tzv. kvalifikovaná výzva byla do našeho civilního procesu zavedena novelizací občanského soudního řádu provedenou zákonem č. 30/2000 Sb., jakožto jeho zpřesněním souhrnnou novelou zákonem č. 7/2009 Sb. a má sloužit jako prostředek efektivní přípravy jednání a jako prostředek ke zjištění postoje jednotlivých účastníků řízení v dané věci. Hlavním cílem kvalifikované výzvy je zjistit okruh sporných skutečností mezi účastníky. V občanském soudním řádu je kvalifikovaná výzva součástí pojednání o přípravě jednání, jakožto obligatorní fázi řízení, která nastává po zahájení řízení a kterou lze dělit na přípravu jednání dle ustanovení § 114

---

³⁶ KŘIVÁČKOVÁ, J., HAMUL'ÁKOVÁ, K. Devět měsíců účinnosti nové právní úpravy koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe. *Právní rozhledy*. 2010, roč. 18, č. 12, s. 441.

o. s. ř., přípravu s kvalifikovanou výzvou dle § 114b o. s. ř. a na přípravné jednání dle § 114c o. s. ř.

Obsahem institutu přípravy jednání dle § 114 o. s. ř. je povinnost předsedy senátu po zahájení řízení zkoumat, zda jsou splněny podmínky řízení³⁷ a zda byly odstraněny případné vady v návrhu na zahájení řízení, tedy v žalobě. Zastaví-li soud řízení pro některý neodstranitelný nedostatek podmínky řízení nebo proto, že se ho odstranit nepodařilo (§ 104 o. s. ř.), popřípadě z jiných důvodů stanovených zákonem³⁸ anebo odmítne-li návrh na zahájení řízení, protože je neúplný, neurčitý či jinak vadný, a žalobce ani přes výzvu soudu vady neodstraní, je tím řízení skončeno. Příprava jednání je ovládána procesní zásadou vyjádřenou v § 114a odst. 1 o. s. ř., že soud má připravit jednání tak, aby bylo možné věc rozhodnout zpravidla při jediném jednání. Jde o určující zásadu činnosti soudu v přípravě jednání, která byla součástí civilního procesu i v dobách platnosti civilního řádu soudního a občanských soudních řádů z let 1950 a 1963. V odstavci 2 § 114a o. s. ř. jsou pak pod písmeny a) až e) demonstrativním výčtem vyjmenovány možné způsoby, kterými může předseda senátu dosáhnout účelu připravení jednání tak, aby bylo možné věc rozhodnout při jediném jednání. Pod písmenem a) § 114a odst. 2 o. s. ř. je pak zakotvena možnost tzv. prosté výzvy určené žalovanému, popř. ostatním účastníkům řízení, kteří nepodali návrh na zahájení řízení, k vyjádření se ve věci a k předložení listinných důkazů, jichž se dovolávají. „*Výzva žalovanému, aby se písemně vyjádřil k žalobě, má být napříště ve sporném řízení pravidlem.*“³⁹ Výzvy se použije za situace, že se takový postup jeví s ohledem na povahu věci účelným. Naopak se takový postup neužije v případech, kdy zákon předpokládá, že v nich postačí vyjádření žalovaného učiněné až při jednání ve věci; výzva k písemnému vyjádření by naopak představovala jen zbytečný průtah v řízení.⁴⁰ Na druhou stranu bohužel však i samotná výzva může vést paradoxně k průtahům,

---

³⁷ Podmínky řízení dělíme podle toho, koho se týkají: na straně soudu (soud zkoumá, zda je mu dána pravomoc a příslušnost dle občanského soudního řádu) a na straně účastníka řízení (soud zkoumá dle § 19 o. s. ř. právní subjektivitu účastníka (právo být účastníkem řízení a v důsledku toho mít práva a povinnosti) a dle § 20 o. s. ř. procesní způsobilost účastníka (v jakém rozsahu může účastník sám činit právní úkony, tj. vlastními úkony nabývat práv a brát na sebe povinnosti)). Vedle podmínek na straně soudu a na straně účastníka řízení soud zkoumá ještě dvě negativní podmínky, které nesmí být splněny a kterými jsou litispendence (věc již zahájená) a rei judicatae (věc pravomocně rozhodnutá).

³⁸ Například nebude dle § 9 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění zákona č. 271/1992 Sb., zaplacen soudní poplatek.

³⁹ WINTEROVÁ, A. Koncentrace civilního soudního řízení. *Bulletin advokacie*. 2001, č. 4, s. 12.

⁴⁰ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 – 200za. Komentář*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 782.

pokud se na ní dotyčný nevyjádří. Jediným prostředkem, jak žalovaného přinutit k vyjádření se, je uložení pořádkové pokuty dle § 53 o. s. ř. Vedle výzvy jsou pak jako další možné způsoby k dosažení účelu připravení jednání tak, aby bylo možné věc rozhodnout při jediném jednání, vyjmenované: vyžádání si zpráv o skutečnostech, které mají význam pro řízení a rozhodnutí, ustanovení znalce, zajištění možnosti provedení důkazu při jednání, popř. i dožádání jiného soudu o provedení důkazu a další vhodná opatření. V rámci přípravy jednání může předseda senátu dojít také k závěru, že v dané věci není třeba nařizovat jednání a může tak rozhodnout pouze na základě účastníky předložených listinných důkazů, pokud s tím souhlasí (§ 115a o. s. ř.).

5.2.1 Obsah institutu tzv. kvalifikované výzvy

Obsahem institutu tzv. kvalifikované výzvy dle § 114b o. s. ř. je možnost předsedy senátu, v případě, že nevyužil výzvy dle § 114a odst. 2 písm. a) o. s. ř. nebo ji nebylo řádně, tj. dle názoru soudu dostatečně, a včas vyhověno, žalovanému usnesením uložit, aby se ve věci písemně vyjádřil a aby v případě, že nárok uplatněný v žalobě zcela neuznává, ve vyjádření vylíčil rozhodující skutečnosti, na nichž staví svoji obranu a k vyjádření připojil listinné důkazy, jichž se dovolává, popřípadě označil důkazy jiné k prokázání svých tvrzení. *„I v případě kvalifikované výzvy musí účastník vylíčit rozhodné skutečnosti a navrhnout důkazy k jejich prokázání v soudem stanovené lhůtě. Pokud účastník splní svou procesní povinnost a vyjádří se v této lhůtě k dané věci, skutková tvrzení a návrhy důkazů k jejich prokázání pak nejsou omezeny okamžikem skončení soudem poskytnuté lhůty, ale účastníci mohou bez dalšího uvádět i další skutečnosti a navrhnout důkazy k jejich prokázání v rámci jednání.“*⁴¹ Co se týká samotného vyjádření se, z dikce zákona tedy vyplývá, že žalovaný má zde povinnost tvrzení a povinnost důkazní. Jestliže se žalovaný bez vážného důvodu na výzvu soudu včas nevyjádří a ani nesdělí, jaký vážný důvod mu v tom brání, má se za to, že nárok, který je proti němu žalobou uplatňován, uznává, o čemž musí být soudem poučen. Soud v takovém případě, v důsledku naplnění zákonné „fikce“, tedy nevyvratitelnou právní domněnkou, uznání nároku vydá rozsudek pro uznání (§ 153a o. s. ř.), o čemž musí být účastník

---

⁴¹ HAMUL'ÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 48.

také náležitě poučen. Fikce uznání nároku uplatněného žalobou je sankcí za nečinnost žalovaného v podobě nevyjádření se na výzvu k žalobě. Nově se po přijetí zákona č. 7/2009 Sb. nemůže uplatnit fikce uznání, jestliže sice žalovaný nesplnil povinnost se ve věci písemně vyjádřit, avšak jsou-li splněny zákonné podmínky pro zastavení řízení nebo odmítnutí žaloby (§ 114b odst. 5). Okolnost, že žalovanému bránil vážný důvod vyjádřit se včas k žalobě, je způsobilým odvolacím důvodem proti rozsudku pro uznání jen za předpokladu, že tento vážný důvod žalovaný v určené lhůtě soudu prvního stupně také sdělil; výjimkou by mohla být jen situace, kdy šlo o tak vážný důvod, který žalovanému neumožnil ani to, aby soudu sdělil, že u něj nastal vážný důvod, který mu bránil podat ve stanovené lhůtě písemné vyjádření (např. vážný zdravotní stav).⁴²

Novela č. 7/2009 Sb. upřesnila dosavadní ustanovení § 114b o. s. ř. v tom, že nyní výslovně stanoví, že rozsudek pro uznání nemůže soud vydat v případě, že jsou splněny předpoklady pro zastavení řízení nebo odmítnutí žaloby v souvislosti s ustanovením § 114 odst. 2 o. s. ř. Pokud by v takovém případě rozsudek pro uznání vydán byl, byl by to důvod pro odvolání dle § 205b o. s. ř., který stanovuje, že odvolacím důvodem v případě rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání jsou pouze vady uvedené v § 205 odst. 2 písm. a): „*nebyly splněny podmínky řízení, rozhodoval věcně nepřislušný soud prvního stupně, rozhodnutí soudu prvního stupně vydal vyloučený soudce (přisedící) nebo soud prvního stupně byl nesprávně obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát,*“ a skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být prokázáno, že nebyly splněny předpoklady pro jejich vydání (§ 153a, § 153b o. s. ř.) s tím, že nebyly splněny podmínky pro vydání rozsudku pro uznání, a to na základě § 114 b odst. 5, věta poslední o. s. ř. Právě skutečnost, že v dané věci rozsudek pro uznání v souvislosti s kvalifikovanou výzvou neměl být vydán, je častým důvodem pro odvolání proti tomuto rozsudku.⁴³

Kvalifikované výzvy může soud využít i opakovaně a to v případě změny žaloby žalobcem dle § 96 o. s. ř. Naopak nutno zmínit, že usnesení dle § 114b

---

⁴² DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 – 200za. Komentář*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 794.

⁴³ V souvislosti s odvoláním proti rozsudku pro uznání nutno zmínit, že u rozsudku pro uznání a u rozsudku pro zmeškání neplatí omezení v tzv. bagatelních věcech, tj. nehledí se na výši peněžitého plnění, které je předmětem rozhodnutí ve věci samé. Tzv. bagatelními věcmi se rozumí peněžité plnění nepřevyšující 10 000 Kč (§ 202 odst. 2 o. s. ř.).

odst. 1 o. s. ř. již nelze vydat nebo doručit po přípravném jednání podle § 114c o. s. ř. nebo po prvním jednání ve věci (§ 114b odst. 3).

Obsahem uznání nároku je nevyvratitelná právní domněnka o právním postoji žalovaného.⁴⁴ Pokud dojde k takovému následku, je řízení skončeno meritorním rozhodnutím, resp. jeho právní mocí, jež je založeno na předpokladu, že tvrzení obsažená v žalobě jsou nesporná.

Jestliže soud využije k přípravě jednání usnesení podle § 114b o. s. ř., je vyloučeno, aby nařídil přípravné jednání podle § 114c o. s. ř. Oba instituty jsou totiž spojeny s fikcí uznání žalovaného a vzájemně se vylučují. Vždy tedy bude na soudu, aby pečlivě zvážil, zda k přípravě jednání využije univerzálnější přípravné jednání anebo zda povaha projednávané věci či okolnosti případu vyžadují přistoupit k vydání usnesení podle § 114b o. s. ř.⁴⁵

5.2.2 Podmínky k vydání usnesení dle § 114b o. s. ř.

Jako první podmínku pro vydání usnesení ke kvalifikované výzvě na základě ustanovení § 114b o. s. ř. nutno zmínit tu, která je stanovena hned ve větě první § 114b odst. 1 o. s. ř.: „*vyžaduje-li to povaha věci nebo okolnosti případu*“. Tak tomu však není, rozhoduje-li soud v tzv. zkráceném rozkazním řízení ve formě platebního rozkazu, elektronického platebního rozkazu nebo evropského platebního rozkazu, kde soud povahu věci nebo okolnosti případu neposuzuje a kvalifikovanou výzvu může využít bez dalšího.⁴⁶ V případě, že bylo o věci rozhodnuto platebním rozkazem, elektronickým platebním rozkazem nebo evropským platebním rozkazem lze říci: „*Soud tedy není povinen zkoumat, zda její vydání umožňuje povaha věci nebo okolnosti případu, tj. především zda se nejedná o jednoduchou věc. Přitom právě jednou z podmínek pro vydání platebního rozkazu je, že uplatněné právo vyplývá ze skutečností uvedených žalobcem, což lze předpokládat především v jednoduchých případech.*“⁴⁷ „*Povahou věci se rozumí jmenovitě její typová, skutková či právní obtížnost, která sama o sobě vyžaduje kvalifikovanou přípravu*

⁴⁴ WINTEROVÁ, A. Koncentrace civilního soudního řízení. *Bulletin advokacie*. 2001, č. 4, s. 21.

⁴⁵ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 – 200za. Komentář*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 790.

⁴⁶ BARTONÍČKOVÁ, K., KŘIVÁČKOVÁ, J. Koncentrace civilního soudního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené. *Právní rozhledy*. 2009, roč. 17, č. 17, s. 611.

⁴⁷ KŘIVÁČKOVÁ, J., HAMUL'ÁKOVÁ, K. Devět měsíců účinnosti nové právní úpravy koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe. *Právní rozhledy*. 2010, roč. 18, č. 12, s. 442.

jednání. Povaha věci vyžaduje vydání usnesení podle § 114b tehdy, je-li zjišťování skutkového stavu věci s ohledem na předpokládané množství odlišných tvrzení účastníků a navrhovaných důkazů obtížné, a kdy bez znalosti stanoviska žalovaného nelze jednání připravit tak, aby při něm bylo zpravidla možné věc rozhodnout. Okolnosti případu jsou vymezeny skutečnostmi doprovázejícími určitý konkrétní spor, který jinak nemusí být typově složitý po skutkové nebo právní stránce. Půjde např. o situaci, kdy žalovaný nevyhověl prosté výzvě soudu podle § 114a odst. 2 písm. a). Okolnosti případu tedy odůvodňují vydání usnesení podle § 114b v takovém sporu, kdy dosavadní poznatky ukazují, že – ačkoliv by podle své povahy nemuselo jít o věc z hlediska zjišťování skutkového stavu věci mimořádně obtížnou – tu jsou takové skutečnosti, které vedou k závěru, že bez vyjádření žalovaného ve věci nemůže být jednání připraveno tak, aby při něm mohlo být zpravidla o sporu rozhodnuto. Současně soud vždy zváží, zda vhodnějším nebude nařízení přípravného jednání podle § 114c. Ve zcela jednoduchých věcech, které nevyžadují podrobnější a rozsáhlejší přípravu jednání, je vydání usnesení podle § 114b vyloučeno.“⁴⁸

Jako další lze jmenovat podmínku řádné žaloby. Povaha věci ani okolnosti případu neodůvodňují vydání usnesení o výzvě k vyjádření se v případě, že je žaloba zjevně bezdůvodná, tj. žalovaný nárok zjevně nemohl vzniknout. Soud nevydá rozsudek pro uznání, jestliže by žalobě nebylo možné vyhovět, ani kdyby byla prokázána všechna žalobní tvrzení (základem pro vydání rozsudku pro uznání mohou být v tomto případě jen taková žalobní tvrzení, která vedou k závěru, že podle nich lze výrokem rozsudku přiznat právě to plnění, kterého se žalobce v žalobě domáhá). Za této situace tedy není k naplnění účelu řízení potřebné, aby soud požadoval po žalovaném v rámci přípravy jednání písemné vyjádření ve věci, protože je jisté, že vzhledem k tomu, že nebude potřebné provádět dokazování, bude věc rozhodnuta při prvním jednání. „Povaha věci ani okolnost případu nevyžadují, aby žalovanému byla postupem podle § 114b odst. 1 OSŘ ukládána povinnost k podání písemného vyjádření ve věci, byl-li v dosavadním průběhu řízení alespoň základ obrany

---

⁴⁸ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 – 200za. Komentář*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 791.

žalovaného proti nároku uplatněnému v žalobě ozřejměn jinak.“⁴⁹ Bylo by to totiž nadbytečné, protože to je již soudu známo.

Kvalifikovaná výzva obsahuje také podmínky negativní, přičemž první z nich zní, že kvalifikovanou výzvu nelze vydat ve věcech, ve kterých nelze ve smyslu § 99 odst. 1 a 2 o. s. ř. uzavřít a schválit smír. Další takovou podmínkou je, že nejde o některou z věcí, jež jsou vyjmenovány v ustanovení § 120 odst. 2 o. s. ř.⁵⁰, a to ani v případě, že by se soud domníval, že to vyžaduje povaha věci či okolnosti daného případu. Další podmínkou je, že nebylo provedeno přípravné jednání podle § 114c o. s. ř. a komentář k občanskému soudnímu řádu od J. Bureše, L. Drápala a kolektivu autorů ji podřazuje pod negativní podmínky⁵¹.

Poslední podmínkou pro vydání usnesení dle § 114b o. s. ř. je předpoklad, že se nekonalo první jednání ve věci.

5.2.3 Pár dalších poznámek ke kvalifikované výzvě

Usnesení s kvalifikovanou výzvou se podle zákona doručuje jen do vlastních rukou s tím, že náhradní doručení je vyloučeno. Nesmí předcházet doručení žaloby, vyloučeno však není doručení spolu se žalobou. Proti usnesení podle § 114b odst. 1 není přípustné odvolání.⁵² To vyplývá z § 114b odst. 4 o. s. ř.

Lhůta, která je v usnesení poskytnuta k vyjádření se, běží ode dne doručení usnesení a nesmí být kratší než 30 dnů. V případě vydání rozhodnutí ve věci platebním rozkazem, běží tato lhůta až od případného podání odporu, což musí být v usnesení řečeno (§ 114b odst. 2 o. s. ř.). Pokud žalovaný vyjádření ve lhůtě mu k tomu určené nepodá, má se za to, že nárok uznává a soud vydá rozsudek pro uznání. O tom musí být samozřejmě náležitě poučen. Na otázku, zda jde o lhůtu soudcovskou, zákonnou či jinou, je více názorů. Mně osobně přijde logické ji označit

⁴⁹ KŘIVÁČKOVÁ, J., HAMUL'ÁKOVÁ, K. Devět měsíců účinnosti nové právní úpravy koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe. *Právní rozhledy*. 2010, roč. 18, č. 12, s. 441.

⁵⁰ Jde převážně o nesporná řízení ovládaná zásadou vyšetřovací, která lze zahájit i bez návrhu. Dále v řízení o některých otázkách obchodních společností, družstev a jiných právnických osob (§ 200e o. s. ř.). Též v některých řízeních sporných, ale v tzv. statusových, např. o určení rodičovství.

⁵¹ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 – 200za. Komentář*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 791.

⁵² ŠKÁROVÁ, M. a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. Praha: Linde, a. s., 2009, s. 263.

za lhůtu smíšenou a ztotožnit se tak např. s názory autorek K. Bartoníčkové a J. Křiváčkové.⁵³ Smíšenost spatřuji především v kombinaci prvků lhůty zákonné a její stanovení minimálního možného trvání, jakožto i prvků lhůty soudcovské, které spatřuji v tom, že soud může, po zvážení a uznání vážných důvodů žalovaného, lhůtu k vyjádření prodloužit, resp. prominout zmeškání lhůty.

V závěru této kapitoly pojednávající o kvalifikované výzvě, bych ještě ráda stručně uvedla pár poznámek k samotnému vyjádření se k žalobě. V samotném vyjádření se žalovaného k žalobě na výzvu soudu, jak již bylo zmíněno výše, má tedy žalovaný povinnost důkazní a povinnost tvrzení s následkem, pro něj negativním, vydání rozsudku pro uznání při nesplnění těchto procesních povinností. Při vážných důvodech bránících možnost vyjádřit se, stačí upozornění soudu na tuto okolnost a vyjádřit se v poskytnuté náhradní lhůtě. Otázka fikce uznání je v zákoně spojována s včasným vyjádřením, nikoliv s řádným, avšak ani pouhé popření žalobních tvrzení nepostačuje, musí zde být vylíčeny rozhodující skutečnosti, o které opírá svou obranu. Za řádné vyjádření není považováno ani takové, ve kterém žalovaný uvede pouze námitky procesní povahy. Uvést je samozřejmě může, ale musí uvést také rozhodné skutečnosti, na nichž staví svoji obranu, jinak na toto vyjádření lze pohlížet jako by nebylo vůbec podáno. Ovšem v případě neodstranitelného nedostatku procesní podmínky, popř. nedostatku, který se odstranit nepodařilo, není toto pohlížení na vyjádření tím správným, protože soudce musí zkoumat, zda jsou splněny podmínky řízení z úřední povinnosti kdykoliv za řízení. V takovém případě přednostně před rozsudkem pro uznání řízení musí soud řízení zastavit (§ 104 odst. 1 o. s. ř. a § 114b odst. 5 o. s. ř.). Poslední problém můžeme spatřovat v otázce možnosti vyzvat žalovaného k opravě či doplnění vyjádření dle § 43 o. s. ř. (argumentem ovšem jsou průtahy řízení) i přesto, že je předem soudem poučen, jaký má být obsah vyjádření a otázka vydání částečného či mezitímního rozsudku pro uznání v případě vyjádření se k věci jen z části či jen k výši uplatňovanému nároku. V obou případech lze říct, že by takový postup soudu neodporoval zákonu a může být tedy předmětem jeho úvah.

---

⁵³ BARTONÍČKOVÁ, K., KŘIVÁČKOVÁ, J. Koncentrace civilního soudního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené. *Právní rozhledy*. 2009, roč. 17, č. 17, s. 612. Naopak A. Winterová podřazuje tento typ lhůt pod lhůty zákonné, které však platí pouze podpůrně: WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. Praha: Linde Praha, a.s., 2011, s. 188. A A. Macková tento typ lhůt podřazuje zase pod lhůty soudcovské: ŠKÁROVÁ, M. a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. Praha: Linde, a. s., 2009, s. 262.

Na úplném závěru celé této kapitoly je na místě zvážit otázku, zda by v souvislosti s kvalifikovanou výzvou v rámci *de lege ferenda* nebylo vhodnější, na místo rozsudku pro uznání vydávat rozsudek pro zmeškání, protože naplnění institutů břemene tvrzení a břemene důkazního již ve stadiu přípravy jednání, je mnohokrát dosti obtížné. Především sankce, časté v podobě neúspěchu ve sporu, za neunesení břemene důkazního v této fázi je dosti povrchní, protože i sám zákon v § 114b odst. 1 o. s. ř. používá spojení „*popřípadě označil důkazy k prokázání svých tvrzení*“. Pokud jde o břemeno tvrzení, v podstatě není rozdílu, jestli se žalovaný nevyjádří vůbec nebo pouze v tom smyslu, že s žalobou nesouhlasí. V obou případech nebude mít soud dostatek podkladů pro řádnou přípravu jednání a nebude tím naplněn hlavní, již výše zmíněný, účel kvalifikované výzvy, která by se pak v právní úpravě jevila jako nadbytečná.⁵⁴ V tom, že by bylo daleko vhodnější v této souvislosti použití institutu rozsudku pro zmeškání nebo alespoň zakotvení možnosti navrhnout zrušení rozsudku pro uznání až do jeho právní moci, jak je tomu i u rozsudku pro zmeškání, se shoduje řada autorů.⁵⁵

5.3 Přípravné jednání

Institut přípravného jednání byl nově zaveden do právní úpravy zákonem č. 7/2009 Sb., občanský soudní řád. Je mu věnované obsáhlé ustanovení § 114c o. s. ř. o sedmi odstavcích, které bylo modifikací dosavadního znění § 114c o. s. ř. Toto dosavadní znění § 114c o. s. ř., které zahrnovalo institut tzv. soudního roku, bylo do českého civilního procesu a jeho prováděcího předpisu, občanského soudního řádu, vtěleno již výše zmíněným zákonem č. 59/2005 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. dubna 2005. Institut soudního roku byl svou povahou shodný s dnešním přípravným jednáním, avšak dnešní úprava klade mnohem vyšší nároky na účastníky řízení a jejich procesní odpovědnost v podobě zavedení zákonné koncentrace skutkových tvrzení a návrhů důkazů a negativních následků nedostavení se žalobce či žalovaného k tomuto přípravnému jednání.

---

⁵⁴ HAMUL'ÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 77.

⁵⁵ Např. MACUR, J. Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o. s. ř. *Bulletin advokacie*. 2002, č. 2, s. 28 – 36 či SEDLÁČKOVÁ, I. K článku prof. JUDr. J. Macura: „Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o. s. ř.“. *Bulletin advokacie*. 2002, č. 6 – 7, s. 74 – 76.

V souvislosti se zavedením přípravného jednání se muselo změnit i ustanovení § 115 odst. 2 o. s. ř. týkající se lhůty předvolání k prvnímu jednání. Pokud prvnímu jednání předcházelo přípravné jednání, není nutné dodržovat minimální desetidenní lhůtu k předvolání k prvnímu jednání.⁵⁶

Přípravné jednání není fází obligatorní, nýbrž fakultativní, ke které může soud přistoupit v návaznosti na přípravu jednání dle § 114a o. s. ř., nebo i bez takové návaznosti, a nebo její nařízení může zvolit v případě nevyužití možnosti kvalifikované výzvy dle § 114b o. s. ř. Volba formy přípravy přísluší pouze soudci, který se tak sám může rozhodnout zda využije kvalifikované výzvy dle § 114b o. s. ř. nebo zda nařídí přípravné jednání dle § 114c o. s. ř., přičemž se tyto dva instituty navzájem vylučují, tzn. že je vyloučeno jejich současné užití při jediném řízení. „Podle § 114c odst. 3 OSŘ může soudce nařídít přípravné jednání i tehdy, když má pochybnosti o tom, zda jsou splněny podmínky řízení.“⁵⁷

Přípravné jednání je neveřejné. Není to totiž jednání ve smyslu § 115 o. s. ř. až § 119a o. s. ř., a proto se na něj tato ustanovení nevztahují.

5.3.1 Obsah přípravného jednání

Přípravné jednání by dle autora J. Jirsy nemělo být zatěžováno odstraňováním nedostatků v tvrzeních, k čemuž má sloužit především již výše zmíněná výzva dle § 43 odst. 1 o. s. ř. v případě žalobce a dle § 114b o. s. ř. v případě žalovaného.⁵⁸ Přípravné jednání má sloužit především k přípravě jednání, aby bylo možno skutečně rozhodnout při jediném jednání, pokud se při něm nepodaří spor skončit buď uzavřením smíru nebo jinou dohodou účastníků, anebo jiným způsobem, kterým může být např. zpětvzetí žaloby žalobcem či uznání žalovaného nároku žalovaným.

Z interpretovaného znění § 114c odst. 1 o. s. ř. vyplývá, že přípravné jednání zákon předpokládá zejména tehdy, jestliže nejde ve věci rozhodnout bez jednání dle § 115a o. s. ř., s čímž musí účastníci souhlasit, a nelze-li připravit jednání podle § 114a o. s. ř., ani podle § 114b o. s. ř. anebo když se soudce pro postup dle § 114b o. s. ř. nerozhodl, protože se mu nejevil účelný a vhodný, s výjimkou věcí, v nichž se

⁵⁶ HAMUL'ÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 80.

⁵⁷ SVOBODA, K. K soudcovským debatám nad podstatou koncentrace. *Právní rozhledy*. 2011, roč. 19, č. 10, s. 360.

⁵⁸ JIRSA, J. Souhrnná novela občanského soudního řádu – příležitost ke změně. *Právní rozhledy*. 2009, roč. 17, č. 6, s. 204.

takový postup jeví s ohledem na okolnosti případu neúčelným. Přípravné jednání je vhodné, není-li znám okruh sporných skutečností a nebyly-li navrženy všechny důkazy. Jeho nařízení je možné ve všech věcech civilního soudního řízení, není tedy vyloučeno ani v případech, kdy je vyloučena kvalifikovaná výzva, tj. v případech uvedených v § 120 odst. 2 o. s. ř. a lze jej tedy podle tohoto ustanovení nařídit i v řízeních nesporných, i v řízeních sporných ve věcech statusových, např. v řízení o rozvod manželství či v řízení o určení otcovství. Koncentrace řízení se zde ovšem neuplatní. V případech uvedených v § 120 odst. 2 o. s. ř. mohou účastníci řízení tvrdit nové skutečnosti a navrhopvat nové důkazy až do pravomocného rozhodnutí ve věci.

V § 114c odst. 3 se uvádí jen demonstrativně, co má předseda senátu v součinnosti s účastníky při přípravném jednání učinit: objasnit, zda jsou splněny procesní podmínky a případně se postarat o odstranění nedostatků, vyzvat účastníky k doplnění tvrzení a důkazů, jak obecně, tak ve smyslu § 118a o. s. ř., případně se pokusit o smírné vyřešení věci a dát účastníkům potřebná poučení ve smyslu § 99 o. s. ř. Může jít samozřejmě i o různé další přípravné úkony, např. o tzv. ediční (vydávací) povinnost či povinnost účastníka dostavit se ke znalci. Všechny musí být vedeny cílem připravit jednání tak, aby při něm mohlo být meritorně rozhodnuto. Zákon to výslovně neříká, avšak vzhledem k uvedenému cíli lze za jedno z nejdůležitějších opatření při přípravě jednání považovat to, že by po něm mělo být nepochybně jasno, které z rozhodujících skutečností jsou mezi stranami sporu (popř. jinými účastníky řízení) sporné a budou proto předmětem dokazování a které z navržených důkazů se za tím účelem budou při jednání provádět.⁵⁹ „Čini tedy kroky, které směřují k úspěšné přípravě podmínek k samotnému jednání ve sporu. Uplatňuje se zde také obdobně ustanovení § 118a o. s. ř. ohledně výzvy soudce k účastníkům, aby doplnili důkazy aj.“⁶⁰ Ustanovením § 114c odst. 3 o. s. ř. je tedy povinnost tvrzení a povinnost důkazní posunuta na konec přípravného jednání, resp. do jeho skončení.

Na základě § 114c odst. 4 o. s. ř. je soudu poskytnuta možnost výjimky: „Z důležitých důvodů soud účastníkům poskytne na žádost některého z nich lhůtu k doplnění tvrzení o skutečnostech rozhodujících pro věc, k podání návrhů

⁵⁹ WINTEROVÁ, A. Přípravné jednání v civilním soudním řízení. *Právní fórum*. 2009, roč. VI, č. 6, s. 226 – 227.

⁶⁰ RUŽIČ, D. Přípravné jednání a zákonná koncentrace řízení v souhrnné novele o. s. ř. *Obchodní právo*. 2010, roč. 19, č. 2, s. 11.

na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností; tato lhůta nesmí být delší než 30 dnů.“ Tato žádost musí být řádně odůvodněna a podána nejpozději během přípravného jednání. V tomto případě je koncentrace posunuta do skončení lhůty stanovené soudem. Ovšem i koncentrace, jejíž účinky nastávají k okamžiku skončení přípravného jednání, popř. k okamžiku skončení této lhůty poskytnuté soudem, obsahuje výjimky, které jsou uvedené v § 118b o. s. ř., jimiž se budu podrobněji zabývat později (kapitola 5.5). Problém vyvstává v situaci, kdy ani jeden z účastníků řízení tento návrh (žádost) na poskytnutí dodatečné lhůty nepodá a soudce neodhadne časovou náročnost přípravného jednání, vyhradí si na něj nedostatečný časový prostor a nestihne si tak ve věci s účastníky ujasnit a probrat veškerá fakta, která jsou pro rozhodnutí v dané věci důležitá. V odborné diskusi k řešení tohoto problému se objevilo více názorů na možnost jeho řešení. Prvním je názor např. J. Bureše a L. Drápala, že by s tím měl soudce počítat a rovnou nařídít víc přípravných jednání. Zde pak ale může nastat problém, když již při prvním takovém jednání soudce dojde k závěru, že pro účely přípravy jednání postačí toto jediné přípravné jednání. Je pak otázkou zda může účinky koncentrace spojit právě s tímto přípravným jednáním, bez ohledu na zbývající již řádně nařízená přípravná jednání. I přes to, že usnesení o nařízení přípravného jednání je rozhodnutím, kterým se upravuje vedení řízení, a soud jím tedy není vázán, s ohledem na legitimní očekávání účastníků řízení by byl takový postup v rozporu s ústavním právem na spravedlivý proces. Nehledě na to, že soudce okresního soudu musí skončit několik desítek věcí měsíčně a nemůže si dovolit plýtvat s jednacími dny. Druhým možným způsobem k vyřešení tohoto problému je odročení přípravného jednání, přestože ze zákona není zřejmé, zda je možno tohoto postupu využít i v rámci přípravy jednání, resp. přípravného jednání. Zákonodárce zřejmě vycházel z představy, že k účelu přípravy jednání bude postačovat pouze jedno přípravné jednání a proto ani neupravil lhůtu pro předvolání k dalšímu přípravnému jednání. Při odročení přípravného jednání by pak musela být zachována dvacetidenní lhůta k předvolání k takovému jednání, čímž by však byl absolutně zmařen a popřen účel a cíl institutu přípravného jednání. Koncentrace řízení by tak nenastala a to s ohledem na formulaci ustanovení § 118b odst. 1 o. s. ř. s koncem přípravného

jednání, nikoli s koncem prvního přípravného jednání.⁶¹ Další variantou řešení problému s nedostatkem času u přípravného jednání, které je zastávce např. J. Jirsa, by mohlo být jeho přerušování. Tím bychom se vyhnuli úvahám o možné rozpornosti nařizování vícero přípravných jednání. Odpadl by i problém s odročením, protože jeho přerušování by nevedlo ke skončení jednání, a s minimální lhůtou k předvolání k přípravnému jednání. Proti hovoří opět nedostatek zákonné úpravy a skutečnost, že by i takovým postupem byl *de facto* obcházen úmysl zákonodávce, aby bylo přípravné jednání institutem urychlující řízení v tom smyslu, že má připravit jednání tak, aby bylo možno rozhodnout spor při jediném jednání. Ovšem i přesto k přerušování přípravného jednání v praxi dochází. Institut přerušování jednání by ale měl být používán pouze ve smyslu pauzy v daném jednání na krátký časový okamžik za nějakým účelem a následně (v ten samý den, např. po 15 minutách) by v jednání mělo být pokračováno. Posledním postupem je vlastní návrh K. Svobody, že soudce nařídí přípravné jednání na jeden den s tím, že si ponechá časový prostor na to, aby mohl s účastníky probrat spornou záležitost, a ke koncentraci řízení dojde pouze ohledně těch skutečností, které během přípravného (nebo prvního) jednání stihl probrat, a na které jim soud poskytne předběžný skutkový a právní náhled. Skutečnosti, které soudce nestihl probrat, mají být takové, které účastníci neuvedli bez své viny. V takovém postupu by docházelo ke koncentraci ve dvou okamžicích, v souvislosti s prvním (nebo přípravným) jednáním ve věci a poté, až když účastníci vědí, co mají tvrdit a prokazovat.^{62, 63} To by ovšem dle mého názoru mohlo také vést k průtahům, musela by zde být stanovena lhůta k doplnění rozhodných skutečností a návrhů důkazů. Pak by to mohlo být v některých konkrétních případech účelné, nikoliv však dle mého názoru, ve všech. Takový postup se ale opět blíží k již zrušené soudcovské koncentraci, která sice určitě kladné prvky měla, ale pochybuji, že by byla v dohledné době opět zaváděna. Nicméně všechny navrhované postupy sledují ten správný cíl, aby byly navozeny účinky koncentrace řízení až ve chvíli, kdy má soud ucelený přehled o projednávané záležitosti a o sporných skutečnostech.

---

⁶¹ HAMUL'ÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 89.

⁶² KŘIVÁČKOVÁ, J., HAMUL'ÁKOVÁ, K. Devět měsíců účinnosti nové právní úpravy koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe. *Právní rozhledy*. 2010, roč. 18, č. 12, s. 444.

⁶³ SVOBODA, K. Pár poznámek k novému režimu koncentrace civilního sporu. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 11, s. 38 – 39.

V souvislosti s pojednáním o institutu přípravného jednání a jeho obsahu nutno zmínit na závěr této podkapitoly to nejdůležitější, že zásada koncentrace řízení je v této souvislosti výslovně zakotvena v § 114c odst. 5, který uvádí, že ke skutečnostem uvedeným a k důkazům označeným po skončení přípravného jednání, popřípadě po uplynutí lhůty poskytnuté soudcem k doplnění tvrzení či navržení důkazů, může být přihlédnuto jen za podmínek uvedených v § 118b odst. 1 o. s. ř., jinak nikoliv. Koncentrace řízení dle § 114c o. s. ř. neplatí tedy bezvýjimečně. To neplatí v případech vyjmenovaných, a již výše zmíněných, v § 120 odst. 2 o. s. ř. O tom všem musí být účastník řízení před skončením přípravného jednání náležitě soudem poučen.

5.3.2 Podmínky pro nařízení přípravného jednání

Na úvod lze zmínit, že jedinou negativní podmínkou je nevyužití kvalifikované výzvy dle § 114b o. s. ř. Poté musí soud zvážit, není-li možné o věci rozhodnout bez nařízení jednání nebo nebylo-li nebo nemůže-li být postupem podle § 114a odst. 2 o. s. ř. jednání připraveno tak, aby bylo možné věc rozhodnout při jediném jednání, zda je nařízení přípravného jednání s ohledem na okolnosti případu účelné.

Naopak pozitivní podmínku pro nařízení přípravného jednání představuje nutnost předvolání k tomuto jednání. Ustanovení § 114c odst. 2 o. s. ř. výslovně stanoví: *„K přípravnému jednání předvolá předseda senátu účastníky a jejich zástupce, popřípadě též další osoby, jejichž přítomnosti je třeba. Předvolání k přípravnému jednání musí být doručeno do vlastních rukou. Náhradní doručení je vyloučeno.“* Předpokladem tedy je, že účastníci řízení byli řádně a včas, tj. nejméně 20 dnů předem, předvoláni k přípravnému jednání. Předvolání musí obsahovat poučení o následcích nedostavení se k přípravnému jednání. Žalovanému musí být též řádně doručena žaloba.

Poté mají účastníci povinnost se k přípravnému jednání dostavit pod hrozbou sankce s negativními následky pro ně vyplývajícími (kapitola 5.3.3). Povinnost dostavit se k přípravnému jednání mají i zástupci účastníků řízení. Zde nastává velký problém v interpretaci tohoto ustanovení a v otázce zda se musí tedy k přípravnému jednání dostavit jak účastník řízení, tak jeho zástupce, jak to ze zákona vyplývá. Ustanovení § 50b odst. 2 o. s. ř. totiž jasně říká, že pokud má účastník řízení zástupce

s procesní plnou mocí, doručuje se pouze tomuto zástupci, nestanoví-li zákon jinak. V tomto případě zákon jinak nestanovuje a mohlo by být tedy namítáno, že v přípravném jednání podle svého obsahu postačí účast zástupce, nikoliv osobní přítomnost samotného účastníka řízení. Zastoupenému účastníkovi se pak mimo jiné doručuje, má-li se osobně dostavit k výsledku nebo jinému úkonu soudu nebo má-li něco jiného v řízení osobně vykonat [§ 50b odst. 4 písm. a)]. Zákonodárce zde měl být mnohem přesnější a vyjádřit se jasně, protože si zřejmě toto ustanovení § 114c odst. 2 o. s. ř. budou vykládat soudci různě: někteří samotného zástupce k přípravnému jednání připustí, jiní ne a budou konstatovat, že se účastník nedostavil s následky podle § 114c odst. 6, 7 o. s. ř.⁶⁴

5.3.3 Následky nedostavení se k přípravnému jednání

Následky nedostavení se k přípravnému jednání představují sankci pro žalovaného a pro žalobce odlišnou. Pro oba však platí, že se mohou včas a z důležitého důvodu omluvit (§ 114c odst. 6, 7 o. s. ř.). I při omluvě pouze jednoho účastníka je pak nutno nařídit přípravné jednání znovu, pokud nebude zvolena jiná forma přípravy jednání (např. kvalifikovaná výzva dle § 114b o. s. ř.), protože právě toto jednání vyžaduje přítomnost obou stran sporu.

Následkem nedostavení se k přípravnému jednání pro žalovaného je vydání rozsudku pro uznání. Pokud se žalovaný řádně a včas neomluví, má se totiž za to, že nárok uplatňovaný v žalobě proti němu uznává. O tomto následku (dle § 153a odst. 3 o. s. ř.) musí být, jak již bylo výše uvedeno, v předvolání k přípravnému jednání poučen. V důsledku § 153a odst. 4 o. s. ř. pak není třeba nařizovat další jednání. Vydání rozsudku pro uznání je pak v tomto případě, stejně jako v případě jeho vydání v souvislosti s kvalifikovanou výzvou dle § 114b o. s. ř., založeno na fikci, resp. domněnce uznání uplatňovaného nároku proti němu. Vedle podmínky neomluvení se a poučení o následku je pro možnost vydání rozsudku pro uznání, stanovena ještě spousta dalších zákonem stanovených podmínek: vedle již výše zmíněného řádného a včasného předvolání, tj. předvolání doručeného žalovanému nejméně 20 dní přede dnem, kdy se má konat přípravné jednání, doručení stejnopisu žaloby ve stejné lhůtě a poučení o následku nedostavení se v předvolání, nutno uvést

---

⁶⁴ WINTEROVÁ, A. Přípravné jednání v civilním soudním řízení. *Právní fórum*. 2009, roč. VI, č. 6, s. 227.

předpoklad, že nejsou splněny podmínky pro zastavení řízení nebo odmítnutí žaloby a že jde o sporné řízení, v němž lze uzavřít a schválit smír. Rozsudek pro uznání je totiž vyloučen právě ve věcech, v nichž nelze uzavřít a schválit smír (§ 99 odst. 1 a 2 o. s. ř.) a ve věcech uvedených v § 120 odst. 2 o. s. ř. Nelogické je ovšem vydání nezrušitelného rozsudku pro uznání např. v situaci, kdy se žalovaný nedostavil bez včasné omluvy z důležitého důvodu, právě proto že kvůli tomuto důležitému důvodu omluvu nemohl ani včas uvést (např. mu v tom zabránil jeho vážný zdravotní stav). Logické a spravedlivější by se naopak místo toho jevilo obligatorní vydání rozsudku pro zmeškání, který zrušit do dne nabytí jeho právní moci lze, stejně jak je to v případě nedostavení se k prvnímu jednání ve věci (§ 153b o. s. ř.).⁶⁵

V případě žalobce či jiného navrhovatele je následkem nedostavení se k přípravnému jednání zastavení řízení, přičemž i zde jsou zákonem stanovené podmínky pro takový postup: opět je to řádná a včasná omluva (nejméně 20 dnů předem) a poučení v předvolání o takovém následku. Zastavit řízení nelze, jde-li o věci uvedené v § 120 odst. 2 o. s. ř. Při splnění těchto podmínek, lze jednání žalobce či jiného navrhovatele posoudit jako konkludentní projev vůle se zpětvzetím žaloby, jehož následkem je vydání usnesení o zastavení řízení. Toto usnesení však nevytváří negativní podmínku řízení *rei iudicatae*, a žalobce může tedy podat žalobu opět.⁶⁶ Zastavení řízení nenahrazuje rozsudek a může být tohoto postupu, naproti vydání rozsudku pro uznání, proto využito i tam, kde není možné uzavření a schválení smíru.

Na další osoby, u kterých soud dospěl k závěru, že je jejich přítomnosti u přípravného jednání třeba, se nevztahuje koncentrace řízení ani negativní následky v případě nedostavení se k přípravnému jednání v podobě vydání rozsudku pro uznání nebo v podobě zastavení řízení. Nevztahuje se proto na ně ani minimální dvacetidenní lhůta k předvolání.

Zákon výslovně neřeší situaci, kdy se k přípravnému jednání nedostaví ani žalobce, ani žalovaný. Na tuto problematiku existuje opět více názorů. Já bych se přiklonila k názoru, že zde převládne následek nedostavení se žalobce, jako pána sporu s větší povinností unesení břemene tvrzení a břemene důkazního, a řízení tedy

---

⁶⁵ BARTONÍČKOVÁ, K., KŘIVÁČKOVÁ, J. Koncentrace civilního soudního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené. *Právní rozhledy*. 2009, roč. 17, č. 17, s. 612 – 613.

⁶⁶ BARTONÍČKOVÁ, K., KŘIVÁČKOVÁ, J. Koncentrace civilního soudního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené. *Právní rozhledy*. 2009, roč. 17, č. 17, s. 612.

skončí jeho zastavením. Jiný názor hovoří o povinnosti soudce připravit jednání jiným způsobem, popř. nařídit jiné jednání.

Na závěr lze zmínit negativní otázku nerovnosti sankcí, kterou lze spatřovat v přísnějším sankcionování žalovaného. U vydání rozsudku pro uznání, což je ještě přísnější sankce než u jednání, kde je sankcí za neomluvenou neúčast vydání rozsudku pro zmeškání, bude navíc žalovanému uložena povinnost nahradit náklady řízení, ale v případě zastavení řízení v důsledku nedostavení se k přípravnému jednání ze strany žalobce, bude žalobci naopak ještě vrácen zaplacený soudní poplatek. Na druhou stranu lze zde spatřovat i pozitivum v posílení zásady rovnosti účastníků řízení, protože dříve byl za nesplnění procesních povinností postižen sankcí pouze žalovaný.⁶⁷

5.4 Koncentrace řízení dle § 118b o. s. ř.

Koncentrace řízení byla do § 118b o. s. ř. znovu zavedena novelizací občanského soudního řádu provedenou zákonem č. 30/2000 Sb. ve znění účinném do 30. června 2009, přičemž následná souhrnná novela provedená zákonem č. 7/2009 Sb. toto ustanovení ještě zpřísnila a to tím, že zavedla koncentraci řízení nejen ve vazbě na přípravné jednání (k jeho konci či ke konci poskytnuvší lhůty soudem, která nesmí být delší než 30 dnů), ale též ve všech druhých sporných řízení ke skončení prvního jednání (nebo ke konci poskytnuvší lhůty soudem), až na výjimky tam uvedené. Těmito výjimkami jsou věci uvedené v § 120 odst. 2 o. s. ř. a situace, že účastníci nebyli řádně poučeni v souvislosti s přistoupením nebo záměnou účastníka o koncentraci řízení dle § 118b odst. 2 části druhé věty za středníkem, nebo dle § 114c odst. 5 o. s. ř. Skončením prvního jednání se dle autorů L. Drápala a J. Bureše⁶⁸ rozumí skončení prvního jednání ve věci samé, tedy takové jednání, ve kterém skutečně došlo poprvé k projednání věci, může to být tedy i druhé jednání ve věci pokud bylo první jednání odročeno. Takovou interpretaci pokládám za logickou, protože kdyby bylo koncentrováno již první jednání jako takové, jak to zákon stanovuje, a nebylo-li možné při takovém jednání vyřešit všechny sporné otázky, které mají být předmětem dalších jednání, tj. hlavně

---

⁶⁷ HAMUL'ÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 90.

⁶⁸ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 – 200za. Komentář*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 840.

dokazování, nebylo by pak možné vyřešit daný spor správně. Proti takovému výkladu se staví autorky J. Křiváčková a K. Hamul'áková⁶⁹, které při takovém problému jako je situace, kdy v rámci prvního jednání nebude možné vyřešit všechny sporné skutečnosti, třeba i z nedostatku času, navrhuji jako řešení poskytnutí dodatečné lhůty soudem.

Ještě bych zde ráda uvedla názor profesora J. Macury, který předně zdůrazňuje, že účinky prekluze, které s sebou nese koncentrace řízení, nemají penální charakter. Cílem není trestat účastníky řízení, ale zabránit neodůvodněným průtahům v řízení. Proto v těch případech, kdy je z objektivních důvodů na straně soudu nebo okolností řízení nutné jednání odročit (prodloužit), mohou i účastníci uvádět nové skutečnosti, protože tím sami řízení neprotahují. Průtahy tak nebudou v příčinné souvislosti s jednáním účastníka (např. jednání je třeba odročit kvůli ustanovení znalce).⁷⁰

Koncentraci řízení nyní zákon stanoví jako zásadu pro projednání všech věcí ve sporném řízení. Koncentrace řízení ve své definici znamená, že pro splnění povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní zákon vymezuje přesný časový úsek řízení. Účastníci nemají právo tvrdit skutečnosti a navrhopat (označovat) nové důkazy kdykoliv za řízení v prvním stupni, ale jen do skončení zákonem stanovené, popřípadě soudem dodatečně poskytnuté lhůty. K později uvedeným skutečnostem a označeným důkazům smí soud přihlídnout, jen jde-li o skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků, které nastaly po přípravném jednání nebo které účastník nemohl bez své viny včas uvést. I když nastala koncentrace řízení, soud smí přihlídnout ke skutečnostem nebo důkazům, které účastníci uvedli poté, co byl některý z nich vyzván k doplnění rozhodujících skutečností podle § 118a odst. 2 o. s. ř.⁷¹

Lze shrnout dle § 118b odst. 1 o. s. ř. časové meze pro plnění procesních povinností účastníků (povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní) a tedy dostavení se koncentrace řízení:

---

⁶⁹ KŘIVÁČKOVÁ, J., HAMUL'ÁKOVÁ, K. Devět měsíců účinnosti nové právní úpravy koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe. *Právní rozhledy*. 2010, roč. 18, č. 12, s. 445.

⁷⁰ MACUR, J. Koncentrace řízení a procesní prekluzivní lhůty podle novely občanského soudního řádu č. 30/2000 Sb. *Bulletin advokacie*. 2001, roč. 8, č. 1, s. 9.

⁷¹ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 – 200za. Komentář*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 838 – 839.

- Koncentrace řízení nastává k okamžiku skončení přípravného jednání nebo do konce poskytnuté maximálně 30denní lhůty soudem – při konání přípravného jednání.
- Koncentrace řízení k okamžiku skončení prvního jednání nebo lhůty, kterou poskytl soud, nastává tehdy, nebylo-li provedeno přípravné jednání dle § 114c – bez přípravného jednání.
- Při využití institut tzv. kvalifikované výzvy dle § 114b o. s. ř., nedošlo-li k vydání rozsudku pro uznání, platí, že tvrdit a navrhopat důkazy lze do skončení prvního jednání.
- Výjimky, resp. zvláštní úprava jsou obsaženy v § 118b odst. 1 poslední věta o. s. ř., dále v odst. 2 pro případ přistoupení nebo záměny účastníka a v odst. 3 pro případ chybějícího poučení účastníků o těchto následcích (obsahem pojednání v dalších kapitolách).

Co se týká poučení v souvislosti s § 118b o. s. ř. je zřejmé, že účastníci musí být poučeni o koncentraci v předvolání k jednání, pokud jde o přistoupení či záměnu účastníka. Za normální situace, kdy koncentrace nastává skončením prvního jednání, zákon výslovně nevyžaduje, aby soud účastníky předem o koncentraci poučil. Nutno však nezapomenout na ustanovení § 5 o. s. ř., ze kterého vyplývá poučovací povinnost soudu účastníka o tom, že jednání, k němuž ho předvolává, je ze zákona koncentrováno, nevyplývá z něj však okamžik, ve kterém má být toto poučení učiněno [více v pojednání o výjimkách z koncentrace řízení (kapitola 5.5) a o poučovací povinnosti soudu (kapitola 5.9)].

Na závěr bych chtěla upozornit na odlišnost ve lhůtě, kterou může soud poskytnout účastníkům řízení k dodatečnému tvrzení a navrhování důkazu, ve fázi přípravného jednání a prvního jednání. Jak již bylo několikrát výše zmíněno povinnost tvrzení a povinnost důkazní musí v rámci koncentrace řízení účastník splnit do skončení přípravného jednání, popřípadě do skončení prvního jednání, popřípadě do skončení lhůty, kterou může soud v obou těchto případech účastníkům poskytnout. K později tvrzeným skutečnostem či navrhovaným důkazům soud nesmí přihlídnout, ledaže by se uplatnila některá z výjimek z koncentrace řízení (kapitola 5.5). Naproti tzv. smíšené lhůtě poskytnuté soudem v přípravném jednání, která nesmí být delší než 30 dnů a soud ji může poskytnout pouze na návrh jednoho

z účastníků, v případě prvního jednání, pokud se nekonalo přípravné jednání, jde o klasickou lhůtu soudcovskou, protože zákon zde nestanovuje žádné omezení její délky a ponechává to na úvaze soudu se zřetelem k důvodům, které účastník uplatnil v žádosti o její poskytnutí. Je však opět otázkou interpretace, protože zákon výslovně nemluví ani o takové žádosti, zda ji může soud poskytnout i bez návrhu jednoho z účastníků, jak se zdá z ustanovení § 118b odst. 1 o. s. ř. Zřejmě by se dalo říct, že ano, ale na druhou stranu si říkám, proč by soudci sami od sebe účastníkům poskytovali dodatečnou lhůtu a řízení tak prodlužovali, ledaže by stále neměli jasno o projednávané věci. Jistě nepochybné je, že soud může na možnost této žádosti účastníka poučit.

5.5 Výjimky z účinků zásady koncentrace řízení

Ustanovení § 118b o. s. ř. zakotvuje výjimky společné oběma zákonným koncentracím, tj. koncentraci v přípravném jednání a koncentraci v prvním jednání. Za splnění zákonných podmínek mohou účastníci řízení uvést i další rozhodné skutečnosti či navrhnout důkazy i po skončení přípravného jednání, resp. prvního jednání ve věci samé, nejpozději však do vyhlášení rozhodnutí dle § 119a o. s. ř. K později uvedeným skutečnostem a důkazům (vyjma skutečností a důkazů týkajících se věci uvedených v § 120 odst. 2 o. s. ř.), tj. po vyhlášení rozhodnutí, smí soud přihlídnout pouze za podmínek uvedených v § 205a o. s. ř., který zakotvuje výjimky z principu neúplné apelace.

5.5.1 Skutečnosti a důkazy, které mají zpochybnit věrohodnost provedených důkazů

Tuto výjimku obsahovalo již původní ustanovení § 118b o. s. ř., stejně tak i § 118c o. s. ř. před souhrnnou novelou provedenou zákonem č. 7/2009 Sb. I po koncentraci řízení ve věci mohou účastníci mimo jiné tvrdit nové skutečnosti a důkazy, které zpochybňují dosud provedené důkazy. V odpovědi na otázku, jaké skutečnosti a důkazy to mohou být se neshoduje ani Nejvyšší soud a Ústavní soud. Nejvyšší soud má za to, že: *„Ke zpochybnění věrohodnosti nemůže vést to, že účastník řízení navrhne důkaz, jehož pomocí lze zjistit odlišný skutkový stav věci, než*

*jaký vyplývá z dosud provedených důkazů.*⁷² Soud tedy po provedení nového důkazu pouze zkonstatuje zda tento nový důkaz zpochybnil či nezpochybnil důkaz předchozí, nemůže však učinit žádný nový skutkový poznatek. Naproti tomu Ústavní soud⁷³ zastává v citovaném rozhodnutí názor, že takový nový důkaz, který zpochybní ten předchozí, může změnit náhled soudu na věc, ba dokonce z něj má vycházet jako z nového zdroje pozitivních skutkových poznatků.

*„Dosud nevyřešené dilema, jak nakládat se zpochybňujícím důkazem (zda je z něj možné učinit i pozitivní skutková zjištění či nikoli) a problém, zda zůstává koncentrace zachována, pokud byl úspěšně zpochybněn stěžejní důkaz (a skutková zjištění soudu se proto posunula zcela novým směrem), je jednou z nejzásadnějších slabín českého systému koncentrací.*⁷⁴ Jde o velký nedostatek judikatury v této problematice. Značná část judikatury se totiž věnuje pojmu věrohodnosti pouze v souvislosti s výsledkem svědka, jakožto konkrétním důkazním prostředkem, nikoli významu věrohodnosti v obecné rovině. Bylo by proto nutné vyložit pojmy věrohodnost, v souvislosti s důkazním prostředkem, a pravdivost. Některé soudy, jakožto i Ústavní soud, tyto dva pojmy totiž pokládají za shodné. Také by snad na prvním místě bylo nutné, aby se na výkladu těchto pojmů, důležitých pro posouzení nových důkazů, shodly alespoň Ústavní soud a Nejvyšší soud.

Jako možný příklad této výjimky lze zde uvést, že provedený důkaz byl zpochybněn prokázáním toho, že svědek vypovídal pod vlivem výhrůžky či úplatku.

5.5.2 Skutečnosti a důkazy, které nastaly po přípravném jednání

Další výjimkou z koncentrace řízení představují skutečnosti a důkazy, které nastaly až po přípravném jednání. Pokud bylo nařízeno a provedeno přípravné jednání a následně nastaly nové skutečnosti či důkazy lze k nim přihlídnout až do vyhlášení rozhodnutí soudem prvního stupně dle § 119a odst. 1 o. s. ř. Ustanovení § 118b odst. 1 o. s. ř. se však váže jak ke koncentraci v přípravném jednání dle § 114c o. s. ř., tak ke koncentraci v prvním jednání dle § 118b o. s. ř. Nastává problém za situace, kdy fáze přípravného jednání neproběhla a rozhodné skutečnosti a důkazy nastanou až po skončení prvního jednání ve věci, popř. po uplynutí

---

⁷² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 818/2003 ze dne 16. 7. 2003.

⁷³ Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 611/2005 ze dne 8. 2. 2006.

⁷⁴ SVOBODA, K. *Dokazování*. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009, s. 171.

soudcem poskytnuté lhůty účastníkům řízení k doplnění tvrzení či navržení důkazů. Takovou situaci lze řešit buď analogií výše zmíněné výjimky i na tyto skutečnosti a důkazy, které nastaly až po prvním jednání, nebo je subsumovat pod další přípustnou skupinu výjimek, a sice pod možnost uplatnění nových skutečností a důkazů, které účastník nemohl bez své viny včas uvést.^{75, 76}

5.5.3 Skutečnosti a důkazy, které nemohl účastník bez své viny včas uvést

Do další výjimky, která prolamuje zásadu koncentrace řízení, spadají skutečnosti a důkazy, které nemohl účastník bez své viny včas uvést. V případě sousloví „bez své viny“ by bylo opět vhodné další doplnění a zpřesnění judikaturou. Z dosavadní judikatury⁷⁷ lze uvést, že za takovou skutečnost nebo důkaz lze obecně považovat ty, o jejichž existenci účastník řízení v době koncentrace nemohl vědět, i kdyby vynaložil veškeré rozumné úsilí k jejich zjištění a zajištění. Tento výklad lze vyčíst též z ustanovení § 228 odst. 1 o. s. ř. Judikatura i samotný zákon v § 228 odst. 1 o. s. ř. hovoří o těchto skutečnostech a důkazech v souvislosti s obnovou řízení, nikoli s odvoláním, jak by se mohlo zdát předvídatelným. Spojuje tedy tyto skutečnosti a důkazy až s okamžikem po vyhlášení rozsudku soudem prvního stupně. K ustanovení § 118b odst. 1 o. s. ř.: *„Z této formulace lze usoudit, že povinnost (odpovědnost) sdělit fakta a důkazy do řízení dříve, než skončí první jednání, není ani absolutní a dokonce ani objektivní. Zákon totiž pojem „zavinění“ a pojem „vina“ zpravidla využívá jen tehdy, když ustavuje odpovědnost za úmysl a za nedbalost. Zavinění podle právní teorie může spočívat i v tzv. nevědomé nedbalosti – odpovědná osoba neví o tom, že porušuje zákon, ačkoli vzhledem k okolnostem a ke svým poměrům a okolnostem případu o porušení své právní povinnosti měla a mohla vědět.“*⁷⁸

J. Jirsa se v jednom ze svých článků zabývá v souvislosti s koncentrací řízení otázkou předvídatelného a nepředvídatelného postupu soudce, který spatřuje jako v rozporu s právem účastníka na spravedlivý proces. Nepředvídatelnost lze spatřovat

---

⁷⁵ HAMUL'ÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 102 – 103.

⁷⁶ Též BARTONÍČKOVÁ, K., KŘIVÁČKOVÁ, J. Koncentrace civilního soudního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené. *Právní rozhledy*. 2009, roč. 17, č. 17, s. 613.

⁷⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 1170/2001 ze dne 26. 9. 2002.

⁷⁸ SVOBODA, K. Dokdy lze ve sporu tvrdit a prokazovat po 1. 7. 2009. *Právo pro podnikání a zaměstnání*. 2009, roč. XVIII, č. 7 – 8, s. 27.

mimo jiné v neoznámení soudcem účastníkům řízení před prvním jednáním, jakým směrem se ubírají jeho úvahy. V souvislosti s výjimkou zahrnující skutečnosti a důkazy, které nemohl účastník bez své viny včas uvést, doufá v jistou benevolentnost soudní praxe a především poukazuje na to, že „*procesní předpis po souhrnné novele jednoznačně umožňuje soudu, aby v řízení postupoval předvídatelně.*“⁷⁹

V souvislosti s touto výjimkou bych ještě uvedla, že může nastat situace, kdy jeden z účastníků v rámci poskytnutí lhůty soudem k doplnění rozhodných skutečností či navržení nových důkazů, uvede takovou skutečnost či důkaz, buď schválně nebo bez zlého úmyslu, až na konci této lhůty a protistrana tak nebude mít dostatek času na tuto skutečnost či důkaz reagovat. Pokud této straně sporu nebude ze strany soudu poskytnuta opět přiměřená lhůta k vyjádření se na tuto novou skutečnost či důkaz, měla by mít možnost na toto reagovat v rámci skutečností a důkazů, které nemohl bez své viny dříve uvést, tedy v rámci výjimek prolomujících účinky zásady koncentrace řízení.⁸⁰

5.5.4 Skutečnosti a důkazy uvedené až po výzvě dle § 118a odst. 2 o. s. ř.

Poslední zákonem výslovně uvedenou výjimkou v § 118b odst. 1 o. s. ř. je skupina skutečností a důkazů, které účastníci uvedli až poté, co byl některý z nich vyzván k doplnění rozhodujících skutečností dle § 118a odst. 2 o. s. ř., který dává předsedovi senátu možnost této výzvy, má-li za to, že věc je možné po právní stránce posoudit jinak než podle účastníkova právního názoru, který byl dosud špatný a v důsledku toho neuváděl ty správné a pro danou věc podstatné skutečnosti a důkazy. Účastník, který se mýlil ve svém právním posouzení dané situace, má právo na upozornění (na jistý druh poučení) na tuto mýlku a na nový prostor k doplnění těch věcně správných rozhodných skutečností a důkazů, i přesto že řízení bylo již zkoncentrováno. Ovšem účastník, který se plete ve svém skutkovém posouzení dosud provedených důkazů, na svoji chybu doplatí, protože ta dekoncentrační účinky nezpůsobuje, ačkoliv by zřejmě měla. Skutek a právní

---

⁷⁹ JIRSA, J. Civilní proces po účinnosti souhrnné novely občanského soudního řádu a několik dalších úvah nad jeho perspektivami. *Právní rozhledy*. 2011, roč. 19, č. 5, s. 160.

⁸⁰ KŘIVÁČKOVÁ, J., HAMUL'ÁKOVÁ, K. Devět měsíců účinnosti nové právní úpravy koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe. *Právní rozhledy*. 2010, roč. 18, č. 12, s. 445.

norma totiž tvoří jednotu. Nesprávné skutkové vyhodnocení provedeného důkazu může také nastat v důsledku uplatňované zásady volného hodnocení důkazů.⁸¹

Z formulace této výjimky vyplývá, že účastníci na základě výzvy dle § 118a odst. 2 o. s. ř. budou moci uvádět nové rozhodné skutečnosti a důkazy až do vyhlášení rozhodnutí soudu prvního stupně dle § 119a o. s. ř., oproti dřívější úpravě, která toto umožňovala do skončení prvního jednání (mimo jiné zákonem stanovené výjimky). Je zde však v této souvislosti otázkou interpretace, jestli je důležitý okamžik učinění této výzvy. V prvním případě jde o situaci, kdy soud (má-li za to, že věc je možné po právní stránce posoudit jinak než podle účastníkovy právního názoru) vyzve účastníka k doplnění vylíčení rozhodných skutečností v průběhu přípravného jednání, popř. prvního jednání ve věci (pokud neproběhlo přípravné jednání), bude se na takové skutečnosti a důkazy vztahovat koncentrace řízení dle § 114c o. s. ř., resp. § 118b o. s. ř., tedy koncentrace rozhodných skutečností a důkazů do skončení přípravného jednání, resp. do skončení prvního jednání, popř. do skončení lhůty poskytnuté soudem. Za této situace, kdy soud může využít možnosti poskytnutí této delší lhůty, nedojde k prolomení zásady koncentrace řízení a tato výjimka je pak nevyužitelná, resp. neaplikovatelná, protože v rámci přípravného jednání nelze uplatnit výjimku z koncentrace řízení. A opětovné stanovení výjimky spočívající v možnosti uvést nové skutečnosti poté, co byli účastníci vyzváni dle § 118a odst. 2 o. s. ř. v rámci přípravného jednání, popř. prvního jednání ve věci (pokud se nekonalo přípravné jednání), by bylo již zcela nadbytečné, vzhledem k výše zmíněné možnosti soudu poskytnout delší lhůtu k doplnění rozhodných tvrzení a navržení důkazů. Druhým případem je pak situace, kdy dojde k naplnění výše zmíněného tvrzení, že z formulace této výjimky vyplývá, že účastníci na základě výzvy dle § 118a odst. 2 o. s. ř. budou moci uvádět nové rozhodné skutečnosti a důkazy až do vyhlášení rozhodnutí soudu prvního stupně dle § 119a o. s. ř. K naplnění tohoto tvrzení však dojde za použití interpretace v širším smyslu. Pak si lze tuto výjimku vysvětlit i tak, že je nerozhodné v jakém okamžiku (jestli během přípravného jednání, popř. prvního jednání ve věci nebo kdykoliv v průběhu řízení) je výzva dle § 118a odst. 2 o. s. ř. učiněna, protože vždy povede k prolomení koncentrace řízení. Výslovné uvedení možnosti uvést nové skutečnosti a důkazy poté, co byl některý z účastníků vyzván dle § 118a

---

⁸¹ SVOBODA, K. *Dokazování*. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009, s. 172.

odst. 2 o. s. ř., jako jedné z výjimek z obou koncentrací, tj. z koncentrace v případě přípravného jednání a z koncentrace v případě prvního jednání, lze totiž chápat jako vyjádření speciality vůči výzvě dle § 114c odst. 3 písm. b) o. s. ř. a výzvě soudu v rámci prvního jednání. Zatímco možnost doplnit nové skutečnosti a důkazy na výzvu soudu jen dle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. lze pouze do časového limitu vyjádřeného koncentrací řízení dle § 118b odst. 1 o. s. ř., poučení účastníci dle § 118a odst. 2 o. s. ř. mohou nové skutečnosti a důkazy uvádět až do vyhlášení prvostupňového rozhodnutí (§119a o. s. ř.).^{82, 83}

5.5.5 Další možné výjimky

Další možné výjimky stanoví § 118b odst. 3 o. s. ř., který vylučuje koncentraci řízení dle § 118b odst. 1 a 2 o. s. ř. na řízení uvedená v § 120 odst. 2 o. s. ř., ve kterých se zásada koncentrace řízení neuplatní vůbec, a na případ, že účastník řízení nebyl řádně poučen dle § 118b odst. 2 o. s. ř., tedy pro případ přistoupení účastníka nebo záměny účastníků (kapitola 5.6), či dle § 114c odst. 5 o. s. ř.

Ustanovení § 114c odst. 5 o. s. ř. stanoví povinnost soudu poučit účastníka řízení před skončením přípravného jednání o jeho koncentraci, tedy nemožnosti uvádět nové skutečnosti či navrhopvat nové důkazy, ke skončení právě tohoto přípravného jednání, popř. ke skončení lhůty poskytnuté soudem, která nesmí být delší než 30 dnů. Toto poučení musí též obsahovat upozornění, že k později uvedeným skutečnostem a označeným důkazům lze přihlédnout jen za podmínek uvedených v § 118b odst.1 o. s. ř. Z toho vyplývá, že nebude-li účastník poučen dle § 114c odst. 5 o. s. ř. vztahuje se na něj až koncentrace dle § 119a o. s. ř. a může tedy uvádět nové skutečnosti a navrhopvat nové důkazy až do vyhlášení rozhodnutí soudem prvního stupně. Koncentrace dle § 118b odst. 1 o. s. ř. je totiž právě ustanovením § 118b odst. 3 o. s. ř. výslovně vyloučena a soud prvního stupně musí v předvolání účastníky poučit, pokud o tom ví, že první jednání ve věci, ke kterému je předvolává nebude koncentrováno. Pokud tento nedostatek poučení dle § 114c odst. 5 o. s. ř. sám nebo z podnětu účastníků nezjistí a povede první jednání tak, jako

---

⁸² HAMUL'ÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 104 – 106.

⁸³ Těž BARTONÍČKOVÁ, K., KŘIVÁČKOVÁ, J. Koncentrace civilního soudního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené. *Právní rozhledy*. 2009, roč. 17, č. 17, s. 613 – 614.

by došlo ke koncentraci přípravného jednání a neposkytne tedy ani poučení ve smyslu ustanovení § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř., pak může zjednat nápravu až odvolací soud. Je zde možné spekulovat o názoru J. Bureše, který uvádí, že by ke koncentraci řízení dle § 114c odst. 5 o. s. ř. došlo i po poučení, učiněném až po skončení přípravného jednání, v případě, že by si byl předvolávaný účastník k přípravnému jednání vědom toho, že právě toto jednání bude koncentrováno.⁸⁴ Takový výklad by pak ovšem mohl být uplatňován i pro poučení o koncentraci v prvním jednání ve věci samé, resp. v jeho skončení a vylučoval by tím právě tyto dva případy zákonné koncentrace.

Zákonodárce neuvádí jako výjimku z koncentrace řízení případ, kdy soud opomene poučit účastníka řízení o koncentraci rozhodných skutečností a důkazů do skončení prvního jednání, resp. do uplynutí lhůty poskytnuté soudem dle § 118b odst. 1 o. s. ř. Povinnost poučení o této koncentraci není v zákoně výslovně stanovena, ale vyplývá z ustanovení § 5 o. s. ř., který zakotvuje povinnost soudů poskytovat účastníkům řízení poučení o jejich procesních právech a povinnostech. V důsledku této mezery v zákoně je zřejmě nutno podřadit tuto vzniklou situaci pod výjimku zahrnující skutečnosti a důkazy, které účastník nemohl bez své viny včas uvést a pak na ně bude platit koncentrace dle § 119a odst. 1 o. s. ř. (vyhlášení rozhodnutí soudem prvního stupně). I na tuto problematiku samozřejmě existuje více názorů a spekulací především v souvislosti s nastíněným problémem v odvolacím řízení. Zákon totiž neupravuje takovou možnou výjimku, jako je nepoučení o koncentraci řízení dle § 118b odst. 1 o. s. ř., ani z tzv. neúplné apelace, ačkoliv myslí na situaci, kdy účastník nebyl poučen dle § 119a odst. 1 o. s. ř. Je však evidentní, že jde o vadu řízení. Je pouze otázkou názoru, zda se tedy nepoučení účastníka soudem o možnosti uvádět rozhodné skutečnosti či navrhnout nové důkazy do skončení prvního jednání, resp. do uplynutí lhůtem poskytnuté soudem dle § 118b odst. 1 o. s. ř. podřadí pod odvolací důvod dle § 205 odst. 2 písm. b) o. s. ř.⁸⁵ nebo pod jinou z výjimek z tzv. neúplné apelace, a to konkrétně pod § 205a odst. 1 písm. b) o. s. ř.⁸⁶

---

⁸⁴ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 – 200za. Komentář*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 842.

⁸⁵ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 – 200za. Komentář*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 843.

⁸⁶ BARTONÍČKOVÁ, K., KŘIVÁČKOVÁ, J. Koncentrace civilního soudního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené. *Právní rozhledy*. 2009, roč. 17, č. 17, s. 614.

V rámci úvah *de lege ferenda* si myslím, že by bylo více než vhodné tuto výjimku mezi výše zmíněné, zákonem výslovně stanovené, výjimky zakotvit, jakožto i poučovací povinnost soudu o koncentraci dle § 118b odst. 1 o. s. ř., a to v zájmu předcházení zbytečně nastávajících komplikací v souvislosti s touto situací. Nehledě na to, že tuto situaci zakotvuje občanský soudní řád ve své části páté, o řízení ve věcech, o nichž bylo rozhodnuto jiným orgánem, v § 250d odst. 2 o. s. ř. jako jednu z výjimek z koncentrace řízení a výslovně uvádí možnost uplatnění nových skutečností a navrhování nových důkazů i po skončení prvního jednání, pokud se jim nedostalo poučení dle § 118b odst. 1 o. s. ř.

Na závěr této kapitoly pojednávající o výjimkách z koncentrace řízení bych chtěla uvést ještě další tři možné způsoby obrany proti žalobě, resp. proti nároku v ní uplatňovaném. První z nich je možnost uplatnění námitky promlčení, která je svou povahou námitkou hmotněprávní a kterou může účastník vznést kdykoliv za řízení jak před soudem prvního stupně, tak před soudem odvolacím. Nastanou-li ovšem účinky koncentrace řízení před soudem prvního stupně (nebo účinky neúplné apelace v odvolacím řízení) může soud prvního stupně (odvolací soud) přihlídnout k námitce promlčení jen tehdy, jestliže tomu nebrání koncentrace řízení (zákaz uplatňování novot v odvolacím řízení ve smyslu § 205a o. s. ř.). Může tedy zkoumat námitku promlčení jen se zřetelem ke skutečnostem a důkazům, které byly účastníkem uplatněny nebo navrženy, dokud nenastala koncentrace (tedy do konce přípravného jednání, popř. do konce prvního jednání nebylo-li nařízeno a provedeno přípravné jednání, popř. do konce lhůty poskytnuté soudem), ledaže by ohledně těchto skutečností a důkazů platila výjimka z koncentrace.

Druhou možnou obranou je námitka započtení pohledávky, která je též svou povahou námitkou hmotněprávní. Při uplatnění této námitky ve smyslu § 41 odst. 3 o. s. ř. k ní lze přihlídnout i po koncentraci řízení, pokud bude započtení nově nastalou skutečností ve smyslu výjimky stanovené v § 118b odst. 1 o. s. ř. Při učinění tohoto právního úkonu započtení mimo soudní řízení před přípravným jednáním (prvním jednáním), musí účastník vznést námitku započtení právě při tomto přípravném jednání (prvním jednání, pokud přípravné jednání vůbec neproběhlo), jinak k ní soud v důsledku již nastalé koncentrace řízení nepřihlédne.⁸⁷

---

⁸⁷ Námitka promlčení a námitka započtení v: BUREŠ, J. Úprava koncentrace řízení v občanském soudním řádu účinná od 1. 7. 2009. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 12, s. 31 – 32.

Poslední možností je podání vzájemné žaloby, na kterou platí pravidla koncentrace řízení jako na jinou nově podanou žalobu (návrh na zahájení řízení). Vzájemnou žalobou se rozumí i námitka započtení uplatněná za podmínek stanovených v § 98 o. s. ř., pro kterou platí totéž, co pro námitku započtení.⁸⁸

5.6 Koncentrace řízení a její vliv na přistoupení a záměnu účastníků řízení

Z ustanovení § 118b odst. 2 o. s. ř. jasně vyplývá, že pokud soud připustil přistoupení dalšího účastníka podle § 92 odst. 1 o. s. ř. anebo záměnu účastníka podle § 92 odst. 2 o. s. ř., pak účinky koncentrace řízení nastávají ve vztahu s novými subjekty sporu skončením prvního jednání, které bylo nařízeno po přistoupení nebo záměně účastníka a které se ve věci konalo po jejich vstupu do řízení. Nově přistoupivší účastníci mají možnost uvádět nové skutečnosti a důkazy, jak do skončení jednání, ve kterém vstoupili do řízení (pokud se tak stalo při jednání), ale i v průběhu dalšího jednání. O tom musí být účastníci poučeni v předvolání k tomuto jednání, nebo ještě lépe při jednání, ve kterém vstoupili do řízení (pokud se tak samozřejmě stalo), jinak koncentrace ve vztahu k těmto novým subjektům nenastává. V případě poučení v již nastalém jednání, ve kterém vstoupili do řízení může pro nové účastníky představovat výhodu v tom, že se na ně koncentrace bude vztahovat až při příštím jednání, ovšem nelze požadovat splnění povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní ihned při jednání, do něhož vstoupili, aniž by o tom byli předem poučeni. Koncentrace nenastane ani vůči původním účastníkům v případě opomenutí poučení o koncentraci nových skutečností a důkazů pro nově přistoupivší účastníky, resp. o jejím prolomení pro původní účastníky ve vztahu k nim. Možnost uvádět nové skutečnosti a důkazy po zákonem stanoveném limitu se totiž týká i původních účastníků řízení v případě, že jde o tvrzené skutečnosti a navrhované důkazy, které mají relevantní vztah k nově vstoupivším účastníkům. Ve vztahu k původním účastníkům řízení jde tedy o výjimku ze zákonem stanovené koncentrace dle § 118b odst. 1 o. s. ř., resp. dle § 114c o. s. ř., a zároveň stanovení dalšího časového limitu pro možnost uvádění nových skutečností a důkazů, kterým je konec prvního jednání, které bylo nařízeno po přistoupení nebo záměně účastníka

---

⁸⁸ Všechny tři možné způsoby obrany proti žalobě též v: DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 – 200za. Komentář*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 847 – 848.

a které se ve věci konalo, popř. okamžik vyhlášení rozhodnutí dle § 119a odst. 1 o. s. ř. v případě nepoučení soudem původní účastníky o této možnosti.⁸⁹

Při záměně na straně žalobce nebo na straně žalovaného, účinky dosavadní aplikované koncentrace, které nastaly ke skončení přípravného jednání nebo dodatečně poskytnuté lhůty soudem, popř. ke skončení prvního jednání nebo této dodatečné lhůty, odpadnou a nastávají nově ke skončení prvního jednání, které bylo nařízeno po připuštění záměny. V případě přistoupení dalších účastníků do řízení je nastalá procesní situace složitá v tom, že do řízení vstupuje další žalobce či žalovaný, avšak koncentrace řízení, která již nastala ve vztahu k dosavadním účastníkům řízení, je tím nedotčena. Koncentrace bude tedy prolomena jen ve vztazích, které se týkají nově přistoupivších a zaměněných účastníků. Pravidelně nastává situace, kdy si žalobce až v průběhu řízení uvědomí, že žalobu podal jen proti jednomu z více solidárních dlužníků a navrhne přistoupení všech ostatních dlužníků do řízení. Jestliže se již konalo přípravné jednání, pak bude platit, že mezi žalobcem a dosavadním žalovaným – dlužníkem (dlužníky) nastoupily účinky koncentrace skončením přípravného jednání, naproti tomu účinky koncentrace ve vztahu mezi žalobcem a dalším dlužníkem nastávají při prvním jednání po přistoupení. Pak tu ovšem může být ve vztahu k více solidárním dlužníkům (či věřitelům) rozdílný okruh skutečností a důkazů, ke kterým smí soud přihlížet.^{90, 91}

Uvedená výjimka z koncentrace řízení se nedotýká změny v okruhu účastníků řízení v důsledku univerzální sukcese (§ 107 o. s. ř.) či singulární sukcese (§ 107a o. s. ř.), kdy musí noví účastníci přijmout stav řízení, jaký tu je v době jejich nástupu do řízení (§ 107 odst. 4 o. s. ř.).

5.7 Koncentrace řízení a její vliv na změnu žaloby

Z ustanovení § 118b odst. 2 věty první o. s. ř. vyplývá, že v případě připuštěné změny žaloby dle § 95 o. s. ř. nedojde k prolomení zásady koncentrace řízení a taková změna tudíž nemá vliv na účinky koncentrace řízení (tedy nastolení koncentrace řízení k okamžiku skončení přípravného jednání, popř. skončení prvního

---

⁸⁹ HAMUL'ÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 110 – 111.

⁹⁰ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 – 200za. Komentář*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 846 – 847.

⁹¹ Též BUREŠ, J. Úprava koncentrace řízení v občanském soudním řádu účinná od 1. 7. 2009. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 12, s. 31.

jednání, resp. skončením dodatečně poskytnuté lhůty), která již nastala. To znamená, že koncentrace řízení trvá i nadále, tedy i ve vztahu ke změněné žalobě, a že žalobce tudíž nebude moci uvádět žádné nové skutečnosti a navrhopat nové důkazy vztahující se k takto změněné žalobě, což je ovšem většinou nutné. Za současné právní úpravy má tedy změna žaloba smysl zřejmě jen tehdy, jestliže dosavadní učiněná skutková tvrzení a navržené důkazy umožňují žalobci unést břemeno tvrzení a břemeno důkazní ohledně změněné žaloby, ledaže by tato změna byla postavena na nových skutečnostech, které lze podřadit pod jednu z výjimek z koncentrace řízení. Jinak by totiž i když připuštěná změněná žaloba nemohla mít úspěch. Rozhodnutí soudu o tom, zda změnu žaloby připustí, proto musí být podrobeno i úvaze dle § 118b odst. 3 o. s. ř. Přitom nelze přehlížet, že dotčeno může být i postavení žalovaného, neboť i on může mít ve vztahu k novému žalobnímu požadavku jiné břemeno tvrzení a jiné břemeno důkazní, přičemž pak není možné, aby se jenom v důsledku změny žaloby dostal do situace, kdy by nebyl schopen prokázat svá tvrzení, resp. vůbec takové tvrzení uvést.^{92, 93} Pokud žalobce nemůže unést břemeno tvrzení a břemeno důkazní na základě skutečností a důkazů z doby před koncentrací, ani podřadit nové skutečnosti a důkazy pod jednu z výjimek z koncentrace, nezbyvá mu zřejmě nic jiného než vzít žalobu zpět a podat novou, pokud jde o kvalitativní změny žaloby či podat další, pokud jde o kvantitativní změny žaloby.⁹⁴ Ve snaze tomuto zabránit, bych se *de lege ferenda* přikláníla k posunutí koncentrace řízení v souvislosti se změnou žaloby na konec prvního jednání, které se po změně žaloby, která byla připuštěna, uskutečnilo. Protože pokud vezme žalobce žalobu zpět a podá novou, bude vlastně dosavadní řízení zbytečné a neúčelné.

---

⁹² DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 – 200za. Komentář*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 845 – 846.

⁹³ Též BUREŠ, J. Úprava koncentrace řízení v občanském soudním řádu účinná od 1. 7. 2009. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 12, s. 30 – 31.

⁹⁴ HAMUL'ÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 112 – 113.

5.8 Koncentrace řízení dle § 119a o. s. ř. a uplatnění principu neúplné apelace v odvolacím řízení

Princip neúplné apelace v odvolacím řízení byl do českého civilního procesu zaveden tzv. velkou novelou občanského soudního řádu provedenou zákonem č. 30/2000 Sb. a to konkrétně do ustanovení § 119a o. s. ř., § 205 odst. 2 o. s. ř. a § 205a o. s. ř.

Ustanovení § 119a o. s. ř. výslovně stanoví, že: „*Před skončením jednání je předseda senátu povinen, s výjimkou věcí uvedených v § 120 odst. 2, účastníky přítomné při jednání poučit, že všechny rozhodné skutečnosti musí uvést a že důkazy musí být označeny dříve, než ve věci vyhlásí rozhodnutí⁹⁵, neboť později uplatněné skutečnosti a důkazy jsou odvolacím důvodem jen za podmínek uvedených v § 205a. Ustanovení § 118b a 175 odst. 4 část první věty za středníkem tím nejsou dotčena.*“ Tato konstrukce samozřejmě platí pro všechny účastníky řízení, nejenom pro odvolatele. Jde o finální koncentraci řízení na prvním stupni. Dle důvodové zprávy k zákonu č. 30/2000 Sb. jde o nejzazší okamžik možného uplatnění nových skutečností a důkazů, které spadají pod výjimky z koncentrace řízení dle § 114c o. s. ř. a § 118b o. s. ř. V souvislosti s poučovací povinností soudu dle § 119a o. s. ř. je nutné upozornit, že se tato povinnost vztahuje pouze a jen ve vztahu k přítomným účastníkům popř. jejich zástupcům, nikoli však k účastníkům, kteří se jednání nezúčastnili. Toto poučení musí být účastníkům poskytnuto před skončením jednání. Tímto jednáním se rozumí takové jednání, které předchází vyhlášení rozhodnutí, tj. na konci jednání po provedeném dokazování a závěrečných řečech účastníků. V případě odročení jednání pouze za účelem vyhlášení rozsudku je nutno přítomné účastníky poučit o nutnosti uvést všechny rozhodné skutečnosti a označit důkazy před skončením jednání, při kterém byla věc projednána, nikoliv až před skončením jednání, při kterém má být pouze vyhlášen rozsudek.⁹⁶

Zásada neúplné apelace v odvolacím řízení neplatí bezvýjimečně a je možné její prolomení dle § 205a odst. 1 o. s. ř., vyjma věcí uvedených v § 120 odst. 2 o. s. ř., pro které žádné omezení v možnosti uvádět nové skutečnosti a navrhopat nové důkazy, jak před soudem prvního stupně, tak před soudem

⁹⁵ Jde o shodnou právní úpravu koncentrace řízení spojenou se zásadou neúplné apelace v odvolacím řízení.

⁹⁶ HAMUL'ÁKOVÁ, K. Koncentrace řízení dle § 119a o. s. ř. a uplatnění principu neúplné apelace v odvolacím řízení. *Právní fórum*. 2010, roč. 7, č. 9, s. 445 – 446.

odvolacím, neplatí a je pro ně tedy zachována zásada úplné apelace. Výjimky z principu neúplně apelace, resp. z koncentrace řízení dle § 119a o. s. ř., tedy představují taxativní výčet skutečností či důkazů, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně a mohou být tedy odvolacím důvodem u odvolání proti rozsudku nebo usnesení ve věci samé, ovšem jen tehdy, jestliže:

- se týkají podmínek řízení, věcné příslušnosti soudu, vyloučení soudce (přísedícího) nebo obsazení soudu;
- jimi má být prokázáno, že v řízení došlo k vadám, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci;
- jimi má být zpochybněna věrohodnost důkazních prostředků, na nichž spočívá rozhodnutí soudu prvního stupně;
- jimi má být splněna povinnost tvrdit všechny pro rozhodnutí věci významné skutečnosti nebo důkazní povinnosti, a to za předpokladu, že pro nesplnění některé z uvedených povinností neměl odvolatel ve věci úspěch a že odvolatel nebyl řádně poučen podle § 118a odst. 1 až 3;
- odvolatel nebyl řádně poučen podle § 119a odst. 1;
- nastaly (vznikly) po vyhlášení (vydání) rozhodnutí soudu prvního stupně.

Ke koncentraci řízení tedy dochází mimo jiné i v okamžiku vyhlášení rozsudku soudem prvního stupně. Aby k ní ovšem skutečně došlo, je třeba, aby soudce před vyhlášením rozhodnutí strany sporu poučil o svém předchozím skutkovém a právním náhledu na věc a zároveň je upozornil na to, že ke koncentraci okamžikem vyhlášení rozsudku dojde. Pokud účastník jemuž hrozí prohra ve sporu, na poučení nezareaguje a neoznačí další skutečnosti nebo důkazy ve svůj prospěch, později už tuto možnost mít nebude a nenávratně ji ztratí. Tuto skutečnost musí respektovat poučený prohrávající účastník i odvolací soud. Koncentrace navozená vyhlášením rozsudku soudem prvního stupně má účinky pouze v následujícím odvolacím řízení. Pokud odvolací soud věc zruší a vrátí, koncentrace navozená zrušovaným rozhodnutím zaniká. Pokud odvolací soud dojde k závěru, že je namístě třeba i zčásti rozhodnout ve prospěch odvolatele, musí účastníku, který byl v řízení před soudem prvního stupně úspěšný, předem sdělit, že mu hrozí prohra ve sporu, protože poučovací povinnost dle § 118a odst. 4 o. s. ř. platí i pro odvolací soud

dle § 215 odst. 2 o. s. ř. Tento účastník by pak měl mít možnost do řízení vnést další skutečnosti a důkazy, protože řízení sice okamžikem vyhlášení rozsudku soudem prvního stupně zkoncentrováno bylo, ale poučení dle § 118a o. s. ř. nesměřovalo vůči těm účastníkům, kteří byli v řízení před soudem prvního stupně úspěšní. Dále je nutné podotknout, že v případě nových skutkových zjištění nebo při změně skutkových zjištění (ve srovnání se soudem prvního stupně) by odvolací soud měl postupovat tak, jako kdyby řízení ohledně těchto skutečností nebylo zkoncentrováno. Ke koncentraci řízení ohledně těchto skutkových okolností dojde až okamžikem vyhlášení odvolacího rozsudku.⁹⁷

5.9 Poučovací povinnost soudu spojená s koncentrací řízení a její porušení

„Smyslem nové koncentrační úpravy je řízení zkoncentrovat při nejbližší možné a vhodné příležitosti, nejdříve však v souvislosti se skončením prvního jednání nebo přípravného jednání. Jestliže tato příležitost nastane s ohledem na zvláštní okolnosti případu až později, je třeba ji využít. Proto je namístě § 118b a 114c OSŘ vykládat tak, že k nastolení skutkového a důkazního „stopstavu“ může dojít i při některém z následujících jednání. Zkrátka tehdy, když soud může naplnit jak svoji poučovací povinnost o formální podstatě koncentrace (§ 118b odst. 1 OSŘ), tak svoji materiální poučovací povinnost dle § 118a odst. 1 – 3 OSŘ. Jinak by totiž ke zkoncentrování sporu došlo až k okamžiku vyhlášení rozsudku soudem prvního stupně (§ 119a odst. 1 OSŘ), což je příliš pozdě.“⁹⁸

Poučovací povinnost soudu vyplývá již z ustanovení § 5 o. s. ř. a dále z konkrétních ustanovení spojených s koncentrací řízení, konkrétně z § 114c o. s. ř., § 118a o. s. ř., § 118b o. s. ř. a § 119a o. s. ř., kterými se budu nyní zabývat v souvislosti s porušením této povinnosti soudu spojených s koncentrací řízení, jako možnými důvody k odvolání, v následujících podkapitolách.

---

⁹⁷ SVOBODA, K. Do jaké míry lze dokazovat před odvolacím soudem. *Právní fórum*. 2008, roč. 5, č. 6, s. 253 – 254.

⁹⁸ SVOBODA, K. K soudcovským debatám nad podstatou koncentrace. *Právní rozhledy*. 2011, roč. 19, č. 10, s. 362.

5.9.1 Absence poučení účastníků soudem dle § 114c o. s. ř.

Povinnost soudu poučit účastníky řízení o koncentraci řízení dle § 114c o. s. ř. vyplývá z jeho odstavce pátého (§ 114c odst. 5 o. s. ř.), na jehož základě je předseda senátu povinen, s výjimkou věcí uvedených v § 120 odst. 2 o. s. ř., přítomné účastníky poučit o tom, že ke skutečnostem uvedeným a k důkazům označeným po skončení přípravného jednání, popřípadě po uplynutí lhůty soudem poskytnuté, může být přihlédnuto jen za podmínek uvedených v § 118b o. s. ř. V případě, že soud takto opomene přítomné účastníky poučit a ti pak uvedou rozhodné skutečnosti a navrhnou důkazy k jejich prokázání po skončení přípravného jednání, popř. po skončení lhůty poskytnuté soudem, soud by měl k takovým skutečnostem a důkazům bez dalšího přihlédnout na základě výjimky z koncentrace řízení (nepoučení dle § 114c odst. 5 o. s. ř.), která je výslovně zakotvena v § 118b odst. 3 o. s. ř. Pokud však soud nerespektoval tuto výjimku a k tvrzeným skutečnostem a důkazům nepřihlédl, mohli by účastníci podat odvolání z důvodu dle § 205 odst. 2 písm. b) o. s. ř., tj. soud prvního stupně nepřihlédl k odvolatelem tvrzeným skutečnostem nebo k jím označeným důkazům, ačkoliv k tomu nebyly splněny předpoklady podle § 118b o. s. ř., že k nim soud přihlédnout měl, protože se jedná o výjimku z koncentrace řízení. V případě, že soud opomene přítomné účastníky poučit dle § 114c odst. 5 o. s. ř. a ti neuvedou po skončení přípravného jednání, popř. uplynutí lhůty soudem stanovené, nové skutečnosti nebo důkazy, bude v následném vývoji rozhodné, zda byli poučeni dle § 119a o. s. ř. či nikoliv. V případě, že soud opomene účastníky poučit dle § 114c odst. 5 o. s. ř., splní ovšem svou poučovací povinnost dle § 119a o. s. ř., jedná se sice o procesní vadu, která však nemá za následek nesprávné rozhodnutí ve věci dle § 205 odst. 2 písm. c) o. s. ř. a není zde tedy žádný z odvolacích důvodů. Naopak pokud nastane situace, že soud opomene poučit účastníky dle § 114c odst. 5 o. s. ř. a zároveň i dle § 119a o. s. ř., budou moci účastníci podat odvolání z důvodu § 205 odst. 2 písm. c) o. s. ř. To však pouze za předpokladu, že uvedená procesní vada mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Účastníkům se v důsledku této procesní vady nabízí možnost odvolat se současně z důvodu § 205 odst. 2 písm. f) a § 205a odst. 1 písm. e) o. s. ř., což jim umožní v odvolacím řízení uplatnit nové skutečnosti a důkazy bez omezení.⁹⁹

---

⁹⁹ KŘIVÁČKOVÁ, J., HAMUL'ÁKOVÁ, K. Devět měsíců účinnosti nové právní úpravy koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe. *Právní rozhledy*. 2010, roč. 18, č. 12, s. 446.

5.9.2 Absence poučení účastníků soudem dle § 118a o. s. ř.

Absence poučení účastníků soudem dle § 118a o. s. ř., tedy o svém předběžném skutkovém a právním náhledu, popř. závěru na spornou otázku, resp. na projednávanou věc, způsobuje, že ke koncentraci řízení vůbec nedojde. Ke koncentraci řízení ohledně sporné skutkové otázky tedy dojde až poté, co soud naplní, jak svoji formální poučovací povinnost na základě § 114c o. s. ř., § 118b o. s. ř., popř. § 119a o. s. ř., tak svoji materiální poučovací povinnost dle § 118a odst. 1 – 3 o. s. ř. a poskytne stranám prostor pro naplnění jejich práva a povinnosti tvrdit a prokazovat. *„Proto se domnívám, že k efektu formální koncentrace a k efektu materiální koncentrace nemusí dojít v jednom okamžiku. K formální koncentraci totiž dojde ve chvíli skončení prvního nebo případného jednání. Materiální koncentrace nastane až tehdy, když soud poučí účastníka, jemuž hrozí prohra ve sporu, o svém předběžném skutkovém a právním náhledu podle § 118a odst. 1 – 3 o. s. ř., a poskytne mu přiměřenou lhůtu k doplnění skutkových tvrzení a důkazů. Do té doby platí, že účastník neuváděl další skutečnosti a důkazy ve svůj prospěch „bez své viny“, což je jeden z důvodů, který koncentraci podle § 114c a § 118b o. s. ř. suspenduje.“*¹⁰⁰ Většina autorů však dělení koncentrace řízení na formální a materiální, shledává jako irelevantní. Dle mého názoru, pokud jde o to, že formální podstata koncentrace řízení spočívá ve sdělení účastníkům řízení, co to vlastně koncentrace je, a materiální podstata koncentrace spočívá ve skutečném poučení, do kdy lze tvrdit a prokazovat, bude ta formální součástí obsahu té materiální koncentrace řízení a nastane tedy jako celková koncentrace v jednom časovém okamžiku, a proto není nutné ji takto dělit.

Z ustanovení § 118a odst. 1 – 3 o. s. ř., resp. § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř., o poučení účastníka soudem, vyplývá, že je určeno jen účastníku, kterému hrozí riziko prohry ve sporu, a tudíž by měla koncentrace řízení nastat pouze u toho účastníka, vůči němuž poučení soudu o možnosti neúspěchu ve sporu směřuje, a v následujícím odvolacím řízení by tedy měla tato koncentrace platit jen vůči v řízení před soudem prvního stupně neúspěšnému odvolateli. I když si účastník sám toto pochybení soudu, spočívající v absenci poučení dle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř., uvědomí a v důsledku toho při jednání navrhne nové důkazy, soudce soudu prvního

---

¹⁰⁰ SVOBODA, K. Souhrnná novela občanského soudního řádu – jak funguje v praxi. *Právní fórum*. 2009, roč. 6, č. 10, s. 438.

stupně by je neměl provést, protože se na tyto nové důkazy neuplatní žádná z výjimek z koncentrace řízení dle § 118b odst. 1 o. s. ř. Z toho vyplývá, že v případě, že by nově navrhované důkazy provedl, stejně by k nim nemohl přihlížet při zjišťování skutkového stavu věci. To by mohlo mít za následek, že účastník prohraje spor pro neunesení důkazního břemene. Příčinou účastníkova neúspěchu je pak absence poučení dle § 118a o. s. ř. v rámci přípravného jednání, popř. v rámci prvního jednání ve věci, resp. jeho skončení, pokud se přípravné jednání dle § 114c o. s. ř. nekonalo, na která je toto poučení omezeno. Poučení dle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. dané při jednání (jestliže se přípravné jednání nekonalo), je přitom dále omezeno jen na tu část dokazování, která se konala do koncentrace řízení. Dále může soud prvního stupně poučovat pouze dle § 118a odst. 2 o. s. ř. Důsledkem absence poučení dle § 118a o. s. ř. je pak překvapivé rozhodnutí soudu prvního stupně pro prohrávajícího, a protože o takovém náhledu soudu na věc nevěděl, nemohl se ani vůči argumentaci uvedené v rozsudku bránit. V odvolání na nepoučení dle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. a na překvapivé rozhodnutí, pak může účastník podat odvolání. Je pak pouze na odvolacím soudu, aby zjednal nápravu, tedy aby sám případně účastníka poučil a vadný postup soudu prvního stupně napravil dokazováním v odvolacím řízení, pokud se však účastníku nedostalo poučení ve vztahu ke skutečnosti, jež nově nastala, kterou nemohl bez své viny dříve uplatnit anebo jež byla způsobilá zpochybnit věrohodnost provedených důkazních prostředků. Popřípadě může odvolací soud rozhodnutí soudu prvního stupně zrušit a vrátit věc k dalšímu řízení, neboť na tuto situaci dopadá výjimka z neúplné apelace dle § 205a odst. 1 písm. d) o. s. ř., přičemž takto může odvolací soud postupovat až tehdy, když účastníci na doporučení ze strany odvolacího soudu zareagují tak, že do řízení vnesou další skutečnosti a důkazy. Podáním důvodného odvolání se tedy poučovací povinnost soudu prvního stupně „posouvá“ na odvolací soud (§ 213b odst. 2 o. s. ř.), který poskytuje odpovídající poučení v průběhu celého odvolacího řízení, navazuje ovšem na stav poučovací povinnosti před soudem prvního stupně. Přitom je nesplnění poučovací povinnosti podle § 118a odst. 1 – 3 o. s. ř. vadou řízení jen tehdy, jestliže potřeba dalších tvrzení nebo důkazů vyplývá z odlišného právního názoru odvolacího soudu. Pokud by odvolací soud nezastával odlišný právní názor, nemohl by zrušit rozhodnutí soudu prvního stupně. Nenaplnění

poučovací povinnosti soudem prvního stupně tedy není samo o sobě důvodem pro zrušení napadeného rozsudku a i překvapivé rozhodnutí může být správné.^{101, 102, 103}

5.9.3 Absence poučení účastníků soudem dle § 118b o. s. ř.

Poučovací povinnost soudu o koncentraci řízení dle § 118b o. s. ř., tedy ke skončení prvního jednání, popř. do uplynutí lhůty soudem poskytnuté, nebyla-li provedena příprava jednání dle § 114c o. s. ř., zákon výslovně nezakotvuje. To však neznamená, že tu taková povinnost není, tedy že by soud o této koncentraci neměl poučit. Lze vycházet z ustanovení § 5 o. s. ř., který stanoví poučovací povinnost soudu účastníkům o jejich procesních právech a povinnostech. Nepoučení dle § 118b o. s. ř. není tedy ani výslovně vyjmenováno mezi výjimkami z koncentrace. Nastane-li tedy situace, že soud nepoučí účastníky o koncentraci řízení dle § 118b o. s. ř., bude se postupovat obdobně, jako v případě nepoučení dle § 114c odst. 5 o. s. ř. Možno poukázat na situaci, kdy účastníci uvedou rozhodné skutečnosti a navrhnou důkazy k jejich prokázání po skončení prvního jednání, popř. uplynutí lhůty soudem stanovené a soud by k nim za dané situace nepřihlédl. Pak by mohli účastníci podat odvolání na základě stejného ustanovení jako v případě nepoučení dle § 114c odst. 5 o. s. ř., tedy na základě § 205 odst. 2 písm. b) o. s. ř. Pokud by však odvolací soud měl za to, že výjimka z koncentrace řízení není v tomto případě možná, odvolání by bylo přípustné i na základě § 205 odst. 2 písm. c) o. s. ř., tedy že řízení je postiženo jinou vadou (nepoučením), které mohlo mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

5.9.4 Absence poučení účastníků soudem dle § 119a o. s. ř.

Opomene-li soud poučit účastníky dle § 119a o. s. ř. tedy o tom, že jsou povinni uvést veškeré skutečnosti a důkazy v rámci výjimek z koncentrace řízení do okamžiku vyhlášení rozhodnutí, ačkoli je neopomenul poučit o koncentraci řízení dle § 114c o. s. ř., popř. dle § 118b o. s. ř. nekonalo-li se přípravné jednání, mohou

---

¹⁰¹ SVOBODA, K. Do jaké míry lze dokazovat před odvolacím soudem. *Právní fórum*. 2008, roč. 5, č. 6, s. 253 – 254.

¹⁰² BUREŠ, J. Úprava koncentrace řízení v občanském soudním řádu účinná od 1. 7. 2009. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 12, s. 29 – 30.

¹⁰³ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 – 200za. Komentář*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 843 – 844.

tito účastníci podat odvolání podle § 205 odst. 2 písm. c) a f) o. s. ř., tedy tvrdit, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a zároveň, že dosud zjištěný skutkový stav neobstojí, neboť tu jsou další skutečnosti nebo jiné důkazy, které nebyly dosud uplatněny. Ty může uplatnit právě z důvodu, že nebyl řádně poučen dle § 119a o. s. ř. na základě § 205a odst. 1 písm. e) o. s. ř. Nutno upozornit na fakt, že poučení dle § 119a o. s. ř. se poskytuje pouze účastníkům přítomným na jednání. Oproti opomenutí poučit účastníky dle § 114c odst. 5 o. s. ř. a zároveň dle § 119a o. s. ř., což dává účastníkům možnost uplatnit nové skutečnosti a důkazy v odvolacím řízení bez omezení, případ absence poučení jen dle § 119a o. s. ř. dává možnost účastníkům uvádět pouze nové skutečnosti a důkazy, které bylo možné uvádět i po zkoncentrování řízení na základě výjimky dle § 118b odst. 1 o. s. ř.^{104, 105}

5.10 Klady a zápory zásady koncentrace řízení

Kladně lze jistě hodnotit posílení odpovědnosti a zvýšení nároků na aktivní zapojení účastníků a jejich zástupců v řízení. V důsledku zavedení koncentrace ke skončení prvního jednání dle § 118b odst. 1 o. s. ř., o které se budu ještě zmiňovat níže z pohledu záporných stránek koncentrace řízení, lze také předpokládat, že nebude ze strany odvolacího soudu vracováno tolik rozhodnutí soudu prvního stupně, v čemž lze spatřovat pozitivum pro celkovou koncepci občanského práva procesního. Vzhledem k možnosti různé interpretace mnohých ustanovení občanského soudního řádu a s ní spojené polemizace, spatřuji v souvislosti s koncentrací řízení spíše zápory, protože si myslím, že zákon by měl být tvořen tak, aby z něj bylo patrné co lze a co naopak nelze, aby byl tedy přesný a srozumitelný. Níže se pokusím shrnout problémy, na které jsem narazila během psaní této práce. Ne všechny ovšem lze hodnotit úplně záporně, často je to otázka názoru nebo lze na určitém ustanovení spatřovat klady i zápory. Věcí názoru je také otázka, zda by občanský soudní řád potřeboval přijetí další novely, která by mohla změnit celkovou koncepci našeho pojetí koncentrace řízení, anebo by mohla pouze modifikovat určitá

---

¹⁰⁴ HAMUL'ÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 123 – 124.

¹⁰⁵ Jiný názor prezentuje L. Drápal v: DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 – 376. Komentář*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 1643, kde uvádí, že uplatnění výjimky dle § 205a odst. 1 písm. e) o. s. ř. má za následek, že se celé odvolací řízení bude řídit pravidly úplné apelace, tedy že omezení možnosti uvést nové skutečnosti a nové důkazy se při odvolání vůbec neuplatní.

ustanovení. Ne každá novela totiž musí být přínosem do právního řádu a většinou s tím, že vyřeší nějaký problém, vystane jiný.

Jako první bych uvedla kritizované ustanovení § 114b odst. 5 o. s. ř., na jehož základě může soud vydat rozsudek pro uznání, jako velmi přísnou sankci pro žalovaného. Vhodnější by zde nejspíš bylo vydání rozsudku pro zmeškání, protože naplnění institutů břemene tvrzení a břemene důkazního již ve stadiu přípravy jednání, je mnohokrát dosti obtížné. Pokud jde o lhůtu poskytnutou soudem k vyjádření se na výzvu soudu a její zařazení mezi lhůty zákonné, soudcovské nebo popř. smíšené, je otázkou spíše pro teoretiky, pro koncentraci řízení a pro soudce toto nemá větší význam.

Ani ustanovení § 114c o. s. ř. o přípravném jednání a o koncentraci řízení, která nastane k okamžiku skončení přípravného jednání, popř. ke skončení lhůty poskytnuté soudem, není bezproblémové. Společně s ustanovením § 118b o. s. ř. o koncentraci řízení, která nastane k okamžiku skončení prvního jednání, popř. ke skončení lhůty poskytnuté soudem, se jedná o první typ koncentrace řízení u nás. Druhým typem koncentrace je pak koncentrace řízení dle § 119a o. s. ř., na jehož základě k ní dochází až vyhlášením rozhodnutí soudu prvního stupně. V naší platné úpravě tedy lze hovořit o dvou typech koncentrace řízení, přičemž ta na základě § 119a o. s. ř. je označována jako neúplná apelace a podle některých soudců by měla úplně vymizet, což by ale bylo dle mého názoru dosti přísné. V souvislosti s ustanovením § 114c odst. 2 o. s. ř. se nabízí otázka, zda se musí k přípravnému jednání dostavit osobně účastník řízení nebo zda postačí účast pouze jeho zástupce, jak by se zdálo logické, protože je pouze jemu doručováno předvolání, pokud se po účastníkovi nežádá speciální právní úkon ve smyslu § 50b odst. 4 o. s. ř. Z § 114c odst. 2 o. s. ř., ale spíše vyplývá, že by se měli dostavit oba dva, protože § 114c odst. 6 a 7 o. s. ř. pak pojednává o následcích nedostavení se žalovaného a žalobce. V praxi toto ustanovení soudci interpretují různě a některým stačí přítomnost pouze zástupce, jiným ne. Někteří soudci naopak, možná i právě zčásti kvůli tomuto nedostatku v zákoně, přípravné jednání nenařizují vůbec. Zákonodárce měl být přesnější. Dále se nabízí otázka, jak řešit situaci, když ani jeden účastník nepodá žádost ve smyslu § 114c odst. 4 o. s. ř. o poskytnutí dodatečné lhůty k tvrzení rozhodujících skutečností, navrhování důkazů či jiných procesních povinností, která nesmí být delší než 30 dní a ze zákona vyplývá, že ji lze poskytnout pouze na návrh (žádost) jednoho z účastníků a soudce si nevyhradil dostatečný

časový prostor k vyjasnění sporných skutečností. Na řešení této situace se vyskytuje mnoho názorů a návrhů na způsob jejího řešení, ale jde opravdu pouze o návrhy a spekulace, protože v praxi nelze žádný způsob řešení uplatnit, jelikož nám pro to chybí zákonná úprava. Všechny alternativy řešení této situace však směřují ke kladnému a správnému cíli, aby došlo ke koncentraci řízení až ve chvíli, kdy má soud ucelený přehled o věci. Bylo by tedy vhodné tuto situaci, která může nastat nikoli pouze výjimečně, vyřešit buď modifikací ustanovení § 114c odst. 5 o. s. ř., nebo judikaturou. Jako poslední věc v souvislosti s § 114c o. s. ř. lze zmínit sankce za nedostavení se k přípravnému jednání, které spočívají ve vydání rozsudku pro uznání v případě nedostavení se žalovaného a v zastavení řízení v případě nedostavení se žalobce. Kladnou stránku těchto sankcí lze spatřovat v rovnosti obou stran sporu, dříve byl totiž sankcionován pouze žalovaný. Naopak nedostatkem se může jevit přísnější sankce právě pro žalovaného. Zde bych v rámci *de lege ferenda* navrhovala opět místo rozsudku pro uznání vydání rozsudku pro zmeškání, protože může nastat situace, kdy se žalovaný nedostaví v důsledku např. vážné dopravní nehody, kdy nebude mít ani možnost se omluvit.

Stejný problém jako u přípravného jednání, může nastat i u koncentrace řízení dle § 118b odst. 1 o. s. ř., pokud se nestačí nebo nelze vyřešit všechny sporné skutečnosti, což není nikterak výjimečné, zvláště pak u složitých případů. Na povrch se opět dostává několik možných způsobů řešení dle různých autorů. V úvahu *de lege ferenda* také přichází možnost, že v takové situaci se bude na danou věc vztahovat až koncentrace řízení dle § 119a o. s. ř., popř. že by měl soudce již předem rozložit první jednání na více dní, ale to v praxi vzhledem k vytíženosti soudců zřejmě nebude přicházet v úvahu. Opět ale všechny alternativy řešení této situace sledují kladný cíl, aby ke koncentraci řízení došlo až ve chvíli, kdy je projednávána věc tzv. „na stole“. Ke koncentraci řízení nemůže dojít bez poučovací povinnosti soudu, která sice vyplývá z § 5 o. s. ř., ale nevypývá z něj v jakém okamžiku má být učiněna. Zde shledávám další nedostatek v souvislosti s ustanovením § 118b o. s. ř. a *de lege ferenda* bych navrhovala tuto poučovací povinnost zakotvit do tohoto ustanovení. Absenci této poučovací povinnosti navrhuji zakotvit též v rámci výjimek z koncentrace řízení na základě tohoto ustanovení. Pokud soudce účastníky o něčem poučí a oněčem nikoli, lze hovořit o tzv. „kouskované koncentraci“. Další záporný bod lze nalézt v § 118b odst. 2 o. s. ř., který stanoví, že na změnu žaloby nemá koncentrace řízení žádný vliv. Se změnou žaloby je ale většinou potřeba navrhovat

nové důkazy a v tomto důsledku, to vede k neunesení břemene důkazního a tedy neúspěchu ve věci a často podání nové žaloby. *De lege ferenda* by se měla koncentrace řízení posunout na konec prvního jednání po připuštění změny žaloby. Hospodárnost je zajištěna tím, že změna žaloby nemusí být připuštěna vůbec. Kladnou stránku na ustanovení § 118b o. s. ř. lze spatřovat v možnosti poskytnutí lhůty soudem k doplnění tvrzení a označení důkazů, popř. jiných procesních povinností, resp. v jejím časovém neomezení a ponechání možnosti volné úvaze soudu, oproti této lhůtě poskytnuté soudem při přípravném jednání. Obě tyto lhůty lze přitom prodlužovat, ale tu v přípravném jednání, která je oproti lhůtě dle § 118b o. s. ř. pouze na návrh, pouze do uplynutí 30 dnů dle § 114c odst. 4 o. s. ř.

Negativně hodnotím i tendenci stále pevnějších pravidel a formalizmu, tedy omezování možnosti soudce zasahovat do postupu řízení v konkrétní věci, tedy i úplné odstranění soudcovské koncentrace dle dřívějšího § 118c o. s. ř.

Na konci této kapitoly bych ještě ráda zmínila dvě věci. První se týká otázky vázanosti soudu koncentrací řízení. Obecně lze říci, že soud je koncentrací vázán, přitom by ale být spíše neměl. „*Soud má mít stále možnost „svévolně“ dokazovat a vtahovat do řízení skutečnosti, které žádný z účastníků ani netvrdí.*“¹⁰⁶ Koncentrace řízení nedopadá na soud, pokud jde o věci uvedené v § 120 odst. 2 o. s. ř., na které obecně nedopadá koncentrace řízení vůbec, a jde tedy o výjimku. Za další výjimku z vázanosti soudu koncentrací řízení je ustanovení § 120 odst. 3 o. s. ř., který stanoví možnost soudu provést jiné než účastníky navržené důkazy v případech, kdy jsou potřebné ke zjištění skutkového stavu a vyplývají z obsahu spisu. Nemůže provést důkazy tedy libovolně, a vždy jejich provedení musí odůvodnit. Druhou věcí je otázka možnosti odstoupení účastníka od doposud shodného skutkového tvrzení. V této věci bych se přikláněla k názoru, že odstoupit lze, ale pouze do okamžiku, než nastanou účinky koncentrace řízení, nikoli vždy.

---

¹⁰⁶ SVOBODA, K. Nový režim koncentrace v civilním sporu – z bláta do louže. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 3, s. 23.

6. Přehled judikatury související s koncentrací a skutkovou fikcí

Nutno na začátek této kapitoly podotknout, že judikatura související s koncentrací řízení není komplexní a dostačující. Situace se ale snad bude zlepšovat. Tento nedostatek jsem již zmínila v kapitole pojednávající o výjimkách ze zásady koncentrace řízení, konkrétně ve výkladu o skutečnostech a důkazech, které mají zpochybnit věrohodnost provedených důkazů (kapitola 5.5.1), kde se rozchází názor Nejvyššího soudu a Ústavního soudu ve výkladu pojmu „věrohodnost“. Kvůli tomuto nedostatku je citovaná judikatura vydaná ještě před přijetím novely provedené zákonem č. 7/2009 Sb. Lze ji ale aplikovat i na nynější koncentraci dle § 114c odst. 5 o. s. ř. a § 118b odst. 1 o. s. ř., nikoli pouze na tu dle § 119a o. s. ř., která byla jedinou platnou koncentrací do přijetí zmíněné novely, protože obsahovala i výjimku věcí uvedených v dřívějším ustanovení § 118b o. s. ř., kdy docházelo ve vyjmenovaných typech řízení¹⁰⁷ ke koncentraci také již v souvislosti se skončením prvního jednání, jak je tomu dnes. Níže tedy uvedu příkladmo několik konkrétních rozhodnutí, které s koncentrací řízení souvisejí, a pokusím se tak poskytnout stručný přehled judikatury týkající se této problematiky.¹⁰⁸

6.1 Obecný režim koncentrace

- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 5. 11. 2007, sp. zn. IV. ÚS 13/2007

Toto usnesení Ústavního soudu se snaží vysvětlit smysl a účel principu koncentrace řízení dle § 118b o. s. ř.

---

¹⁰⁷ Znění § 118b odst. 1 o. s. ř. účinném do 30. 6. 2009: „Ve věcech ochrany osobnosti podle občanského zákoníku, ve věcech ochrany proti uveřejňování informací, které jsou zneužitím svobody projevu, slova a tisku, popřípadě ochrany práv třetích osob podle právních předpisů o hromadných informačních prostředcích, ve sporech vyvolaných konkursem a vyrovnáním, o základu věci ve sporech o ochranu hospodářské soutěže, o základu věci ve sporech o ochranu práv porušených nebo ohrožených nekalým soutěžním jednáním, o základu věci ve sporech z porušení nebo ohrožení práva na obchodního tajemství a v dalších případech stanovených zákonem mohou účastníci uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání nejpozději do skončení prvního jednání, které se v nich konalo; k později uvedeným skutečnostem a důkazům se nepřihlíží. To neplatí, jde-li o skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků, které nastaly (vznikly) po prvním jednání nebo které účastník nemohl bez své viny včas uvést.“

¹⁰⁸ K vypracování této kapitoly jsem použila monografii: SVOBODA, K. *Přehled judikatury. Poučovací povinnost soudu a koncentrace řízení*. Praha: ASPI, a.s., 2009, 100 s.

Z odůvodnění:

Princip koncentrace řízení podle § 118b o. s. ř. nelze chápat jako trest dopadající na účastníka řízení, pokud podcenil její následky a včas neshromáždil všechny relevantní podklady. Jde především o nástroj k naplnění ústavního práva na projednání a rozhodnutí ve věci v přiměřené době.

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. 3. 2007, sp. zn. II. ÚS 397/2006

Tento nález Ústavního soudu pomáhá řešit problematiku dokazování a s ní spojené instituty břemene důkazního a břemene tvrzení v souvislosti s jejich neunesením ze strany účastníka řízení.

Z odůvodnění:

Sporná řízení podle občanského soudního řádu se, mimo jiné, řídí principem projednáním a principem koncentrace řízení. Podle § 120 odst. 1 o. s. ř. jsou účastníci povinni označit důkazy k prokázání svých tvrzení a soud rozhoduje, které z navrhovaných důkazů provede. Pokud byl účastník řádně poučen, nese následky spojené s neunesením břemene tvrzení a důkazního břemene. Občanský soudní řád připouští z tohoto pravidla jistou výjimku (§ 120 odst. 3 věta první o. s. ř.). Tuto výjimku je nutno interpretovat restriktivně, aby soud nezasáhl do principu rovnosti účastníků řízení. Jestliže soudce využije své skutkové a důkazní iniciativy, musí takový postup náležitě odůvodnit, aby nemohl být považován za libovolný.

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2003, sp. zn. 21 Cdo 818/2002

Tento rozsudek Nejvyššího soudu objasňuje pojem věrohodnosti důkazních prostředků.

Z odůvodnění:

Zpochybněním věrohodnosti důkazních prostředků se rozumí tvrzení a prokazování takových skutečností, které vyvracejí závěry soudu prvního stupně o tom, že určitý důkazní prostředek je věrohodný. Zpochybnění věrohodnosti důkazních prostředků může spočívat i na takových skutečnostech, které – kdyby byly prokázány – mohou mít samy o sobě nebo ve spojení s již známými skutečnostmi vliv na hodnocení věrohodnosti již provedených důkazních prostředků. Věřohodnost

důkazních prostředků může být zpochybněna například tehdy, bude-li tvrzeno a prokázáno, že svědek vypovídal o věci pod vlivem návodu nebo výhrůžky (tedy „křivě“), že listina je ve skutečnosti falzifikátem apod. Nejde však o zpochybnění věrohodnosti důkazního prostředku, jestliže účastník uvede v odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně nebo za odvolacího řízení skutečnosti či navrhne důkazy, pomocí kterých má být skutkový stav věci zjištěn jinak, než jak ho zjistil soud prvního stupně. Uvedením skutečností a označením důkazů o věci samé totiž účastník nezpochybňuje věrohodnost důkazních prostředků, ale požaduje zjištění skutkového stavu soudem jinak. Takový postup neodpovídá požadavkům ustanovení § 205a odst. 1 písm. c) o. s. ř.

6.2 Zvláštní typ koncentrace na základě výzvy podle § 114b o. s. ř.

- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 16. 11. 2006, sp. zn. III. ÚS 91/2006

Toto usnesení Ústavního soudu řeší problematiku fikce uznání uplatňovaného nároku a následného vydání rozsudku pro uznání.

Z odůvodnění:

Stěžovatel zjevně zaměňuje fikci uznání (§ 114b odst. 5 o. s. ř.) s vyvratitelnou skutkovou domněnkou. Marné uplynutí lhůty stanovené v usnesení podle § 114b odst. 1 o. s. ř. však znamená založení procesního stavu, že žalovaný žalobou uplatněný nárok uznal, a to bez ohledu na to, zda je uznává „ve skutečnosti“. Proto nelze připustit možnost dokládat, že „ve skutečnosti“ naopak nárok neuznal (resp. uznání vyvracet). Jestliže účinky fikce nastaly, pak na jejích důsledcích ve smyslu existence základu pro vydání rozsudku pro uznání (§ 153a odst. 3 o. s. ř.) nemůže ničeho změnit ani okolnost, že později žalovaný uplatněnému nároku oponoval, resp. „vyličil rozhodující skutečnosti, na nichž staví svoji obranu“.

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1109/2004

Toto usnesení Nejvyššího soudu se zabývá výzvou soudu k vyjádření se účastníka řízení ve věci.

Z odůvodnění:

V případě, že je již ze samotného obsahu obžaloby (ze skutkových tvrzení v ní obsažených), popřípadě též z listinných důkazů, které žalobce k žalobě připojil, zjevné, že žaloba nemůže být úspěšná, i kdyby všechna tvrzení obsažená v žalobě byla prokázána, není k naplnění účelu řízení potřebné, aby soud požadoval po žalovaném v rámci přípravy jednání písemné vyjádření ve věci. Ve věci samé totiž v takovém případě bude možné rozhodnout – protože není potřebné provádět dokazování – vždy při jediném (prvním) jednání.

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2003, sp. zn. 21 Cdo 968/2003

Tento rozsudek Nejvyššího soudu řeší podmínky řízení a jejich nedostatky a v tomto důsledku nastalé zastavení řízení.

Z odůvodnění:

Usnesení podle § 114b odst. 1 o. s. ř. je právním prostředkem přípravy jednání, kterou soud provádí se záměrem (srov. § 114a odst. 1 o. s. ř.), aby bylo možné věc rozhodnout zpravidla při jediném jednání. K přípravě jednání soud přistoupí až tehdy, jsou-li splněny podmínky řízení a byly-li odstraněny případné vady v žalobě. Zjistí-li soud, že tu je takový nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit, nebo že se nedostatek podmínky řízení nepodařilo odstranit, řízení zastaví (§ 104 o. s. ř.). Má-li žaloba vady (proto, že neobsahuje všechny stanovené náležitosti, že je nesrozumitelná nebo neurčitá), soud žalobu odmítne, nebyla-li přes výzvu předsedy senátu řádně opravena nebo doplněna, a v řízení nelze pro tento nedostatek pokračovat (§ 43 odst. 2 o. s. ř.).

6.3 Poučovací povinnost soudu

- Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 22. 1. 2002, sp. zn. 10 Co 668/2001

Toto usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem shledává rozhodnutí okresního soudu nesprávným v důsledku absence poučovací povinnosti.

Z odůvodnění:

Okresní soud – procesně zcela nepředvídatelným způsobem a při nerespektování ust. § 118a odst. 2 o. s. ř. na základě dokazování dospěl k závěru, že smlouva o dílo, kterou účastníci uzavřeli, je absolutně neplatná. Podle jeho názoru „smlouva je neurčitá svým obsahem, když předmět smlouvy není řádně vymezen, není zde uvedeno, na kterém pozemku má být rodinný dům postaven, tedy označení parcelního čísla, katastrálního území, tato skutečnost byla mezi účastníky sporná v průběhu řízení a nebyla odstraněna provedenými důkazy“. Absolutní neplatnost uvedené smlouvy okresní soud shledal též z toho důvodu, že „předmět plnění byl v době vzniku právního úkonu nemožný“. Tento svůj závěr nijak účastníkům neavizoval. Tím účastníkům znemožnil reagovat na nově nastolenou situaci a zatížil řízení vadou, která mohla přivodit nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 219a odst. 2 o. s. ř.).

- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 1. 2002, sp. zn. 11 Cmo 294/2001

Tento rozsudek Vrchního soudu v Praze stanovuje následky nedostavení se účastníka řízení k jednání bez řádné omluvy.

Z odůvodnění:

Bylo na žalovaném, aby skutečnosti, na nichž hodlá postavit svou obranu vůči žalobou uplatněnému nároku, uvedl před soudem prvního stupně a nabídl o nich důkazy. Tím, že se k jednání, při němž byl rozsudek ve věci vyhlášen, nedostavil bez řádné omluvy, vzdal se i dobrodiní ustanovení § 119a odst. 1 o. s. ř., které ukládá předsedovi senátu, aby (s výjimkou věcí uvedených v § 120 odst. 2 o. s. ř.) účastníky přítomné při jednání poučil, že všechny rozhodné skutečnosti musí uvést a že důkazy musí být označeny dříve, než ve věci vyhlásí rozhodnutí, neboť později uplatněné skutečnosti a důkazy jsou odvolacím důvodem jen za podmínek uvedených v § 205a o. s. ř.

7. Právní úprava koncentrace řízení v Anglii a Walesu

Právní úpravu koncentrace řízení v Anglii a Walesu jsem si vybrala z důvodu odlišného systému práva, na kterém je právní řád těchto zemí postaven, zároveň však z důvodu postupného přibližování se anglické právní úpravy civilního soudního řízení ke kontinentální právní úpravě.

Pro správné pochopení jakékoliv právní úpravy *de lege lata* je nutné nejen se poohlédnout po historickoprávních souvislostech, které předcházely té současné, ale zároveň je vhodné provést komparaci se zahraniční právní úpravou daného institutu, která nám také často pomůže ke zpracování návrhů *de lege ferenda*.

7.1 Obecný úvod do právní úpravy civilního soudního řízení

Po velké reformě civilního soudního řízení, kterou byl pověřen r. 1994 Lord Woolf, vstoupil v platnost kodex *The Civil Procedure Rules* (dále jen CPR).¹⁰⁹ Tento kodex zakotvuje právní úpravu civilního soudního řízení v Anglii a Walesu. Kodex nabyl účinnosti dne 26. dubna 1999 a nahradil tak dosavadní právní úpravu představovanou *The Rules of the Supreme Court a the County Court Rules*. Pravidla obsažená v *The Civil Procedure Rules*, o kterých dále podrobněji vykládají tzv. *practice directions* (něco jako náš komentář), se uplatní v řízení před soudy hrabství (*county courts*), Vrchním soudem (*the High Court*) a občanskoprávním kolegiem Odvolacího soudu (*Civil Division of the Court of Appeal*). Naopak tribunály mají vlastní procesní ustanovení. Tato reforma měla mimo jiné za cíl zrychlit civilní soudní řízení, a to prostřednictvím zvýšení aktivní role soudce při vedení řízení, a s tím související posílení koncentrace řízení. Velký rozdíl v porovnání s naší právní úpravou lze spatřovat v mnohem větší možnosti soudu zasáhnout do řízení a po uvážení připustit nové skutečnosti a důkazy. Právní úprava civilního soudního řízení v Anglii a Walesu není tedy tak přepjatě formalizovaná, jak ta naše. První část CPR tvoří obecné zásady (*overriding objectives*), které obsahují základní cíle, jichž by mělo být v řízení dosaženo a na něž musí soudce dbát. Mezi tyto cíle patří zajištění účastníkům rovné postavení či rychlost řízení. V konkrétním řízení, které se většinou koná před soudy hrabství, se postupuje třemi možnými

---

¹⁰⁹ The Civil Procedure Rules [online]. [naposledy navštíveno dne 18. března 2012]. Dostupné na: <http://www.justice.gov.uk/civil/procrules_fin/menus/rules.htm>.

způsoby, tzv. *tracky*, podle hodnoty sporu, což ovšem není jediné kritérium pro zařazení do určitého *tracku*.¹¹⁰

7.2 Prvky koncentrace v řízení na prvním stupni

Sporné řízení je zahajováno prostřednictvím tzv. *claim form*, tedy vyplněného žalobního formuláře, který poskytuje soudu i žalovanému základní informace o daném předmětu sporu. Součástí tohoto formuláře jsou nebo současně s ním mohou být doručeny i tzv. *particulars of claim* (dále už jen žaloba), které slouží k doplnění a upřesnění tvrzení obsažených v žalobním formuláři. Pokud si žalobce nezvolí tento postup, musí být žaloba doručena žalovanému nejpozději do 14 dnů po doručení žalobního formuláře (7.4 CPR). V případě, že žalovaný nesouhlasí s tvrzeními a důkazy v nich uvedenými, může se v zákonem stanovené lhůtě, která je 28 dní od doručení žaloby při jejím potvrzení a v ostatních případech je tato lhůta 14denní od doručení žaloby (15.4 CPR), která může být prodloužena také na 28 dní dle části 15.5 CPR, pokud s tím účastníci souhlasí, vyjádřit k žalobě a sdělit soudu, na čem staví svoji obranu (*defence* 15.2 CPR). Pokud se ve stanovené lhůtě nevyjádří nebo nepotvrdí přijetí žaloby, může soud vydat rozsudek pro zmeškání (*default judgment*, Part 12 CPR), což je další rozdíl v porovnání s naší právní úpravou, kdy může v této situaci u nás soud vydat pouze rozsudek pro uznání. Dalšími předpoklady, které musí být splněny, pro vydání rozsudku pro zmeškání je řádné doručení žaloby žalovanému, dále že žalovaný neplnil nárok uplatněný v žalobě žalobci dobrovolně a žalovaný neuznal tento nárok (čl. 4.1 *practice directions*), poté přichází v úvahu vydání rozsudku pro uznání. Rozsudek pro zmeškání z důvodu nevyjádření se k žalobě může soud vydat i v případě, že žalovaný potvrdil její přijetí, ale nevyjádřil se ve stanovené lhůtě k žalobě. *De lege ferenda* jsem již několikrát výše upozorňovala na vhodnost přechodu právě k institutu rozsudku pro zmeškání. Náležitosti obsahu vyjádření se k žalobě upravuje část 16.5 CPR.

Zvláštností právní úpravy Anglie a Walesu je možnost přerušení řízení, která je u nás vyloučena. Jedním z důvodů pro přerušení řízení může být skutečnost, že se žalovaný nevyjádřil k žalobě, a od uplynutí lhůty k vyjádření se přitom uběhlo minimálně 6 měsíců a žalobce nepodal návrh na vydání rozsudku pro zmeškání.

---

¹¹⁰ HAMUL'ÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 145 – 147.

Návrhu žalobce na vydání rozsudku pro zmeškání, který může mít podobu *request* nebo *application*, může být vyhověno za situace, kdy se žalovaný ve stanovené lhůtě nevyjádří k žalobě nebo alespoň nezašle soudu potvrzení o doručení žaloby.

Všechny výše uvedené písemné procesní úkony účastníků označované jako *statements of case* (dříve jako *pleadings*), spadají do fáze přípravy jednání, která je základem anglického civilního řízení a umožňuje účastníkům reagovat na tvrzené skutečnosti a navrhované důkazy, žádat jejich doplnění a zároveň tak vyřešit velkou část sporů právě v této přípravné fázi, a mají sloužit k co nejpřesnějšímu zjištění všech významných skutečností a náležitě přípravě na ústní jednání.

Civil Procedure Rules upravují i možnost doplnění *statements of case* (dále už jen procesních podání), a to buď bez dalšího, nebo se souhlasem účastníků či soudu (Part 17 CPR). I v případě, že není třeba výslovného souhlasu soudce, může soud však doplnění procesního podání zamítnout. V případě přistoupení a záměně účastníků a doplnění či změně žalobního nároku všeobecně platí, že takové změny nejsou, až na celou řadu výjimek vyplývajících z bohaté judikatury, povoleny.¹¹¹ Některé výjimky naopak vyplývají přímo ze zákona, kdy např. změna žaloby je možná v případě, kdy je postavena na stejných skutkových základech (17.4 CPR). I u nás bude taková změna žaloby přípuštěna, půjde ale jen o pár případů, protože většina změněných žalob vyžaduje nová tvrzení či důkazy.

Cílem celé této přípravné fáze řízení je připravit jednání tak, aby bylo možno rozhodnout věc při jediném jednání, a přispět tak k urychlení soudního řízení. Právě v této fázi jsou právě proto účastníci povinni navrhnout důkazy k prokázání svých tvrzení a poskytnout je druhé straně. V případě, že účastník neodkryje některý z důkazů nebo neumožní seznámení se s ním jinému účastníkovi, nemůže tento důkaz použít k prokázání svých tvrzení. Důvodem takové právní úpravy je umožnit stranám ještě před nařízením jednání zhodnotit konkrétní případ, napomoci uzavření smíru, vyhnout se neočekávaným událostem (překvapení účastníků) v průběhu jednání, a předejít tak zbytečnému odročování jednání.¹¹²

V rámci tzv. *trial* (hlavního jednání), v ideálním případě jediném koncentrovaném jednání, dochází k provádění důkazů. Zajímavé je, že od zahájení řízení, přes přípravu jednání až do tohoto jednání většinou uplyne jeden až dva roky.

---

¹¹¹ SIME, S., FRENCH, D. *Blakstone's Civil Practice*. NY: Oxford University Press, 2009, s. 403.

¹¹² SIME, S. *A practical Approach to Civil Procedure*. Ninth Edition. NY: Oxford University Press, 2006, s. 7.

Na druhou stranu většina případů se vyřeší ještě před nařízením jednání, což je výsledek velmi precizní přípravy jednání činěné ve vysoké interakci soudu a účastníků řízení navzájem. Ti mají možnost se v rámci této fáze seznámit s žalobou, vyjádřením se k ní, odpovědí žalobce na toto vyjádření, popř. žádat o doplnění či vyjasnění určitých skutečností, čímž jsou obeznámeni s celým případem a pečlivě mohou zvážit, zda je pro ně výhodné pokračovat v ústním jednání. Přestože zde tedy není řízení výrazným způsobem koncentrováno a účastníkům je tak ponechán téměř volný prostor pro uvádění nových skutečností a důkazů, účastníci jsou nuceni ke zvýšené odpovědnosti celou řadou jiných institutů a lhůt, což v souhrnu vede k důkladné přípravě na jediné koncentrované jednání ve věci či urovnání sporu jinou cestou. Výhodou takového postupu je i skutečnost, že případné rozhodnutí vydané při tomto jednání nemůže být ve většině případů pro účastníky, kteří měli dostatek času na seznámení se s tvrzeními a důkazy druhé strany, překvapivé.¹¹³

Co se týká odvolacího řízení, které je upraveno v 52. části CPR, a možnosti uvádět nové důkazy v této fázi řízení, je, oproti české právní úpravě založené na řadě výjimek z neúplné apelace, ponechána poměrně široká možnost úvahy soudci. Tato možnost je ale také samozřejmě omezena a také, stejně jako naše platná právní úprava, obsahuje výjimky z koncentrace v rámci odvolacího řízení.

Celkové pojetí institutu koncentrace řízení v Anglii a Walesu je tedy mnohem benevolentnější než u nás, to se ale v důsledku velmi liberálního pojetí koncepce civilního procesu do doby zásadní reformy, dalo předpokládat. Je to ovšem také věc kultury a mentality každého národa. Anglická právní úprava civilního procesu tak v konečném důsledku dokázala najít harmonii mezi poměrně širokým prostorem, který je ponechán účastníkům řízení a zásahy soudu, který však není svázán pouze strohými pravidly, ale je mu nechána poměrně široká možnost úvahy při připouštění nových skutečností a důkazů, s hlavním důrazem na „férovost“ vůči druhé straně, v čemž by se mohla naše právní úprava inspirovat.

---

¹¹³ HAMUL'ÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, s. 152.

8. Závěr

Zásada koncentrace řízení je jednou z tzv. odvětvových zásad civilního procesu a úzce souvisí s dalšími zásadami, především se zásadou arbitrárního pořádku a legálního pořádku, zásadou jednotnosti řízení a zásadou eventuální. Důležitost všech zásad obecně je v jejich použití při aplikaci a interpretaci právních norem a jejich dotváření. Právní předpisy by měly být s těmito zásadami v souladu, a ne pouze modifikovat zásady jiné. To by svědčilo o potřebě rekonstrukce toho kterého právního odvětví. Pokud jde o použití termínu zásada či princip, jsou tyto dva pojmy často používány jako synonyma, ani já v této práci nedělám rozdíl mezi těmito termíny. Obecně však platí, že pojem zásada je konkrétnější a rozumí se jím spíše pravidla, která se vztahují pouze na určitou oblast práva.

Po teoretickém vymezení jednotlivých zásad, po komparaci s historickou právní úpravou a logickým výkladem současné právní úpravy jednotlivých institutů souvisejících s koncentrací řízení, docházím k závěru, že koncentrace řízení se vztahuje pouze na procesní úkony spojené s povinností tvrzení a povinností důkazní, i přesto že § 114c odst. 3 o. s. ř. ji spojuje i s dalšími procesními povinnostmi účastníků.

Při psaní této práce jsem si často kladla otázku, zda současná právní úprava civilního soudního řízení a koncentrační prvky v ní uplatňované opravdu slouží k urychlení řízení, a chtěla jsem na ni nalézt odpověď. Hlavním cílem veškerých novelizací, které vedly k současné podobě civilního soudního řízení, jistě byla snaha o jeho urychlení, ale podařilo se jim to? Domnívám se, že novela provedená zákonem č. 30/2000 Sb. byla velmi přínosná a opravdu se jí podařilo zrychlit civilní soudní řízení nejenom opětovným zavedením právě institutu koncentrace řízení na základě § 118b o. s. ř. a § 118c o. s. ř., ale též znovuzavedením institutu neúplné apelace dle § 119a o. s. ř., tedy druhým typem koncentrace řízení pod jiným názvem. Co se týká další významné novely provedené zákonem č. 7/2009 Sb., zde už tak o její prospěšnosti přesvědčená nejsem. Obávám se, že „nový“ režim koncentrace řízení, který tato novela přinesla, v civilních sporech nevede k rychlejšímu a spravedlivějšímu rozhodování. Novela občanského soudního řádu jistě přinesla pozitivum v kladení většího důrazu na řádnou přípravu jednání, modifikací ustanovení § 114c o. s. ř. a tedy zavedením institutu přípravného jednání, a posílením

odpovědnosti účastníků řízení za výsledek sporu. Novela ale dle mého názoru není příliš konkrétní a nečelí různým procesním situacím, které v právní praxi nastávají. Předčasně zkoncentrované řízení může totiž vést k soudnímu rozhodování, které je postaveno na zcela nesprávném zjištěném skutkovém stavu, a konečným výsledkem pak mohou být nespravedlivá rozhodnutí, což jistě není správné a určitě to nebyl ani záměr zákonodárce. Soudy se tedy snaží překlenout tento problém cestou výjimek z koncentrace řízení. Například soudy umožňují další návrhy na doplnění dokazování s odůvodněním, že je účastníci řízení dříve neučinili, jelikož bez své viny se jim nedostal dostatek skutkových informací. Soudci pak ve snaze dospět ke zjištění úplné pravdy častokrát užívají ustanovení § 120 odst. 3 o. s. ř., protože toto ustanovení připouští skutkovou a důkazní iniciativu soudu.

Česká právní úprava koncentrace civilního soudního řízení se potýká s celou řadou dalších nedostatků, na které jsem upozorňovala v průběhu celé práce, zejména pak v kapitole o kladech a záporech koncentrace řízení (kapitola 5.10), kde jsem se tyto nedostatky pokusila shrnout. Jedním z nich je nedostatečný prostor a možnost volné úvahy soudu dotýkající se způsobu vedení řízení a posouzení, zda doplněním nových skutečností a důkazů dojde k nepřiměřeným průtahům, či přepjatý formalismus naší právní úpravy civilního soudního řízení. Všechny nedostatky pak zasahují do právní jistoty účastníků řízení a negativně ji ovlivňují.

Právě fakt, že jsem se při psaní této práce musela potýkat s tolika problémy, byl pro mě největším přínosem a teprve tehdy jsem si uvědomila, jak je právo a právní věda komplikovaným oborem, jak je důležitá správná interpretace jednotlivých ustanovení, jak je v mnohých případech významná, tolik mezi studenty neoblíbená, judikatura, ačkoli je právě v souvislosti s touto problematikou nedostatečná, a jak těžkou pozici má osoba v roli zákonodárce. Dalším přínosem pak pro mě byla možnost rozhovoru s několika soudci a tedy možnost získat tak alespoň nějakou představu o tom, jak je to ve skutečnosti v praxi a co si právě soudci o samotné koncentraci řízení myslí. V přílohách přikládám několik vyplněných dotazníků, které jsem si pro soudce připravila právě pro získání alespoň malého povědomí o této problematice z praxe.

V důsledku daného právního stavu, který máme, se domnívám, že místo dalších novel občanského soudního řádu, kterých již bylo více než dost, bude nutné, aby byl přijat úplně nový občanský soudní řád, který bude odpovídat dnešní době a jejím celospolečenským potřebám.

Jedním z cílů mé práce bylo tedy i poukázat na existenci problémů se zásadou koncentrace řízení v českém civilním procesu souvisejícími, objevit jejich řešení a navrhnout nejpřijatelnější alternativní postupy právě při řešení těchto problémů. Pevně věřím, že se mi i tento účel pomocí komparační pasáže a úvahy *de lege ferenda* podařilo splnit.

9. Resumé

The main topic of the submitted diploma work is the legal regulation concerning the concentration principle and its use in civil judicial proceeding in the Czech republic. The principle of concentration of proceeding means, that all facts and evidence have to be claimed by the participants till the end of a certain period of time. After the end of this certain period of time the participants of the proceeding can claim new facts or suggest new evidence only under the exceptions determined by law. The main aim of this principle is to speed up the proceeding.

The concentration principle is very closely connected with many other principles, especially with principle of the arbitrary order, principle of the legal order, principle of the uniformity of procedure and contingent principle. There is written about all of these principles and other institutes which are connected with the concentration principle in the work. The work in addition includes historical base of the concentration principle in the Czech republic and comparison the aspects of this principle in the English law, which is based on the different legal system, but which more and more brings near the aspects of the continental legal regulation.

The questions of the concentration of the proceeding are very closely connected with two huge amendments of the Civil Procedure Code (Act N. 99/1963 Coll.). These are the Act N. 30/2000 Coll. and the Act N. 7/2009 Coll. Both these acts made a lot of changes in legal regulation of the civil proceeding, not only the changes of the concrete institutes but in general concept of the civil proceeding which tends to a principle of formal truth.

The concentration principle brings its many problematical aspects. Almost all of them exist because of absences in the Civil Procedure Code. I tried to solve possibly problematical situations in this work, if you like I tried to suggest as the best as possible method of solution in these situations.

I assume that instead of others amendments of the Civil Procedure Code, it will be necessary to receive pass a bill on complete the new Civil Procedure Code.

10. Seznam použitých pramenů a literatury

České knižní publikace

DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 – 200za. Komentář.* 1. vydání. Praha: Nakladatelství C.H.Beck, 2009, 1579 s.

DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 – 376. Komentář.* 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, 3343 s.

HAMUL'ÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení.* 1. vydání. Praha: Nakladatelství Leges, s.r.o., 2010, 192 s.

HORA, V. *Učebnice civilního práva procesního.* 1. Vydání. Praha: Nákladem spolku československých právníků Všehrd. 1947, 602 s.

JIRSA, J. *Novinky v civilním řízení soudním.* 1. vydání. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2005, 133 s.

JURÁŠ, M. *Zásada koncentrace řízení v českém a ruském civilním procesu – Diplomová práce.* Olomouc, 2011, 110 s.

KINDL, M., ŠÍMA, A., DAVID, O. *Občanské právo procesní.* 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008, 408 s.

MALÝ, K. a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945.* Praha: Linde Praha, a.s. 2003, 673 s.

SCHELLEOVÁ, I. a kol. *Civilní proces.* 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia nakladatelství a.s., 2006, 1202 s.

SVOBODA, K. *Dokazování.* 1. vydání. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009, 391 s.

SVOBODA, K. *Přehled judikatury. Poučovací povinnost soudu a koncentrace řízení.* Publikace číslo 670. Praha: ASPI, a.s., 2009, 100 s.

ŠKÁROVÁ, M. a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou.* 4. Aktualizované vydání podle stavu k 1. 9. 2009. Praha: Linde Praha, a. s., 2009, 1263 s.

ŠTAJGR, Fr. *Zásady civilního soudního řízení.* Praha: Nákladem spolku československých právníků Všehrd, 1946, 174 s.

WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní.* 6. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2011, 712 s.

Zahraniční knižní publikace

SIME, S. *A practical Approach to Civil Procedure*. Ninth Edition. NY: Oxford University Press, 2006, 553 s.

SIME, S., FRENCH, D. *Blakstone's Civil Practice*. NY: Oxford University Press, 2009, 1502 s.

České časopisecké publikace

BARTONÍČKOVÁ, K., KŘIVÁČKOVÁ, J. Koncentrace civilního soudního řízení zavedená zákonem. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené. *Právní rozhledy*, 2009, č. 17, s. 611 – 615.

BUREŠ, J. Úprava koncentrace řízení v občanském soudním řádu účinná od 1. 7. 2009. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 12, s. 27 – 32.

HAMUL'ÁKOVÁ, K. Koncentrace řízení dle § 119a o. s. ř. a uplatnění principu neúplné apelace v odvolacím řízení, *Právní fórum*, 2010, č. 9, s. 445 – 448.

JIRSA, J. K prvním narozeninám velké novely občanského soudního řádu. *Soudce*. 2002, roč. IV., č. 1, s. 2 – 5.

JIRSA, J. Souhrnná novela občanského soudního řádu – příležitost ke změně. *Právní rozhledy*. 2009, roč. 17, č. 6, s. 198 – 208.

JIRSA, J. Civilní proces po účinnosti souhrnné novely občanského soudního řádu a několik dalších úvah nad jeho perspektivami. *Právní rozhledy*. 2011, roč. 19, č. 5, s. 153 – 163.

KŘIVÁČKOVÁ, J., HAMUL'ÁKOVÁ, K. Devět měsíců účinnosti nové právní úpravy koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe. *Právní rozhledy*. 2010, roč. 18, č. 12, s. 441 – 446.

MACUR, J. Koncentrace řízení a procesní prekluzivní lhůty podle novely občanského soudního řádu č. 30/2000 Sb. *Bulletin advokacie*, 2001, č. 1, s. 6 – 16.

MACUR, J. Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o. s. ř. *Bulletin advokacie*. 2002, č. 2, s. 28 – 36.

RUŽIČ, D. Přípravné jednání a zákonná koncentrace řízení v souhrnné novele o. s. ř. *Obchodní právo*. 2010, roč. 19, č. 2, s. 10 – 13.

SEDLÁČKOVÁ, I. K článku prof. JUDr. J. Macura: „Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114b o. s. ř.“. *Bulletin advokacie*. 2002, č. 6 – 7, s. 74 – 76.

SVOBODA, K. Do jaké míry lze dokazovat před odvolacím soudem. *Právní fórum*. 2008, roč. 5, č. 6, s. 251 – 256.

SVOBODA, K. Souhrnná novela občanského soudního řádu – jak funguje v praxi. *Právní fórum*. 2009, roč. 6, č. 10, s. 436 – 439.

SVOBODA, K. Nový režim koncentrace v civilním sporu – z bláta do louže. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 3, s. 22 – 23.

SVOBODA, K. Dokdy lze ve sporu tvrdit a prokazovat po 1. 7. 2009. *Právo pro podnikání a zaměstnání*. 2009, roč. XVIII, č. 7 – 8, s. 26 – 29.

SVOBODA, K. Pár poznámek k novému režimu koncentrace civilního sporu, *Bulletin advokacie*, 2009, č. 11, s. 38 – 39.

SVOBODA, K. K soudcovským debatám nad podstatou koncentrace. *Právní rozhledy*. 2011, roč. 19, č. 10, s. 360 – 362.

WINTEROVÁ, A. Koncentrace civilního soudního řízení. *Bulletin advokacie*, 2001, č. 4, s. 8 – 23.

WINTEROVÁ, A. Přípravné jednání v civilním soudním řízení. *Právní fórum*. 2009, roč. VI, č. 6, s. 226 – 231.

Internetové zdroje

JANDUS, K., ONDAČKOVÁ, M. Novela občanského soudního řádu [online]. 12. 5. 2009 [navštíveno dne 1. února 2012]. Dostupné na: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/novela-obcanskeho-soudniho-radu-56300.html>>.

The Civil Procedure Rules [online]. [naposledy navštíveno dne 18. března 2012]. Dostupné na: <http://www.justice.gov.uk/civil/procrules_fin/menus/rules.htm>.

Právní předpisy

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů.

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jakou součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb. o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících.

Zákon daný dne 1. srpna 1895 č. 113 ř. z. o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní).

Zákon č. 142/1950 Sb. o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád).

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb. sněmovní tisk č. 257.

Důvodová zpráva k zákonu č. 7/2009 Sb. sněmovní tisk č. 478.

Judikatura

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2002, sp. Zn. 20 Cdo 1170/2001

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2003, sp. zn. 21 Cdo 818/2002

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2003, sp. zn. 21 Cdo 818/2003

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2003, sp. zn. 21 Cdo 968/2003

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1109/2004

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 2. 2006, sp. zn. IV. ÚS 611/2005

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. 3. 2007, sp. zn. II. ÚS 397/2006

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 16. 11. 2006, sp. zn. III. ÚS 91/2006

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 5. 11. 2007, sp. zn. IV. ÚS 13/2007

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 1. 2002, sp. zn. 11 Cmo 294/2001

Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 22. 1. 2002, sp. zn. 10 Co 668/2001

11. Přílohy

Příloha č. I

Dotazník

1) Co si myslíte o vývoji právní úpravy koncentrace řízení v českém civilním procesu?

nekomplexní, nepřehledný, shledávám problémy a problémy civilního práva!

2) Přineslo znovuzavedení koncentrace novelou z r. 2000 velké změny obecně a na soudech?

Ne

3) Jaký máte názor na zrušení institutu tzv. soudcovské koncentrace novelou z r. 2009?

Koncentrace by měla být ne úzavřená, musí si stále udržovat i zde větší svobodu vyřízení

4) Jsou podle Vás novely OSŘ přínosné a práci usnadňující nebo spíše na obtíž?

ne, obtížná se nítka, pokud jsou divná, musí rovněž ochotně souhlasit

5) Přejde Vám stávající úprava koncentrace v OSŘ komplexní/dostačující?

Ne

6) Jaké vidíte klady na současné úpravě koncentrace řízení?

Udržuje rovnováhu a přitom i se udržuje stávající (kruhy) podle jednotlivých oborů!

7) Jaké vidíte zápory na současné úpravě koncentrace řízení?

ne, přílišná, ne určitě typická spou, nepř. nevhodné slovy

8) Máte nějaké návrhy na zlepšení stávající úpravy koncentrace řízení?

bylo by byt se zachovat rovnováhu

9) Je podle Vás vyhovující judikatura související s koncentrací řízení?

ne

10) Víte o nějaké zahraniční úpravě koncentrace řízení, která je Vám bližší než ta naše?

ne

Dotazník

1) Co si myslíte o vývoji právní úpravy koncentrace řízení v českém civilním procesu?

Považuji současnou úpravu § 718b o.s.ř. za nešťastnou a nepraktickou. Typický případ, kdy "cesta do pekla je hlázena dobrou úmysly"

2) Přineslo znovuzavedení koncentrace novelou z r. 2000 velké změny obecně a na soudech?

Základní "zásady" změny, především ve směru zamýšleného efektu novely - tedy zrychlení řízení - neustaly

3) Jaký máte názor na zrušení institutu tzv. soudcovské koncentrace novelou z r. 2009?

V každém případě preferuji "soudcovskou koncentraci".

4) Jsou podle Vás novely OSŘ přínosné a práci usnadňující nebo spíše na obtíž?

mají klady i zápory viz. odpověď na otázku ad 6), 7)

5) Přejde Vám stávající úprava koncentrace v OSŘ komplexní/dostačující?

ne

6) Jaké vidíte klady na současnou úpravu koncentrace řízení?

Nutí účastníky označit veškeré důkazy včas, vedoucí k situacím, kdy přijímá soudní tvrzení a důkazy

7) Jaké vidíte zápory na současnou úpravu koncentrace řízení?

při xtem jednání
Nutí účastníky označit veškeré důkazy včas - z opatrnosti vzhledem k tomu, že soud nepodstihne důkazy opod. které by jinak

8) Máte nějaké návrhy na zlepšení stávající úpravy koncentrace řízení?

neuvést
Ponechat koncentraci na soudu, pro případy kdy dochází k zjevně účelovému protahování řízení

9) Je podle Vás vyhovující judikatura související s koncentrací řízení?

ne

10) Víte o nějaké zahraniční úpravě koncentrace řízení, která je Vám bližší než ta naše?

nečím

Dotazník

1) Co si myslíte o vývoji právní úpravy koncentrace řízení v českém civilním procesu?

Úprava z roku 2000 resp. novelou z r. 2009 byla minimálně podstatná a ne velmi rychlá, neboť byla pohřbená pod abstraktním. Spíše se jí jako právního konceptu, avšak rovněž a tímto způsobem je dříve již formálně zrušena č. 4/2009 Sb. a pouze přepracována.

2) Přineslo znovuzavedení koncentrace novelou z r. 2000 velké změny obecně a na soudech?

Právní úprava se, je mi líbí. Koncentrace byla zavedena resp. byla zrušena pouze a málo málo. K zavedení rychlosti řízení rozhodně nepřispěla.

3) Jaký máte názor na zrušení institutu tzv. soudcovské koncentrace novelou z r. 2009?

Stávající koncentrace podle § 186 o.s.ř. působila více nežli pozitivně nežli negativně - soudcovská koncentrace byla zrušena, ale protože klade větší nároky na soudce a příslušnou jednotu a sledování, nežli řízení soudcovské koncentrace se nebylo lze koncentrací řízení. Co není na škodu, ale zrušení řízení je to škoda!

4) Jsou podle Vás novely OSŘ přínosné a práci usnadňující nebo spíše na obtíž?

Člověk civilní proces by měl být dříve jednodušší, přehlednější a praktičtější, což je cílem, který se snažíme dosáhnout. Právní úprava z r. 2009 a 2009 je spíše zjednodušující a usnadňující práci soudců a účastníků řízení.

5) Přejde Vám stávající úprava koncentrace v OSŘ komplexní/dostačující?

Stávající úprava koncentrace, ale do značné míry, a sledování na její účinnost, jednodušší a přesvědčivější úprava by byla. Koncentrace a její provedení musí být rychlé a praktické a v konečném důsledku musí být účinné. Právní úprava z r. 2009 a 2009 je spíše zjednodušující a usnadňující práci soudců a účastníků řízení.

6) Jaké vidíte klady na současnou úpravu koncentrace řízení?

Právní úprava koncentrace řízení je spíše zjednodušující a usnadňující práci soudců a účastníků řízení. Klady vidím v tom, že právní úprava koncentrace řízení je spíše zjednodušující a usnadňující práci soudců a účastníků řízení.

7) Jaké vidíte záporny na současnou úpravu koncentrace řízení?

Záporny vidím v tom, že právní úprava koncentrace řízení je spíše zjednodušující a usnadňující práci soudců a účastníků řízení. Záporny vidím v tom, že právní úprava koncentrace řízení je spíše zjednodušující a usnadňující práci soudců a účastníků řízení.

8) Máte nějaké návrhy na zlepšení stávající úpravy koncentrace řízení?

Koncentrace řízení, pokud se jí dělá, může být lepší, pokud by byla spíše zjednodušující a praktičtější. Klady vidím v tom, že právní úprava koncentrace řízení je spíše zjednodušující a usnadňující práci soudců a účastníků řízení.

---

9) Je podle Vás vyhovující judikatura související s koncentrací řízení?

neum' a jak by ona mohla být? :-)

10) Víte o nějaké zahraniční úpravě koncentrace řízení, která je Vám bližší než ta naše?

neum' a zřejmě žádnou upravu.

Dotazník

1) Co si myslíte o vývoji právní úpravy koncentrace řízení v českém civilním procesu?

Poslední novela týkající se koncentrace (§ 118b)
nemá zcela jednotvárná a proces příliš
komplikuje.

2) Přineslo znovuzavedení koncentrace novelou z r. 2000 velké změny obecně a na soudech?

jak kde - výsled. ust. § 118b k ust. § 118a
nemá zcela jasné.

3) Jaký máte názor na zrušení institutu tzv. soudcovské koncentrace novelou z r. 2009?

Soudcovská koncentrace je lepší.

4) Jsou podle Vás novely OSŘ přínosné a práci usnadňující nebo spíše na obtíž?

jak kdy.

5) Přijde Vám stávající úprava koncentrace v OSŘ komplexní/dostačující?

ne viz bod 2)

6) Jaké vidíte klady na současné úpravě koncentrace řízení?

Adвокáti si nenechávají tzv. esa v kulisách
a není je to všem důležitá věc již
při prvním jednání.

7) Jaké vidíte zápory na současné úpravě koncentrace řízení?

Lt bod 2

8) Máte nějaké návrhy na zlepšení stávající úpravy koncentrace řízení?

koncentraci provádět na úroveň soudce.

9) Je podle Vás vyhovující judikatura související s koncentrací řízení?

Ne.

10) Víte o nějaké zahraniční úpravě koncentrace řízení, která je Vám bližší než ta naše?

Nevim.

Dotazník

1) Co si myslíte o vývoji právní úpravy koncentrace řízení v českém civilním procesu?

JDE O SPRAVNÝM STĚŘENÍM

2) Přineslo znovuzavedení koncentrace novelou z r. 2000 velké změny obecně a na soudech?

ANO PŘÍVĚRO, A TO I ZHŔNĚ ODVOLACÍCH PŘÍKADŮ
V OBRAZOVĚ NOST

3) Jaký máte názor na zrušení institutu tzv. soudcovské koncentrace novelou z r. 2009?

TATO BYLA DE PŘÍVĚRO, PRAKTICKY NEVYUŽÍVALA,
NOVÁ ÚPRAVA SE PŘÍVĚROU

4) Jsou podle Vás novely OSŘ přínosné a práci usnadňující nebo spíše na obtíž?

PŘÍVĚROU

5) Přijde Vám stávající úprava koncentrace v OSŘ komplexní/dostačující?

JDE O SPRAVNÝM STĚŘENÍM

6) Jaké vidíte klady na současné úpravě koncentrace řízení?

SADOTNĚ EXISTENCE KONCENTRACE ZE ZÁKONA JE KLADNĚ

7) Jaké vidíte zápory na současné úpravě koncentrace řízení?

ŠÍŘE POUKŔNĚHO POUKŔNĚNÍ VŔCI ÚČĚSTNÍKŮM ZEMĚNA
K BĚRNĚJ DŔKAZNÍM A TĚBĚNÍ, A TO I VĚZBĚNÍM SADOTNĚ

8) Máte nějaké návrhy na zlepšení stávající úpravy koncentrace řízení?

ZŔIT POUKŔNĚNÍ POUKŔNĚNOST SODUJ

---

9) Je podle Vás vyhovující judikatura související s koncentrací řízení?

NEUJNÍM POSOJIT NEUJÍ POČEKUJÍ, JE TĚŽKÁ
SPRAVĚ DÁT VĚSTĚ ČAS

10) Víte o nějaké zahraniční úpravě koncentrace řízení, která je Vám bližší než ta naše?

NEVÍM